

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВАНИК

Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 7.00 KN

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

12. 4. 2002. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIV • ЦЕНА 40 ДИНАРА • БРОЈ 2618

СУПЕРМРАВ

СИМБОЛИЧНИ

ПОКРЕТИ

Кућни
ГНОМИ

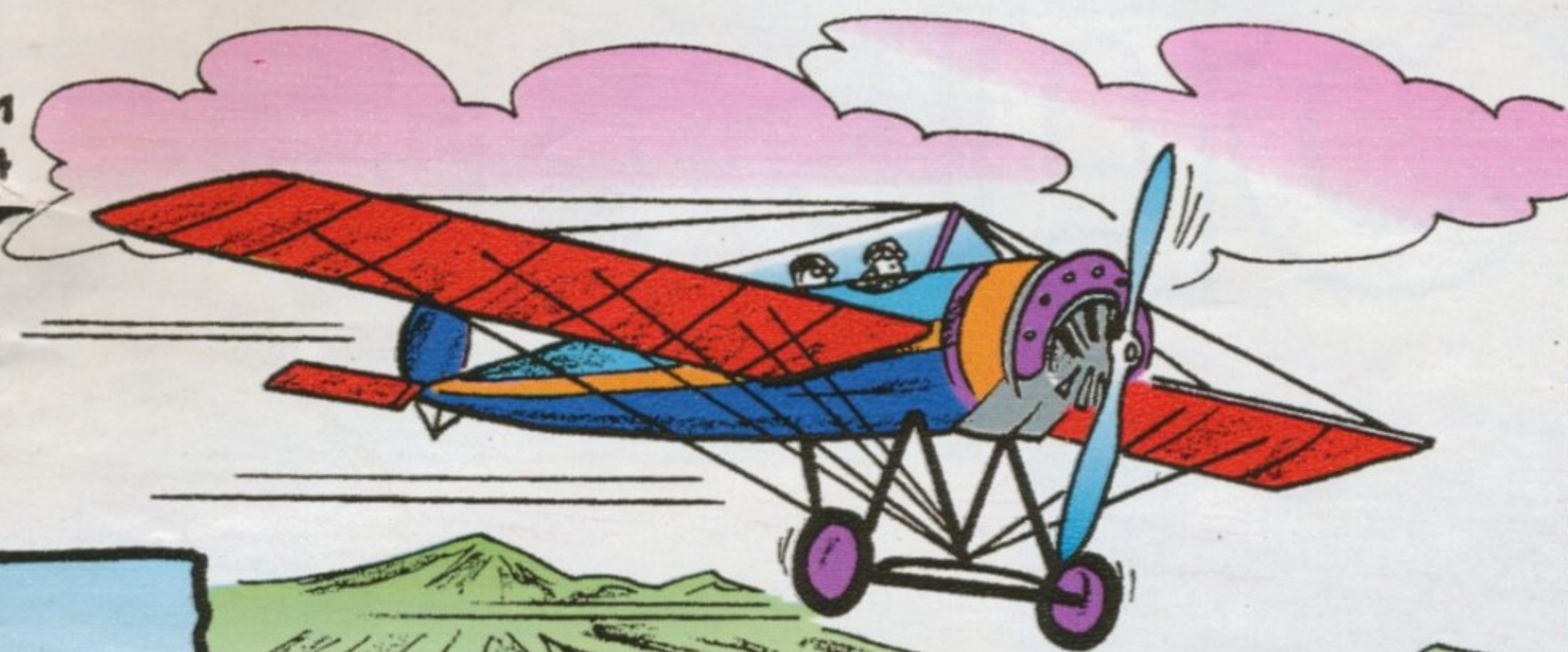

КАД ЈЕ ПОПИС УЗБУЊИО ВИЛАЈЕТ
1834. ГОДИНА

За све од 7 до 107

ЗА 653 САТА И 34
МИНУТА ПРЕПЕТЕЛИ
СУ 84 КИЛОМЕТРА
У ЈЕДНОКРИЛЦУ

АЛ И ФРЕД КИ ИЗ
МЕРИДИЈАНА У ДРЖА-
ВИ МИСУРИ 1935.
ГОДИНЕ.

**МАЈМУН ЈЕ БИО УХАПШЕН
И ОПТУЖЕН**
ЗБОГ КРАЂЕ ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ АН-
ТЕНЕ У ГРАДУ КОТОНУ У АФРИ-
ЧКОЈ ДРЖАВИ БЕНИН.

ЦИПАЛ

РИБА СМЕЂЕ
БОЈЕ, УПЕЦА-
НА ПОСТАЈЕ
ЈАРКО ЦРВЕНА.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● жена из Луизијане чије име није објављено тужила је компанију Нинтендо због смрти свог тридесетогодишњег сина који је, играјући компјутерске игрице, онесвешћен ударио главом о сто на коме се налазила конзола и тако преминуо. Младич је уз игрице проводио за компјутером просечно по осам сати шест дана недељно и пре трагичног догађаја неколико пута се онесвешћивао за компјутером ■

●●● магазин „Форбс“ објавио је недавно да на свету живи 497 особа које се могу назвати милијардерима. Први на листи најбогатијих је власник „Мајкрософта“ Бил Гејтс. Највише је милијардера међу Американцима – чак 243, Европљана је 121, а само 70 их је из Азије. Од укупног броја милијардера тек 7 одсто су жене ■

●●● иако невољно признају да им пушење шкоди, чак четири петине пушача волело би да никада није запалило прву цигарету, каже истраживање спроведено у Великој Британији ■

●●● у Немачкој је направљена јакна која по потреби може сама да се надува и постане топлија. Пуни се ваздухом кроз вентил на оковратнику, а други вентил осигурава да јакна не „пукне“ у случају да човек који је носи падне. Самозагревајућа јакна у продаји ће се наћи у септембру и коштаће 350 евра ■

●●● америчка компанија „Алдин Пауер“ направила је уређај на ножни погон за напајање компјутера. Уз његову помоћ за само пет минута може да се произведе довољно електричне енергије за двадесетоминутни рад лаптопа. Уређај је тежак 315 грама, а може се користити и за напајање мобилних телефона, дигиталних фото-апарата, телевизора и сличних уређаја. Цена овог генератора на људски погон је 150 америчких долара ■

●●● прва балетска представа изведена је у Београду тек 1922. године после оснивања сталне опере и доласка Јелене Пољакове за шефа балета. Била је то „Шехерезада“ Римског Корсакова ■

●●● најосетљивије чуло мириса у животињском царству има лептир Bombyx mori који може да открије присуство женке на раздаљини већој од 11 километара ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПОВЕДИ РАЧУНА ДА НЕ
ПРЕОПТЕРЕТИШ
БРОД, ДУШО!

НЕКУ,
НЕ БРИНИ!

АЛИ, НИЈЕ МИ ЛАКО ДА ОДА-
БЕРЕМ НАЈНЕО-
ПХОДНИЈЕ СТВАРИ
ЗА ТАКАВ
ПУТ...

ПОНЕКУ ВЕЛИКУ СЕКИРУ,
НЕКОЛИКО МАЧЕВА, НАД-
БОЈА КОПЉА, МАЛУ
СЕКИРУ... И ТО БИ
БИЛО
СВЕ!

ДОБАР
ИЗБОР!

ОДОХ
ЈА!

ДО ВИЂЕЊА,
ДУШО!

035

ИЗВИНИ, УМАЛО
ОВО ДА ЗАБОРА-
ВИМ...

МНОГО СРЕКЕ У
ЕНГЛЕСКОЈ!

Сваки попис има неку сврху: 3. јуна 1834. године кнез Милош је сврху пописа становништва и имовине који је управо започињао народу објаснио овако: „Ово нам је нужно знати да би дознали како число (број) тако и богатство народа, као што се и у просвештеним царствима зна.“ А просвештена царства пописе су, практично, започињала приближно у исто то време. Једино у Италији и Аустрији пописи су рађени знатно раније, у 18. веку. Али, зато је у просвештеној Холандији први попис обављен тек 1839. године, а у просвештеном Португалу тек 1865. године. Русија је у то време пописи-

графије, а Суд општенародни српски у Крагујевцу ваљало је да се стара о попису. Попис, међутим, није обављан по листићима за свако домаћинство, него су куће пописиване редом, у велики тефтер. Прво – старешина домаћинства.

Био је то први савремен попис у Србији – „као у просвештеним царствима“. У ствари, био је то први икад обављен попис и мушких и женских глава и имовине у српским земљама. Пописан је сваки становник Кнежевине Србије, мушко и женско, деца такође. Мушкарци су пописани према годинама старости, занимању, способности „за оружје“, то јест за војну службу, брач-

ви, а на шљиве се није плаћао порез. А то зашто се пописују „за војну службу способни“ није никоме било нејасно: у то време још није постојао приговор савести.

Шта каже Сумарник?

Коначно, попис је завршен и приступило се збрајању резултата – по селима и варошима, по окрузима и за целу Кнежевину Србију. Сачињен је Сумарник коншкрипције становништва и имовине у Србији 1834. године. Доктор Лепосава Цвијетић, научница, нашла је овај сумарник у архиву Србије и, после вишегодишњег мукотрпног рада на сређивању, на провери збрајања и ручном преписивању из

Како је Србија 1830. године добила право да држи солдате за случај унутрашњих потреба, колико је то мушкараца било способно „за војну службу“? Непобитно је утврђено да је таквих било 137.141. Преосталих 60 одсто неспособних за војску била су углавном деца млађа од 18 година, али и они, премда малобројни, који нису за војску због „телесне оскудице“ и „законом ослобођени“. Није изостављено да се у Примечанију (примедби) уз име сваког мушкарца који је ослобођен од војне службе напомене о каквој се то телесној оскудици ради, па је записано: старац, килав, килав и сакат, стар и ква-

Попис као у просвештеним царствима

вала становништво само после великих ратова и великих епидемија, када је број становника нагло падао, но, и тада је обухват пописаних био мањи барем за 10 одсто.

Мушко и женско, деца такође

Кнежева наредба стигла је до сваког појединца: Кнежевина Србија приступа „коншкрипцији“. Нико се није смео сакрити и ништа се није смело прикрити, па је кнез за сваки случај додао наредбу пописивачима: „Арачлијама налажем да добро мотре како на то да им тефтер арачки и чист и точан и правилан изађе, а тако и на то да не би ко коју главу сакрио.“ Додатно је припретио: „И народ и арачлије (пописивачи) да набљудавају (врше) сваки своју дужност најстрожије, зашто ће доћи под заклетву и каштигу (казну) ако или један или други исте дужности строго, точно и совестно не би испунио.“

„Арачлије“ за неколико села били су један пописивач са једним писаром као помоћником, а придодат им је кмет села који је одлично познавао сваку кућу, њену чељад и имовину. За штампање образаца за попис коришћене су услуге управо створене државне типо-

четири

ном стању, плаћању харача и пореза.

О женама нису прикупљани детаљнији подаци: уписано је само то колико женских чланова живи у домаћинству. Од имовине је пописано поседовање ораница, ливада, винограда и стабала шљива. За сваку породицу је уписано и да ли поседује кућу или станује „под кирију“. Пописани су само Срби.

Кад се пописивач по турски назива „арачлија“, и кад се приликом пописа броје и стабла шљива, народу је све то постало сумњиво, „вилајет се узбунио сасвим“, јављали су пописивачи кнезу. Иако неко има и 400 стабала шљива бива да „у кући нема соли за шта да купи“, вајкали су се пописивачи. Нека се назива модерно коншкрипција, попис је увек служио само за наплату пореза, па ће тако бити и сада, мислио је пописивачи народ. Тако је и било, али не на штету народа: харач је укинут јер је Србија добила аутономију, па Срби више нису плаћали султану што газе царску земљу, како је у време турске власти објашњен разлог плаћања харача. Остале су само редовне пореске обавезе „пореских глава“ према држа-

Илустровао Ненад Милићевић

КАД СЕ ВИЛАЈЕТ

Први попис мушких и женских глава у Србији обављен је 1834. године. Ево како је то било...

великих пописних књига, 1984. године дала да се штампају резултати пописа.

Показало се да је 1834. године у Кнежевини Србији живело и пописано српских „мушких глава мало и велико“ 342.061, „женских глава“ 324.795, а да је „сума свију душа“ 666.856. Кућа или породица је било 117.016. Просечна величина породице била је 6,47 душа, али се показало да су у централној Србији (округ Ваљевски, Београдски и Крушевачки) породице бројније, са више од 7 чланова, а мање у источној Србији (округ Црно-речки, Пожаревачки и Крајински) – то јест са мање од 6 чланова.

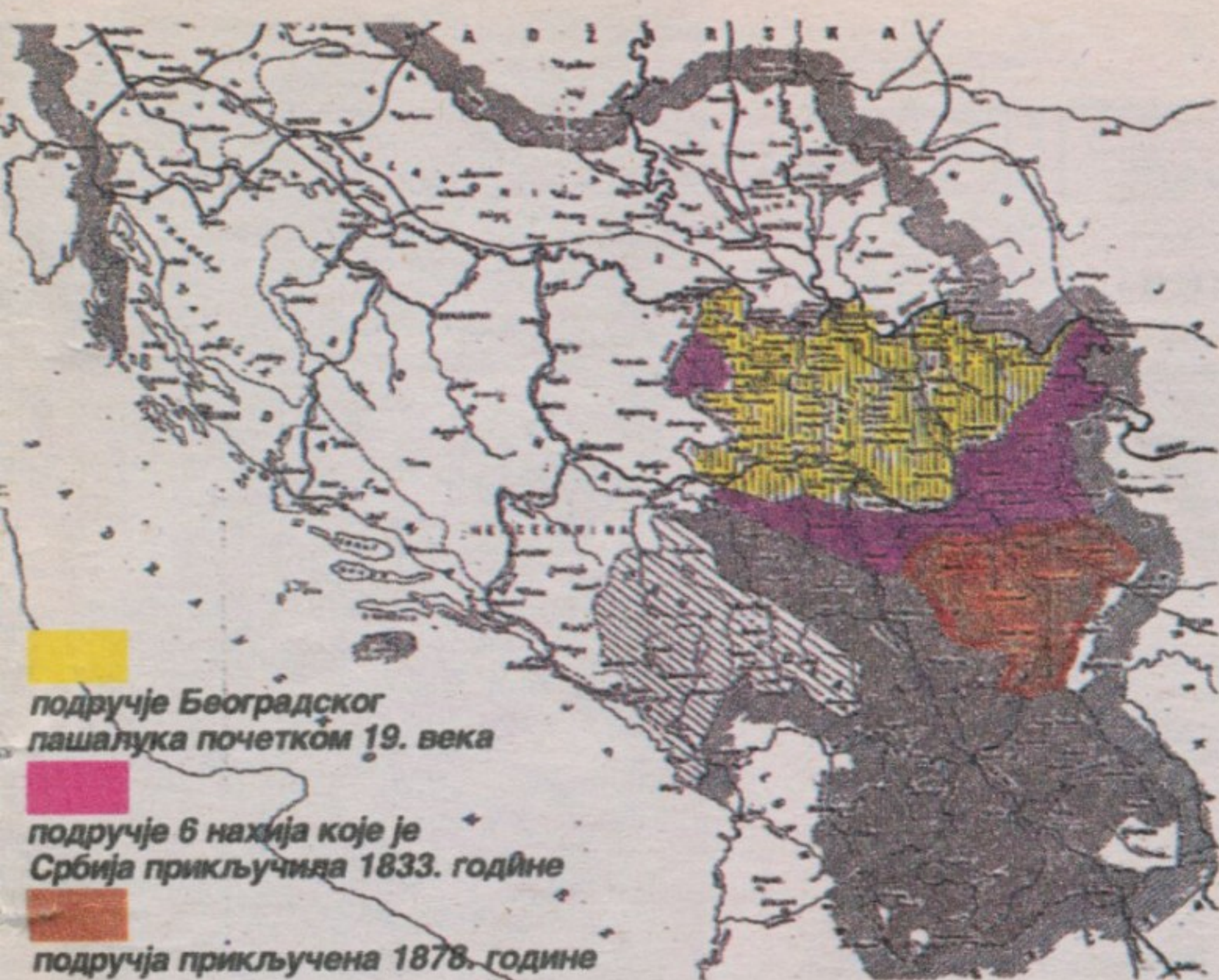
ран, бесомучан. Заиста, није био ред да такве особе буду нагоњене у војску.

Попис је показао да су, гледано према занимању или „разделенију“ готово сви Срби сељаци, као што је и Вук Караџић истицао – „у Србији нема других људи сем сељака“. Било је нешто мало чиновника, трговаца, занатлија и свештеника, али највише „земљоделаца“, сељака.

Непокретна имовина исказивана је у то време старим мерама – дан орања (0,365 ha), коса ливада (0,218 ha), мотика винограда (0,058 ha). Исказана у савременим мерама – у хектарима – имовина је била оскудна. Српска

ПОПИСНИ ЗАБАВНИК

12. 4. 2002.

крајева 1878. године ову добру праксу наставио је Тодор Станковић, окружни начелник: јабуке су се садиле да се путници пешаци освеже и да на свом муко-трпном путовању нађу хладовину за одмор.

На 37.841 km² Кнежевине нашло се 2170 села, углавном малих, раштркана села са 36 и мање од 36 кућа чинила су половину ових насеља. Више од 2500 становника имале су само вароши Београд (7033), Шабац (3018) и Јагодина (2558). Нешто касније, 1846. године, познати статистичар, начелник Одељења при Попечитељству (министарству) финансија Јован Гавриловић саставио је „Речник гео-

графичко-статистички Србије“ у коме је азбучним редом приказао сва насеља Кнежевине, са бројем кућа и душа.

Време исељавања Срба са подручја Србије било је давно прошло. Сада су се Срби усељавали. Године 1860. Србија је прешла број од милион становника. Овоме није допринео једино природни прираштај, већ и то велико усељавање у земљу која је пружала могућност за напредовање сваког ко је хтео да ради.

С пописима се настављало сваких неколико година, али је тек 1862. године основана Управа државне статистике и посао статистике преузео је Владимир Јакш-

ић, начелник економско-статистичког одељења Министарства финансија. Тек 1884. године усвојен је Закон о попису људства и имовине. Тада је уведен пописни листић за свако појединачно домаћинство.

ИЗБУНИО САСВИМ

породица имала је 1834. године просечно 1,41 хектар ораница, 0,95 хектара ливада и 0,09 хектара винограда. Произлази да је свега 7,2 одсто укупне површине Србије обрађено, односно коришћено. Мало непокретне имовине. Овоме је главни разлог слаба насељеност земље, мало људи може да обради мало земље. Али, додајмо, свака српска породица у то време држала је стоку и Срби нису били тако сиромашни како би се могло закључити на основу података о просечној величини њиховог поседа и површини обрађене земље.

Пекмез за извоз

Резултат оног народу сумњивог бројања сваког дрвета шљива показао се до крајности занимљив: у Кнежевини се нашло 12.595.687 стабала шљива. Просечно по кући била су 122 стабла, и то највише у Београдском округу – 285

по кући. Шљиварство је било и те како уносна привредна грана: од шљива се правила ракија за домаћу употребу и за извоз, извозиле су се и сушене шљиве, а правио се и густ пекмез који се паковао у велике дрвене каце и продавао на тржиштима Срема, чак и у Пешти. Биле су славне шљиве пожегаче, највише тражене на тржиштима ван Србије. Шта с кајсијама, крушкама, јабукама? Нису биле тако важне, али прилично и то време на данашњем југу Србије (тада још под турском влашћу) Мидхад-паша, валија (управитељ) Нишког вилајета, наредио је да се путеви из Турске ка Србији обнове, да се дуж путева направи јарак и да се посаде јабуке. После ослобођења тих јужних

Преглед градског живља и његовог имовног стања 1863. године

ПРЕГЛЕДЪ ВАРОШЕКОГЪ ЖИТЕЉСТВА И ЊЕГОВОГЪ ИМАНИ у години 1863

Број	ВАРОШИ.	ЖИТЕЉИ			Проценти имани у дукатима	На сваку душу долази дуката.
		мушки	женски	Свега		
1	Алексинацъ	1983	1685	3668	92,495	25
2	Београдъ	9066	5091	14760	1,435.582	97
3	Баточина	595	515	1110	43,266	38
4	Баня	704	655	1359	32,018	23
5	Валѣво	1378	966	2344	98,693	43
6	Вел. Градиште	1341	1152	2493	89,256	36
7	Заичаръ	1937	1630	3567	118,660	33
8	Иванѣица	496	462	958	10,322	11
9	Карановацъ	785	667	1452	47,774	33
10	Княжевацъ	1513	1295	2808	68,752	24 1/2
11	Крагуевацъ	2872	2007	4879	191,903	39
12	Крушевацъ	1414	1205	2619	71,513	27
13	Кладово	676	636	1312	29,022	22
14	Крупањ	1418	1437	2855	22,257	8
15	Лозница	1129	927	2056	48,172	23
16	Лѣшница	422	395	817	17,253	21
17	Майданпекъ	668	506	1174	500	1 1/2
18	Милановацъ Доњи	642	626	1268	25,364	20
19	Милановацъ Горњи	460	315	775	21,837	28 1/2
20	Митровица	113	92	225	4040	18
21	Неготина	1924	1694	3618	158,987	43 1/4
22	Обреновацъ	494	336	830	20,242	24
23	Паланка	707	564	1271	65,394	51
24	Пожаревацъ	3461	2601	6062	269,288	41 1/2
25	Пожега	523	479	1002	18,099	18
26	Ражањ	505	484	989	15,587	16
27	Рача	966	839	1805	63,538	35 1/4
28	Свишаница	1959	1741	3700	80,981	22
29	Смедерево	2210	1697	3907	226,536	58
30	Трстеникъ	668	571	1239	30,912	25
31	Убъ	496	293	789	30,132	38
32	Ужице	1267	1123	2390	64,110	26
33	Чачакъ	976	705	1681	61,592	36 1/2
34	Шабацъ	3089	2820	5909	179,192	30
35	Јагодина	2127	1821	3948	103,018	26
36	Ђуприја	1175	1027	2202	37,505	17
37	Параћинъ	1974	1747	3721	150,510	40 1/2
Свега		54,253	43,439	97,692	4,044,312	41 1/2

Пописи су бивали све сложенији и обухватнији. Пописом из 1863. године утврђено је да је просечна вредност непокретног имања варошана, гледано у дукатима, 41,5: најсиромашнији су били становници Мајданпека на свега 1/3 дуката по домаћинству, а најимућнији Београђани са 97 дуката по домаћинству.

Године 1878. Србија је ослободила део својих јужних области – Ниш, Врање, Пирот, Лесковац, Прокупље... Површина Кнежевине проширена је на 48.303 km², а број становника је већ наредне године нарастао на 1.704.900. Године 1887. износио је два милиона, а на самом почетку 20. века, 1900. године, у Краљевини је било 2.494.882 становника, од тога само 350.000 оних који су живели у варошима.

Последњи попис у Краље-

Део једне
странице
из књиге
пописа
1834. године

№ 1 Мајорб : Кнежеван

ФАМИЛИЈЕ.	ИМЕНА и ПРЕЗИМЕНА.	Година	Брачно стање:		РА	
			Жени X	Нежењ X	Свој X	Чуж X
1	Хутор Варешина радошко Ниласовић Првоб Спав... Милостива Спав... Степа Спав... Степанов Спав... Милостива Спав... Женска...	50 25 20 15 15 5	1 1 1 1 1 1	- - - - - -	- - - - - -	- - - - - -
2	Хутор Варешина Степан Миласовић Првоб Спав... Степанов Спав... Милостива Спав...	50 15 10 8	1 1 1 1	- - - -	- - - -	- - - -

вини Србије обављен је 1910. године уочи Балканских ратова и Првог светског рата. Показало се да је становништво од почетка 20. века за наредних 10 година нарасло за 400.000: у као Дечанска хрисовуља, сачувана је до данас и сада се налази у Архиву Србије.

Пописе је обављала и аустројска власт у 18. веку када је окупирала северни део Србије. И Карађорђе је

Преглед
имовинског
стања
становништва
Србије
1860. године

ИМАЊЕ ВАРОШАНА И СЕЛЈАКА.			
С р б и ј а	ЖИТЕЛИ	ВРЕДНОСТ ИМАЊА	на 100 ДУША
		ДУКАТА.	ДОЛАЗИ
Варошана	97.692	4,044.312	4.130
Селјака	1,010.976	15,471.437	1.500
Свега	1,108.668	19,515.749	1.760

Становништво у Србији, попис 1910. године

- Површина Србије 48.303 квадратна километра
- Становника 2,922.059
- Српског поданства (држављанства) 2,890.615
- Православне вере 2,881.220
- Српског матерњег језика 2,778.706
- Рођени у иностранству 82.950
- Ожењени и удате 1,220.657
- Број домаћинстава 471.997
- Број кућа 446.909

Стока, перната живина и кошнице у Србији, попис 1910. године

- Коња 152.617
- Говеда 957.918
- Бивола 7290
- Магараца 871
- Мазги 349
- Свиња 863.544
- Оваца 3,808.815
- Коза 627.427
- Пернате живине 6,721.950
- Кошница 269.768

Краљевини је 1910. године живело 2,922.059 становника. У овом последњем попису пописивана је и стока, па попис и носи наслов „Попис становништва и домаће стоке у Краљевини Србији“. Мора да је било много посла за пописиваче кад је бројана не само стока, већ и перната живина, па и кошнице.

Пре пописа

Један од најстаријих пописа дела становништва Србије наредио је краљ Стефан Урош Дечански, отац краља и цара Душана, 1330. године, онда кад је основао и даровао манастиру Дечани села и одредио становнике који ће радити на манастирском имању. Повеља – даровница, позната

спроводио пописе, али најупорнији је био кнез Милош.

И раније је у Србији било пописа. Како би који султан ступио на власт предузимао би се детаљан попис становништва и имовине на коју се плаћао порез и харач. Становници су именом пописивани у тефтере који се и данас чувају у Цариградском архиву, а користе за научне потребе.

Године 1834. обављен је први попис који је обухватио целу територију Србије, 18 нахија, али се првим сматра и зато што је први пут обухваћено све становништво – и жене и деца, што раније никада није био случај. У ствари, први попис у Србији, са обухватом становништва на 12 нахија, извршен је 1818. године, али није обухватио ни жене ни децу, већ само мушко становништво јер је само оно било обавезно да плаћа харач и порез. Верује се да се пописне књиге овог пописа још чувају у манастиру Враћевшница ■

Гордана Каћански

ПОДНИКНИ ЗАБАВНИК

12. 4. 2002.

Лежање под
присмотром
научника

Средином прошле године Европска свемирска агенција (ЕСА) расписа је конкурс који је распалио машту многих. Пошто је једини услов био пристанак да се пуна три месеца не устаје из кревета, јавио се велики број добровољаца. Личило је то на посао из снова: не радити ништа и за то још бити плаћен једнаест хиљада евра.

Пошто су се једва одлучили за одговарајуће кандидате, научници су у септембру прошле године коначно започели истраживање. На конкурс се јавило толико добро-

Посао из снова?

ЖИШ, радиш

Добровољци су имали само један задатак: да лешкаре, гледају телевизију, играју се на рачунару...

вољаца да је најпре направљен ужи избор од шест стотина који је на крају сведен на четрнаест. Овог пута изабрани су само мушкарци.

А шта је ЕСА требало да испита? Како ће се људи осећати на свемирским станицама током дужег боравка у бестежинском стању. Четрнаест добровољаца, по двојица у соби, подељено је у три групе. Код прве групе требало је смањити губитак мишићне и коштане масе, друга група изложена је посебном програму фи-

зичких вежби, док су код треће групе лекари само водили бригу о стању здравља. Сваки тренутак њиховог добровољног лежања екипа научника помно је пратила пуна три месеца. Тромесечно лежање одговара, отприлике, условима којима су астронаути изложени у васиони.

Непрекидно лежање значило је да нико од добровољаца током двадесет четири сата није смео ниједном да устане! Пуна три месеца четрнаесторица одабраних баш све су морали да раде у ле-

жећем положају, држећи главу под углом од шест степени. Обедовали су у кревету, купали се, „ишли“ у WC и радили одређене вежбе.

Иако звучи примамљиво толико дуго не радити баш ништа и за то још добијати новац, задатак није био лак. Добровољци су, уз све то, морали да пристану да ће се одрећи посета, али зато су имали везу са спољним светом. На располагању су им били мобилни телефони, рачунари и Интернет, затим телевизија и видео-касете с најновијим

филмовима, музика по избору...

– Првих месец дана није ми било лако да се навикнем на непрекидно лежање – рекао је новинарима један од добровољаца – али ниједан од четрнаесторице изабраних ниједном није клонуо духом. Знали смо да учествујемо у значајном подухвату.

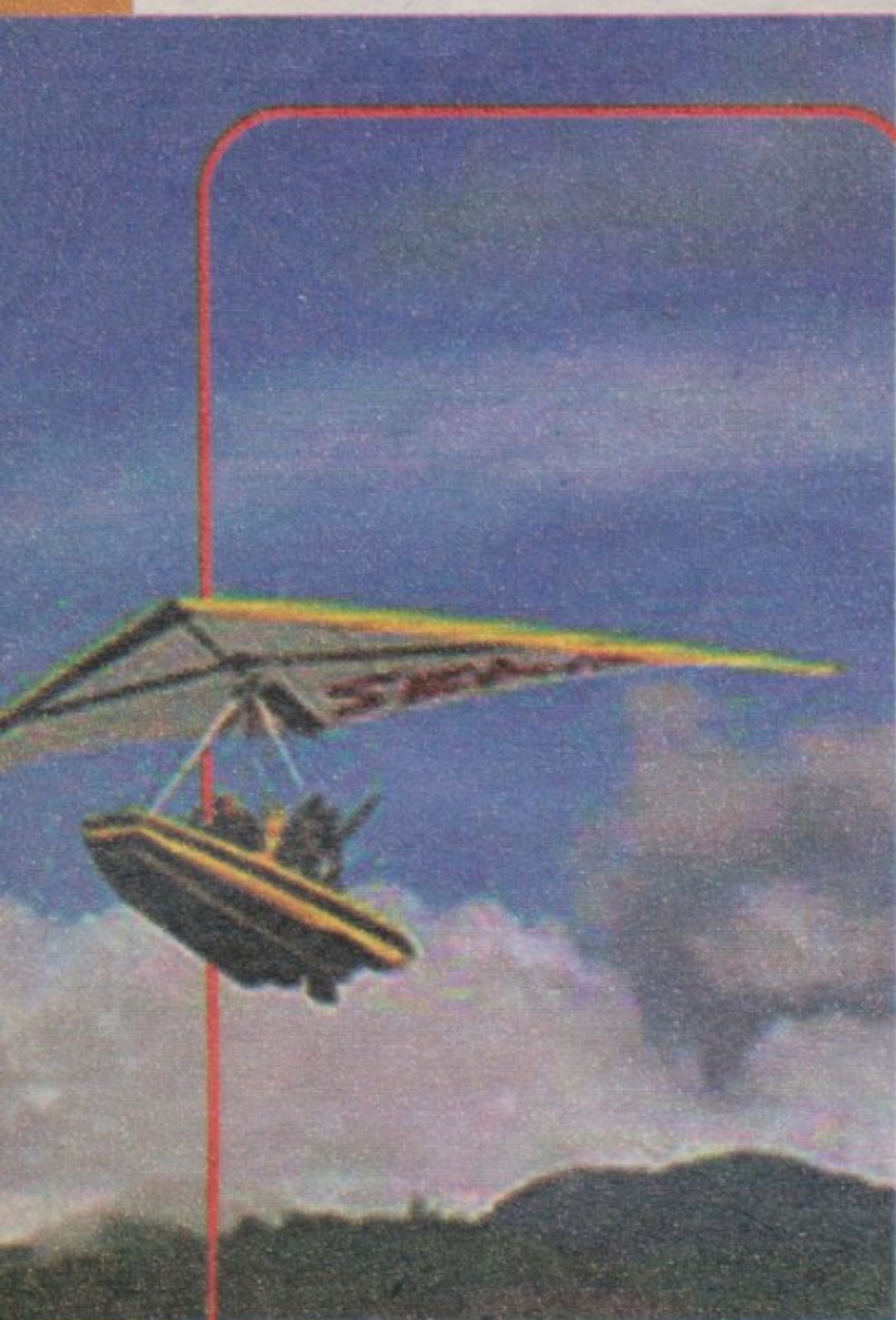
Пошто је ово испитивање завршено на задовољство научника, очекује се да се понови током ове године. Вероватно ће бити укључене и жене ■

В. С.

СЕДАМ

И у
каду
потоћи

АЕРОБРОД

Аероброд компаније „Хама-хер Шлемер“ необична је мешавина глајдера и чамца која власнику омогућава праву идилу: да, на пример, најпре кружи изнад тропских острва и ужива у призору, а потом слети на површину воде и отплови до неког мирног залива који је из ваздуха осмотрио и тамо се искупа и освежи. Након тога, потребно му је свега 70–100 метара водене „гисте“ да би се поново виноу у ваздух.

Моћни двоцилиндрични двотактни мотор од 65 коњских снага, с воденим хлађењем, покреће ову летећу машину подједнако добро по површини мора као и кроз ваздух. По потреби, у ваздуху може потпуно да се искључи. Након тога летелица се понаша као класичан глајдер с распоном крила од 10 метара и може механичким понирањем да се спусти на водену површину. Једро се потом смота како не би ометало даље крстарење моторним чамцем.

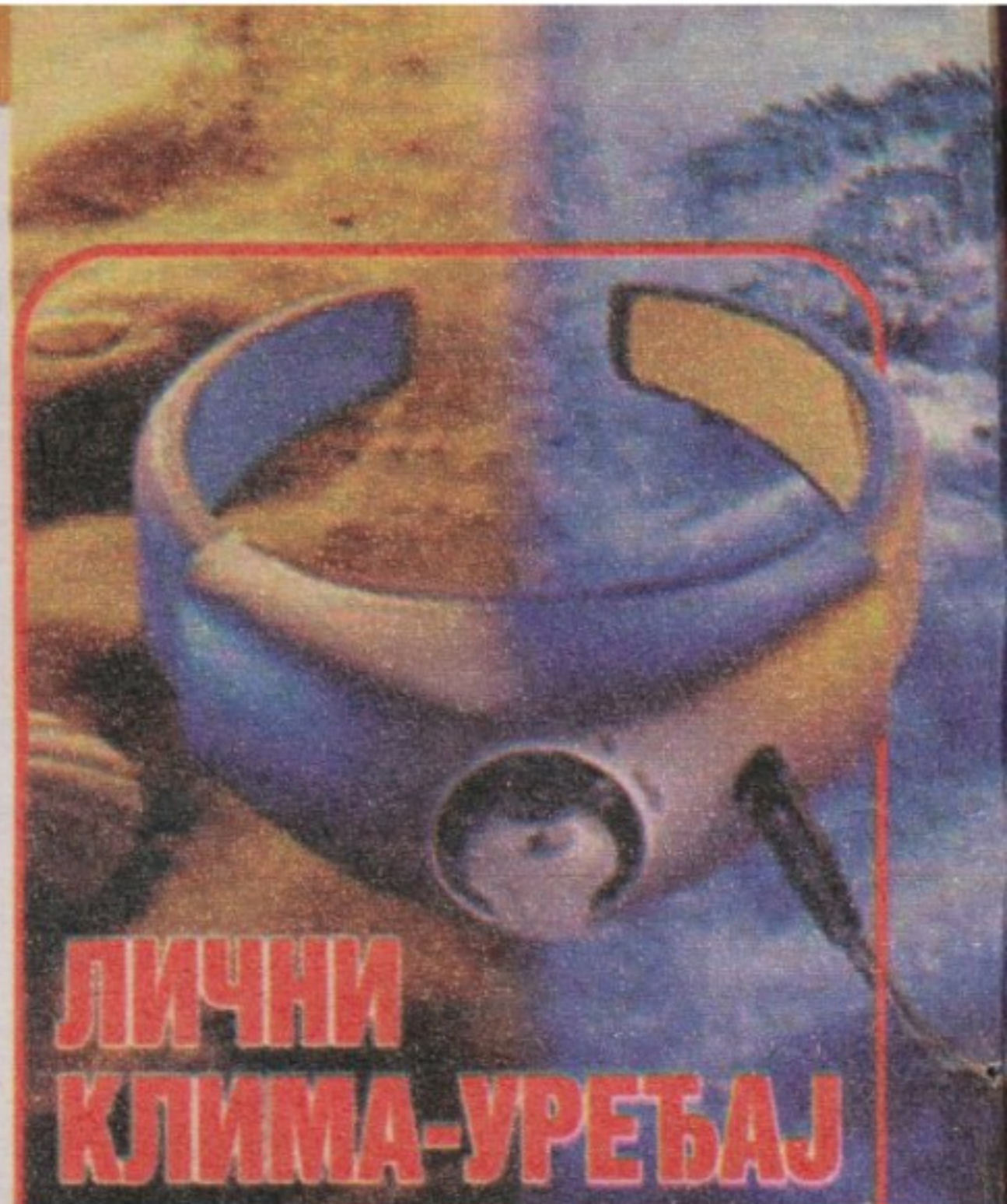
Направа је израђена од алуминијума који се користи за авионе, а због сигурности примењивани су стандарди који се узимају у обзир приликом израде чамаца за спасавање. При брзини од највише 75 километара на час, летелица може, са пуним резервоаром од 40 литара, да превали чак 150 километара. Највећа дозвољена тежина је 270 килограма, а цена 21.000 долара ■

ЛОПТА С УГРАЂЕНОМ ПУМПОМ

Познати произвођач спортске опреме „Spalding“ недавно је својим купцима понудио необичну кошаркашку лопту која има уграђену пумпу за ваздух. Лопта под називом „Infusion“ на први поглед не разликује се од осталих. Ипак, одвртањем једне прикривене црне тачке на њеној површини, из ње израња мајушна пумпа којом се у издувану лопту „враћа живот“. Лаганим пумпањем лопта је кроз неколико минута спремна за још један окршај под кошевима. Захваљујући савршеној изради, пумпа у унутрашњости ове лопте не утиче на њену тежину и равнотежу, па тако ни на dribloвање и игру ■

ЛИЧНИ КЛИМА-УРЕЂАЈ

Необична огрлица тежине 220 грама минијатурни је клима-уређај намењен искључиво особи која је носи. Огрлица је од алуминијума и, зависно од тога да ли је подешена на „хладно“ или „врело“, мења смер електричне струје и, сходно томе, освежава или греје. Као створена је за гледање спортских догађаја на отвореном, без обзира на то да ли је у питању хладни јесењи дан или спарно летње поподне – у првом случају обезбедиће преко потребну топлоту, а у другом освежавајуће лично расхлађење. Иако ради на батерије, преко адаптера може да се укључи и у струју, па чак и у колима. Захваљујући томе, добродошао је пратилац на дугим путовањима ■

ФРИЗБИ НА

Један неуобичајен фризби произвела је фирма „Sharper Image“. За разлику од досадашњих, израђених од тврде пластике, овај подсећа на играчке које се надувавају. Сем што, захваљујући ваздуху у својој унутрашњости, не може да потоне, па је одличан за игру у плићак, овај фризби и пева

И БАТЕРИЈА И САТ

Савремени ручни сатови углавном имају минијатурну унутрашњу светиљку. Али, занимљив спој батеријске лампе и сата омогућава пројектовање тачног времена на најближу површину, био то зид, сто или нешто треће. Ова необична лампица нарочито је корисна људима са слабијим видом који често морају да у мраку потраже и начари да би видели колико је сати. Сем времена, може се подесити и пројектовање датума или само секунди, као што перица ■

НАДУВАВАЊЕ

док лети. У његовој унутрашњости, одговарајуће заштићен, налази се мали звучни систем који ради на батерије од 1,5 волти и производи различите звуке приликом сваког бацања – некада су то фијуци и пиштање, попут аларма у аутомобилима, а некада забавне мелодије ■

ЦИНОВСКИ МЕХУРИ

Нова забава на излетима су циновски пластични мехури. Деца уђу у њих и онда се тркају, скачу или се играју на неки други, њима занимљив начин. Један мехур има више од два метра у пречнику. Пре употребе потребно је делимично га надувати, потом такмичар уђе унутра, затвори мехур с унутрашње стране помоћу патент-затварача, а помоћници додатно надувају мехур. Хођајући или трчећи у мехуру, такмичар га покреће у жељеном смеру, што је мало теже него што на први поглед изгледа. Гегање, падање и котрљање током трке изазива урнебесни смех публике и обећава дуготрајну забаву ■

ВИСОКИ ЗАВОДНИЦИ

Мушкарци високог раста имају више деце од оних који нису много порасли. Наиме, захваљујући својој наочитој појави, високи мушкарци неупоредиво више привлаче жене. Они се због тога чешће и одлучују на женидбу, али, исто тако чешће и разводе, будући да не успевају да промакну пажњи других припадница слабијег пола које се за њих боре. Ово би, укратко, био исход дугогодишњих истраживања групе истраживача са Универзитета у Марбургу (Немачка), а до истоветног закључка дошао је и професор Алан Манзур са Универзитета у Сиракузи (САД).

Зашто високи момци толико привлаче девојке? За то постоји генетска предодређеност, објашњавају научници. Подсвесно, девојке очекују да ће са високим мушкарцем добити високо и лепо дете, дете које ће у животу имати више могућности за успех него нека „мрвица“. Да ли то значи да ће због ове природне селекције људи у будућности бити још виши растом? Најновије америчке статистике кажу да је раст тамошњег становништва заустављен после вишегодишњег пораста. То показују, пре свега, војничке униформе које се већ неколико година не мењају ■

Један од највиших људи свих времена Финац Ваимо достигао је висину од 2,51 метра

У пеџини Атапуерка у Шпанији, уз кости пра човека званог *Homo erectus*, старе скоро два милиона година, откривене су и ситне кости прапатуљака. Изгледа да су ти пеџински домаћи по свему, осим по величини, налили праљудима с којима су становали у ду-бокој праисторији.

Занимљива је појава „конвергентне еволуције“ људских и гномских предака. Кости прапатуљака из Атапуерке разликују се

лице патуљастог неандерталца из Тате, стари 120.000 година, и данас могу видети у музеју у Мишколцу. Мнобројни археолошки налази *Homo sapiens* и њима савремених гнома речито говоре у прилог претпоставки да је еволуција патуљака, добрим делом, текла истим током као и људска.

Требало би напоменути да је током гномске еволуције, судећи по архео-

Бој Пигмеја и ждралова. Слика са грчке вазе

би и били?), па их бије глас да су зла, опака и ђаволска бића.

Припадници оних врста изниклих из „гномске гра-

луције“, неки гноми су наставили стару традицију живота у људским домовима. Од њих су временом настале различите врсте домаћих, као што су руски домо-воји и дедушке, немачки коболди, грчки пергали и тако даље. Требало би напоменути да, осим домаћих, постоје и друге врсте кућних бића, вилењака, и духова као што су таласони, услужни духови (из лампе, или бо-це)...

МАЛИ ЉУДИ, ВЕЛИКИ МИТ

КУЋНИ ГНО

од костију данашњих гнома управо онолико колико се разликују костури хомо еректуса и савременог човека! На исте закључке наводе и археолошки налази неандерталаца у Сокопастори у Италији, као и они из Тате у Мађарској, где су уз уобичајене кости и алатке нађени и остаци „неандерталских“ лобања минијатурних размера (пречник лобање 2,3 центиметра). Кости из Италије нису сачуване, али се делови калоте и доње ви-

лошким налазима, најкасније пре 60.000 година дошло до раздвајања гнома и патуљака. Даља еволуција ових грана довела је до стварања разноликих патуљастих и вилинских бића широм света. У грубим цртама могло би се рећи да су они патуљци чије су пропорције тела другачије од људских издanci „патуљачке гране“. Безмало сви живе испод земље, а најпознатији су патуљци рудари и металурзи. Углавном нису на-клоњени људима (а зашто

не“, напротив, по пропорцијама тела слични су људима, осим што су – разуме се – много мањи (обично до 20 cm висине). Гноми су наклонени људима више него патуљци, али нису сви сасвим безазлени и добронамерни. Напротив, и међу њима има опасних и страшних бића која ваља избегавати по сваку цену. Вешти су рудари, па, према потреби – противно укореењим заблудама – живе испод земље као и патуљци. Ваљда због „конвергентне ево-

Тајанствена пошаст

Кућни гноми или домаћи настањивали су током ране праисторије читаву Европу као и добар део тада насељеног света. На Балкану су били најраспрострањенији у току неолита (од 7000. до 3000. године пре наше ере). Археолошки налази потврђују њихово присуство у неолитским кућама. Минијатурне керамичке посуде домаћих нађене су на многим неолитским локалитетима, али су их археолози прогла-

ДОМАЋИ У БЕОГРАДУ

Иако више воле села, домаћих често има и у градовима. Штавише, временом се створио и посебан варијетет градских домаћих и они се много боље сналазе на асфалту и по бетонским таванима него на живописним, раскалајаним сеоским друмовима или међу житом и белим луком на удобним чардацима. Разуме се, има их и у Београду. Познат је случај домаћег који је годинама живео у згради београдског Народног позоришта и кога су чистачице, кришом, чувале и храниле. Тајна је изашла на видело када је, у току премијере „Тоске“, позоришни гном – занесен Пучинијевом музиком – забасао на позорницу. То је изазвало огромну пометњу, вриштање примадоне која је мислила да је у питању пацов, као и панику у публици која је, опет, била уверена да је у позоришту избио пожар.

Многе приватне и јавне зграде у Београду могу се похвалити домаћим. Читава породица кућних гнома деценијама је живела у издвојеној старој кухињи, поред Белог двора на Дедињу. Иселили су се и нетрагом нестали тек средином осамдесетих

година пошто нису подносили честе промене станара. На Котеж-Неимару, некада густо насељеном кућним гномима, постојало је чак и културно-уметничко друштво домаћих „Петунија“, али се распало када се већина старих Неимараца одселила, а њихове куће покупували новопечени богаташи. Прича се да у згради Андрићеве задужбине (Улица Милутина Бојића) дан-њи станује и домаћи који је запамтио неколико генерација станара. Један угледни београдски новинар (који није желео да му се помиње име) као дете је становао у тој кући и живо се сећа сусрета с домаћим. Занимљиво је да је кућа у Улици Милутина Бојића некада припадала жени чувеног српског археолога Мiodрага Грбића, који је пре Другог светског рата ископавао баш неолитско насеље Плочник! Да ли је у питању чиста случајност?

Случај кућног гнома који је недавно откривен у школској торби дванаестогодишњег ученика А. В. из Основне школе „Скадарлија“ (домаћи се завукао у комплет за техничко образовање) показује да су кућни гноми много присутнији у нашем животу него што то и слутимо ■

шавали „вотивним посу-
дама“ или дечијим играч-
кама. Међутим, мале
стамбене просторије са
сићушним огњиштима,
нађене скривене у нео-
литским кућама у Винчи,
или у Плочнику код Про-
купља, недвосмислено
доказују да су у питању
биле одаје домаћих гно-
ма. Наравно, откривена
су и засебна праисториј-
ска насеља гнома, као
што је позната Глуха Бу-
ковица код Травника (у
Босни). Крајем неолита
домаћи готово сасвим не-
стају са Балкана.

Није сасвим јасно шта је
довело до наглог нестаја-
ња кућних гнома. Једна
од претпоставки је да су
се сукобили с људима око
метала (бакра и злата) ко-
ји су у то доба почели да
се користе на неолитском
Балкану. Други, пак, сма-
трају да је крајем неолита
дошло до епидемије вам-
пиризма који је захватио
читаву гномску и пату-
љачку популацију Балка-

на (о томе видети књигу
А. Пераграша „Але и Бау-
ци“, стр. 80–84). Занимљи-
во је да су рударске коло-
није патуљака опстале,
упркос тајанственој поша-
сти, о чему сведочи
патуљачко (не гном-

Патуљак рудар
насликан на грчкој
вази

Откако постоје људска ста-

ништа, у њима
је увек било
различитих, зва-

них и незваних, гостију. Патуљаста
кућна бића, која ми данас зове-
мо скупним
именом кућни гноми или „домаћи“, одвајкада
су живела у домовима *Homo sapiens*,
али и наших старијих предака

МИ

Илустровао
А. Пераграш

sko!) рударско окно из Бора, које се смешта у почетак трећег миленијума пре наше ере, дакле баш у оно време када ишчезавају кућни гноми.

Херакле им смрсио конце

Кроз читаво бронзано и гвоздено доба, као и античко раздобље, на Балкану и у ширем подручју Средоземља нема домаћих гнома. Осим недостатка археолошких података, на то указују

гаје и мале коње и стоку и да им је жито високо као нама дрвеће. Аристотел и Филострат пишу да ти патуљци живе под земљом, а Плиније, напротив, говори како они станују у кућама које праве од нојевих јаја, перја и блата. Јашући јаребице, Пигмеји су се, често, упуштали у бојеве са својим најљућим непријатељима – ждраловима. Тај мотив радо је сликан на грчким вазама.

Ваља навести да у Африци и данас живи најсићу-

патуљци. Међутим, не кућни гноми, већ она друга сорта – патуљци рудари и металурзи. То су чувени Дактили (високи као прст), Кабири, или родоски Телхини, за које се прича да су открили металургију. Негде у Малој Азији живели су и патуљасте разбојници Керкопи, све док се нису намерили на Херакла који им је смрсио конце (мада име једног од Керкопа – Трибал, упућује и на Поморавље!). Телхини су најсличнији опаким патуљцима – ковачима северне Европе, и осим што су врсне занатлије страшног изгледа, могу сваког да зачарају, као и да управљају временским непогодама.

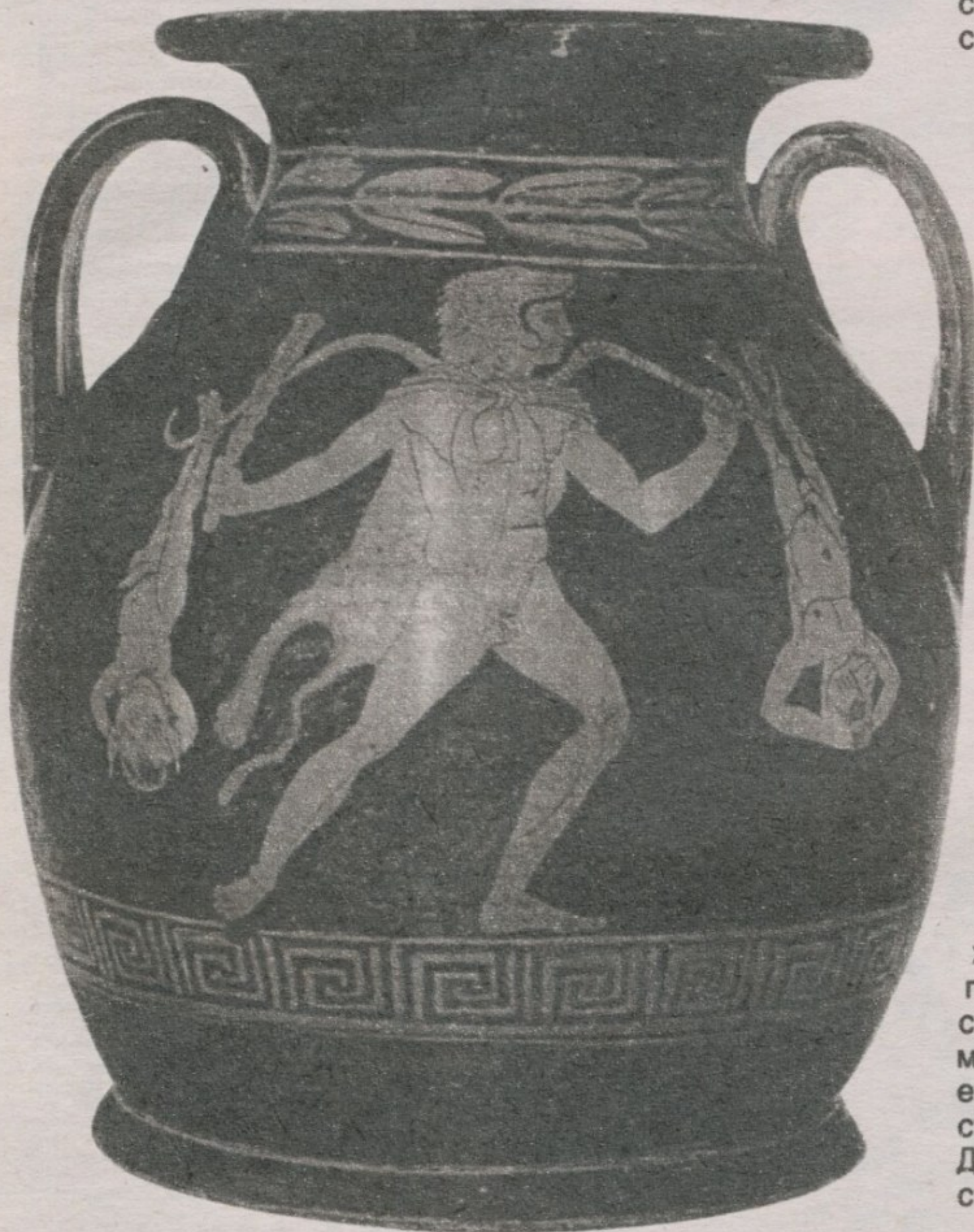
Претходница Словена

У доба позне антике поново се појављују кућни гноми, насељеници из скитских степа. Сматра се да су ови домаћи били претходница Словена, а у Подунављу и на северном Балкану појављују се већ у 4. веку наше ере.

Прасловенски домаћи археолошки се могу утврдити на основу малих камених гомила (такозване гномске громиле) које су гномима служиле као платформе за узјахавање јаребица. Јахање јаребица и других птица очигледно није био спорт само афричких Пигмеја: остаци измешаних препеличијих и гномских костију откривени су у селу Дабовићима, испод манастира Острог у Црној Гори.

Са Словенима се на Балкан доселило мноштво домаћих који су успели да одрже стабилну гномску популацију у нашим крајевима кроз читав средњи век. Уз аустријску и мађарску управу, на западни Балкан и у Војводину ушњали су се и средњоевропски кућни гноми, између осталих и немачки коболди. Они су се временом мешали с потомцима словенских домовоја, па се данас може говорити о посебним домаћим гномима Југоисточне Европе. Има их у завидном броју по селима и градовима читавог Балкана ■

А. Пераграш

Херакле и Керкопи

историјски извори египатских, грчких и римских аутора који гноме и различите патуљасте народе описују искључиво као становнике далеких предела (дубина Африке, Тула на далеком северу...). Пигмеји, који се често спомињу у египатским и грчким изворима, нису ови данашњи Пигмеји из џунгли средишње Африке (који су у поређењу с гномима прави џинови) већ један стасом много сићушнији народ.

Грчки аутори наводе да су Пигмеји тако мали да могу да јашу јаребице, али да

шнији познат народ – Абатва (Abatwa). Абатве (који су просечно високи мање од једног милиметра) настањују мравињаке јужне Африке, а с мравима живе у некој врсти симбиозе. Они су мирољубив и доброћудан народ, а могу их видети само деца млађа од четири године, трудне жене и чаробњаци. Но, вратимо се на Балкан.

Иако не спомињу кућне гноме, грчки писци наводе да у Илирији, Тракији и Карији, као и на удаљеним острвима – дакле на ободу грчког света – ипак живе

УМРЕТИ ОД ЖЕЂИ

Американац чијег је сина убио аутомат за продају безалкохолних пића сручивши се на њега покренуо је парницу против компаније која је произвела аутомат и поднео захтев за одштету у висини од пола милиона долара.

Иако се огромни апарат сручио на несрећног двадесетседмогодишњака зато што га је овај шутирао и дрмусео не би ли на тај начин дошао до бесплатне конзерве омиљеног освежавајућег напитка, отац жртве одлучио се на тужбу пошто је сазнао да је сличних случајева бивало и у прошлости.

Казна за дрмусање аутомата како би се на тај начин дошло до неколико новчића или бесплатне „кока-коле“ свакако не би смела да буде смрт – главни је аргумент адвоката тужбе.

Видеће се како ће се спор завршити, али налази америчке Потрошачке комисије за безбедност производа не иду на руку туженој страни. Према налазима ове комисије, само у раздобљу од 1978. до 1995. године пад аутомата за продају безалкохолних напитака завршио се смрћу 37 и лакшим или тежим озледама чак 113

лица.

А неки од тих апарата праве су грдосије тешке и до пола тоне ■

ШТА ТИ БИ, ЦРНА КЕЈТ!?

Градско веће градића Голдхил у Орегону, САД, недавно је великом већином изгласало неповерење шефици тамошње полиције и ватрогасне бригаде Кејти Холбоу.

Руку на срце, шефици Кејт тешко се огрешила о писана и неписана правила двеју служби за које је донедавно радила.

У децембру 1998. године инспектори су спровели насумичну проверу у шест основних и средњих школа у јапанском граду Нагано. Били су запрепашћени кад су у супи, хлебу и појединим зачинима у салати нашли додатке, најчешће метала којима у храни није место. Одмах су донели одлуку да се убудуће строго проверава од ког се произвођача узима хлеб за школске кухиње, а супу су избацили из јеловника. Али, ученици су се побунили што у школској кухињи више не могу да поједу супу или чорбу и нешто је морало да се учини. Казани супе сада пролазе кроз детектор за откривање метала, сличан оном који постоји на аеродромима ■

СУПУ БЕЗ МЕТАЛА, МОЛИМ!

ГЛУП, ГЛУПЉИ – МИКРОТАЛАСНО ТУП

Усред пљачке ресторана брзе хране из ланца „Бургер кинг“ у Портланду, у америчкој држави Конектикат, неколико аутоматских „тајмера“ на пећницама у кухињи ресторана огласило се тако рећи у исти мах. Верујући да се укључио безбедносни алармни уређај, непознати пљачкаш излетео је из ресторана пре но што се докопао иједног долара плена ■

Прво, ова државна службеница обичавала је да кроз прозор полицијског возила – за чије су трошкове одржавања, бензин и осигурање подједнако плаћали сви порески обвезници Голдхила – кружећи улицама града у коме је требало да одржава ред и мир продаје козметичке производе, разуме се у радно време.

Све док је нису пустили, Кејт је, такође, сасвим ван онога што закон прописује, терала осумњичене које би полиција Голдхила привела у њену станицу да „спознају Бога“ пре но што их пусти из затвора ■

Илустровао
Коста
Здравковић

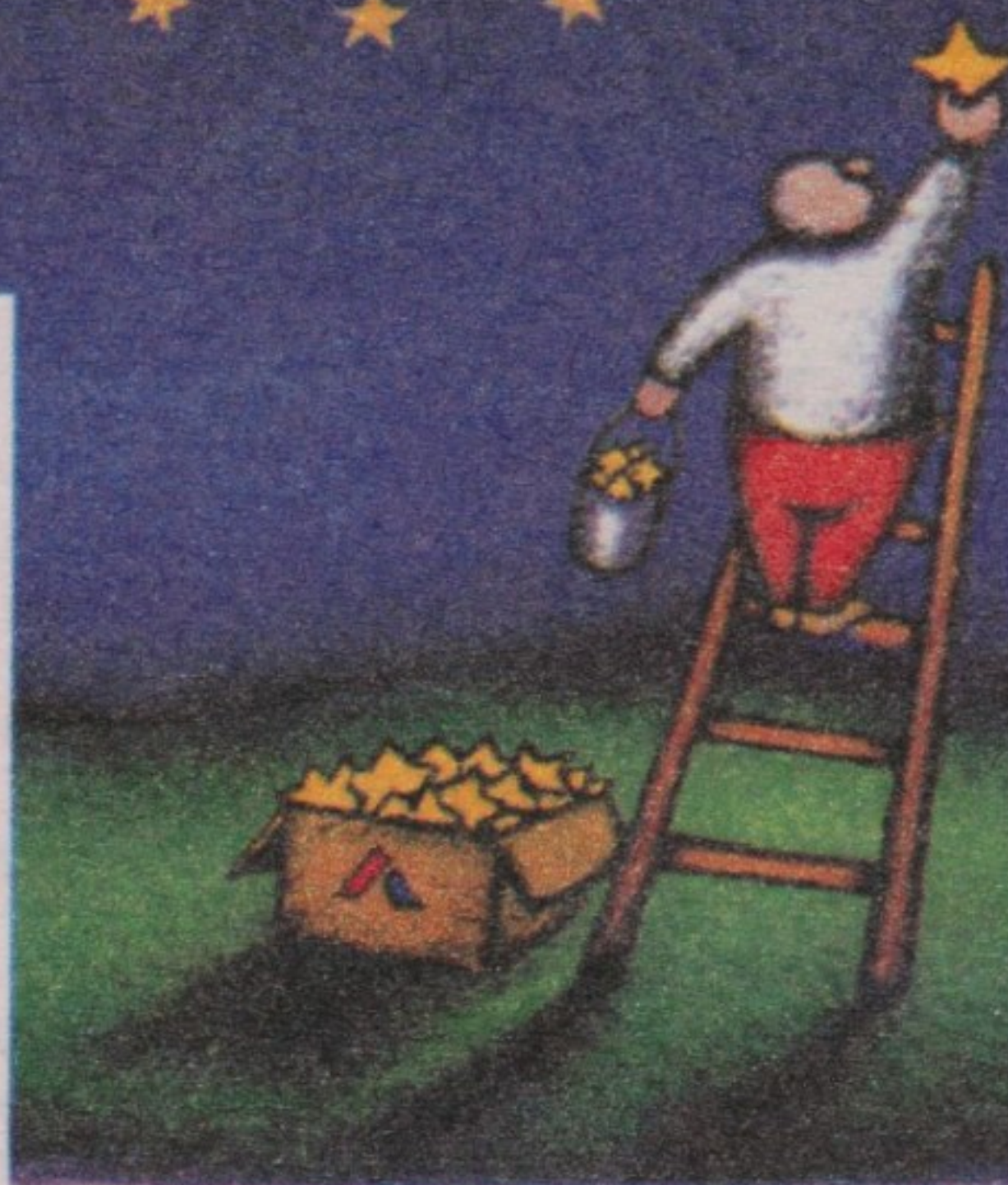

МЕТКОМ

У ГОВОР

Суманути атентатор Џон Шренк пуцао је октобра 1912. године у Милвокију, држава Висконсин, у 26. америчког председника Теодора Рузвелта док је овај држао говор у предизборној кампањи на челу Прогресивне странке јер су његови републиканци за председничког кандидата изабрали Вилијема Хауарда Тафта. Метак је Рузвелта погодио у

Американци се приликом избора својих председника не држе одређеног типа људи, па су на челу САД бивали и високи и мали, и згодни и ружни, и свеци и подлаци, и веома образовани и нешколовани...

И ГРЧКИ

И ЛАТИНСКИ

ГЛАВНИ ГРАДОВИ

Четири главна града Сједињених Америчких Држава добила су имена по америчким председницима. То су, по реду којим су државе примане у Унију: Џексон у држави Мисисипи, Џеферсон Сити у држави Мисури, Медисон у држави Висконсин и Линколн у држави Небраски■

Џејмс Гарфилд, 20. председник САД који је убијен у атентату, био је једино свештено лице међу америчким председницима. Он је понекад, да би забавио госте, истовремено једном руком писао неку грчку мисао, а другом латинску■

СВЕДОК ТРИ АТЕНТАТА

Роберт Тод, старији син 16. америчког председника Абрахама Линколна, седео је са оцем у ложи позоришта Форд када је Линколн убијен 1865. године. Шеснаест година касније он се задесио на железничкој станици у Вашингтону баш када је у атентату убијен 20. председник САД Џејмс Гарфилд 1881. Године 1901. Роберт Тод Линколн, адвокат и председник железничке компаније „Пулман“ налазио се на Панамеричкој изложби у Бафалу где је, такође у атентату, страдао 25. амерички председник Вилијем Мекинли. Линколн је од тада избегавао обавезе на местима где су могли да се појаве амерички председници пошто је посумњао да им доноси несрећу■

четрнаест

ГО ГОЛЦАТ

Док је, као 6. председник САД живео у Белој кући од 1825. до 1829. године, Џон Квинси Адамс редовно се у 5 ујутро искрадао, одлазио на реку Потомак и у њој се купао као од мајке рођен■

груди, али су футрола за наочари и написани говор у џепу ублажили хитац. И, мада погођен, Рузвелт је, као да се ништа није догодило, наставио свој једночасовни говор. Наравно, без читања ■

на 1791. године убеђена да је разведена од свог првог мужа. Само, тај брак још није био званично растављен и Рејчел и Џексон поново су се венчали 1794. године чим је њен развод постао пуноснажан. То значи да су њих двоје, не знајући, неколико година живели у бигамији, односно да је она истовремено имала два мужа.

Један од оних који су Рејчел оговарали на сва уста био је и познати адвокат Чарлс Дикинсон. Маја 1806. неутешни Џексон изазвао је у држави Кентаки адвоката Дикинсона на двобој и убио га ■

И У ИНОСТРАНСТВУ

Године 1821. Америчко друштво за колонизацију купило је земљу у западној Африци да би се тамо населили ослобођени робови. Та земља постала је држава Либериа (Слобода), а њен главни град добио је име Монровија у част 5. америчког председника Џејмса Монроа. У Либерии је и дан-данас амерички долар званична монета ■

У РУКЕ

СПАСИОЦУ

Роналд Реган, 39. амерички председник и некадашњи филмски глумац, спасао је највише живота од свих америчких председника. Он је у свом родном Диксону, држава Илиноис, извесно време радио на плажи као спасилац и извукао је из воде 77 особа ■

НАЈБРОЈНИЈЕ

ПОТОМСТВО

Џон Тајлер, 10. председник САД и отац петнаесторо деце, последњу бебу добио је када му је било седамдесет година. Он је и једини амерички председник који је, када му је истекао мандат, изабран у Конгрес и први који се развео и поново оженио током председничког мандата ■

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА КАСНИЈЕ

Други и трећи амерички председници Томас Џеферсон и Џон Адамс умрли су на дан 4. јула, великог америчког празника, 1826. године, тачно педесет година после проглашења чувене Декларације о независности. Њих двојица били су једини председници – потписници те декларације ■

ЈЕДИНИ

КРАЉ

Амерички 37. председник Џералд Форд рођен је 1913. године као Лесли Л. Кинг Млађи. Кинг (king) на енглеском значи краљ. Мајка му се развела од оца док је још био мали и поново удала и очух је незванично усвојио будућег председника и дао му своје име – Џералд Р. Форд ■

НЕВЕРОВАТНА КАРИЈЕРА

У граду Гринвилу у држави Тенеси шеснаестогодишња Елајза Мекардл удала се за осамнаестогодишњег Ендрјуа Џонсона, кројача који је једва умео да се потпише. Али, момак је желео да учи и жена га је сваке вечери, после посла, учила да пише и чита. Чим је савладао та основна знања, Џонсон се посветио политици и направио сјајну каријеру: од градоначелника Гринвила постао је гувернер Тенесија, затим потпредседник и, на крају, 17. председник САД. Он је једини амерички председник који није имао формално образовање ■

УБИСТВО

У ДВОБОЈУ

Године 1828, пошто је генерал Ендрју Џексон изабран за 7. председника САД, али пре званичне инаугурације, његова много вољена жена Рејчел умрла је од срчаног удара. И Џексон је уобразио да су јој разне ружне гласине сломиле срце. Бигамисткиња је био један од епитета којима су је чашћавали што је, технички, и било тачно.

Рејчел се удала за Џексо-

МОГЛО ЈЕ И БОЉЕ

Садашњи председник САД Џорџ Буш Млађи први је амерички председник који је играо бејзбол у Малој лиги (Little League) и то за Мидленд, Тексас, Кабс од 1954. до 1958. године. Његов некадашњи тренер, данас деведесетчетворогодишњи Френк Итнер, сећа се младога Буша као „финог одбрамбеног хватача који је још морао да поради на својим ударцима“ ■

Бојана Дожић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Четири недеље на Балију! Био је то изазов за који су двадесетједно-годишња Беки Фајфи и њена пријатељица Хана дуго штеделе и за који су се с великим усхићењем припремале. Најзад, средином 2000. године скупиле су довољно новца и одмах уплатиле путовање на које је требало да пођу у јануару 2001.

— Биле смо одушевљене што ћемо се мало спасти од досадне енглеске зиме — започиње своју причу Беки. — Ипак, мало ме је мучило што ћу читав месец бити раздвојена од Ника. Он је водио продавницу спортске опреме и није било начина да толико дуго одсуствује с посла. Поред тога, план за Бали направиле смо Хана и ја много пре него што сам њега упознала — објашњава Беки.

Када је дан толико очекиваног путовања најзад дошао, Ник је девојке одвезао на аеродром. — Пружио ми је лепо упаковану кутију — прича Беки. — Мобилни телефон? — била сам у чуду. Ник је одлично знао да немам никаквог смисла за технику. — Хоћу да ти повремено чујем глас — рекао је. — Нисам ни слутила да ће нам справица, коју бих у том тренутку најрадије оставила у Енглеској, неколико недеља касније спасти живот.

Биле смо неопрезне

Када су након двадесетчасовног лета Беки и Хана најзад стигле на Бали, дочекао их је блистав дан. — После магловите и кишне Енглеске чинило се као да се налазимо на другој планети — наставља причу Беки. — Пошто сам у авиону детаљно проучила упутство за телефон, успела сам да још са аеродрома пошаљем Нику поруку. Већ ми је недостајао.

— Дани су пролазили и као да је сваки био лепши од претходног. Острво нас је потпуно очарало. Чинило нам се да смо тих неколико недеља уживале у више сунца него читаве године у Енглеској. Људи су били изразито љубазни, а сваки ћошкић који смо обишле урезивао нам се у сећање. Десетак дана пре повратка кући Хана је угледала рекламу за седмодневни обилазак острва бродом. Чинило нам се да би то био најлепши крај нашег одмора из снова и зато смо се одмах пријавиле — каже Беки.

Сутрадан ујутру девојке су биле на договореном месту у луци. Уместо велике и раскошне јахте са рекламе, угледале су много мањи и прилично

шеснаест

трошан бродиф. — Када данас о томе размишљам, схватам колико смо неопрезне биле. Ипак, после три недеље опуштања и уживања, пажња попусти и тешко вам је да размишљате разумно. Мислим да нам у Европи на памет не би пало да се отиснемо на седмодневно путовање у таквом броду. Тамо, на Балију, опасност као да је изгубила од своје моћи. Тако смо се укрцале — објашњава Беки.

Крстарење

Читаво преподне првог дана путници су шетали по једном, а остатак дана излежавали су се на другом острвцу. Када су се предвече вратили на брод,

су се тискали путници и капетан. Мислим да смо сви задржавали дах док нисмо схватили да телефон има сигнал. Било је то право чудо јер смо се налазили усред океана — објашњава девојка.

Олуја се у међувремену појачала. Посада је пробудила остале путнике и сви су навукли појасеве за спасавање. Батерија Бекиног телефона, њихове једине преостале наде, била је на минимуму. — Одлучили смо да пошаљемо поруку Нику. Прсти су ми толико дрхтали да је Хана морала да преузме телефон. „Брод је у квару код острва Ломбок. Упомоћ. Обавести обалску стражу. Не шалимо се. СОС.“ Када се

ПОЗОВИ 999!

**Бродиф је био
прилично мали
и трошан, али тамо
на Балију опасност
као да је губила нешто
од своје моћи, прича
Беки Фајфи**

сазнали су да ће ноћ провести укотвљени у лагуни због олује која се приближавала. — Касније током ноћи на кратко ме пробудио звук мотора — било је јасно да смо испловили. Претпоставила сам да нас је олуја обишла, па сам се окренула на другу страну и поново утонула у сан — прича Беки.

— Било је три ујутру када ме је пробудио неко комешање на палуби. Мотор се није чуо. Изашла сам напоље и видела капетана и петорицу чланова посаде како нешто петљају око мотора брода. Осим њихових гласова, није се чуло ништа друго. Мотор је био мртав. Таласи су постајали све већи. Погледала сам у небо, деловало је претеће.

На палуби је већ било неколико путника. — Десетак минута касније схватили смо да од поправке мотора нема ништа, али то није била најгора вест. На наше неизговорено питање стигао је одговор да је радио на броду у квару од почетка путовања — наставља Беки. — Онда је капетан дохватио свој мобилни телефон, а следећег тренутка почео је да виче. Схватили смо да је телефон остао без кредита. — Има ли још неко мобилни? — питао је. — Глас ми је дрхтао када сам се јавила. Била сам једина. Укључила сам телефон. Око мене

најзад појавио сигнал да је порука послата, нисам више могла да издржим, почела сам да плачем.

Тринаест хиљада километара од Балија, у Енглеској, Ник је био у дубоком сну. Био је 14. фебруар – Свети Валентин. – Једва сам чуо звоњаву и претпоставио сам да је порука од Беки. У полусну сам дохватио телефон, али сам већ у следећем тренутку био потпуно будан. Брод у квару? Одмах сам позвао Беки – објашњава Ник.

– Два минута од слања поруке провели смо у потпуној тишини. Када је најзад зазвонио телефон, међу мојим сапутницима зачуо се уздах олакшања. Хвала богу – рекла сам Нику. – Брзо зови 999, у опасности смо. Батерија ми је на измаку – изговорила сам што сам брже могла и прекинула везу. – Села сам поред Хане. Она ме је загрлила. У руци сам стискала мобилни телефон. Било ми је жао што Нику нисам рекла да га волим, али сам знала да је свака секунда која на батерији преостане драгоценост. Путници око нас су ћутали. Чуо се тек понеки уздах. Повремено би нека од девојака заплакала и само би се онда огласило двоје-троје који би је тешили – наставља Беки.

Ник је чинио најбоље што је знао. – Најпре сам позвао полицију. Они су ме саветовали да зовем обалску стражу на Темзи која има везу са сличним стражама по свету, а они ће звати Бали. Полицајац је обећао да ћемо бити у вези. Двадесетак минута касније заиста ми се јавио рекавши да је обавештена полиција на Балију, наша амбасада као и обалска стража и да ће одмах послати у помоћ бродове и хеликоптер – наставља своју причу Ник.

Брод тоне

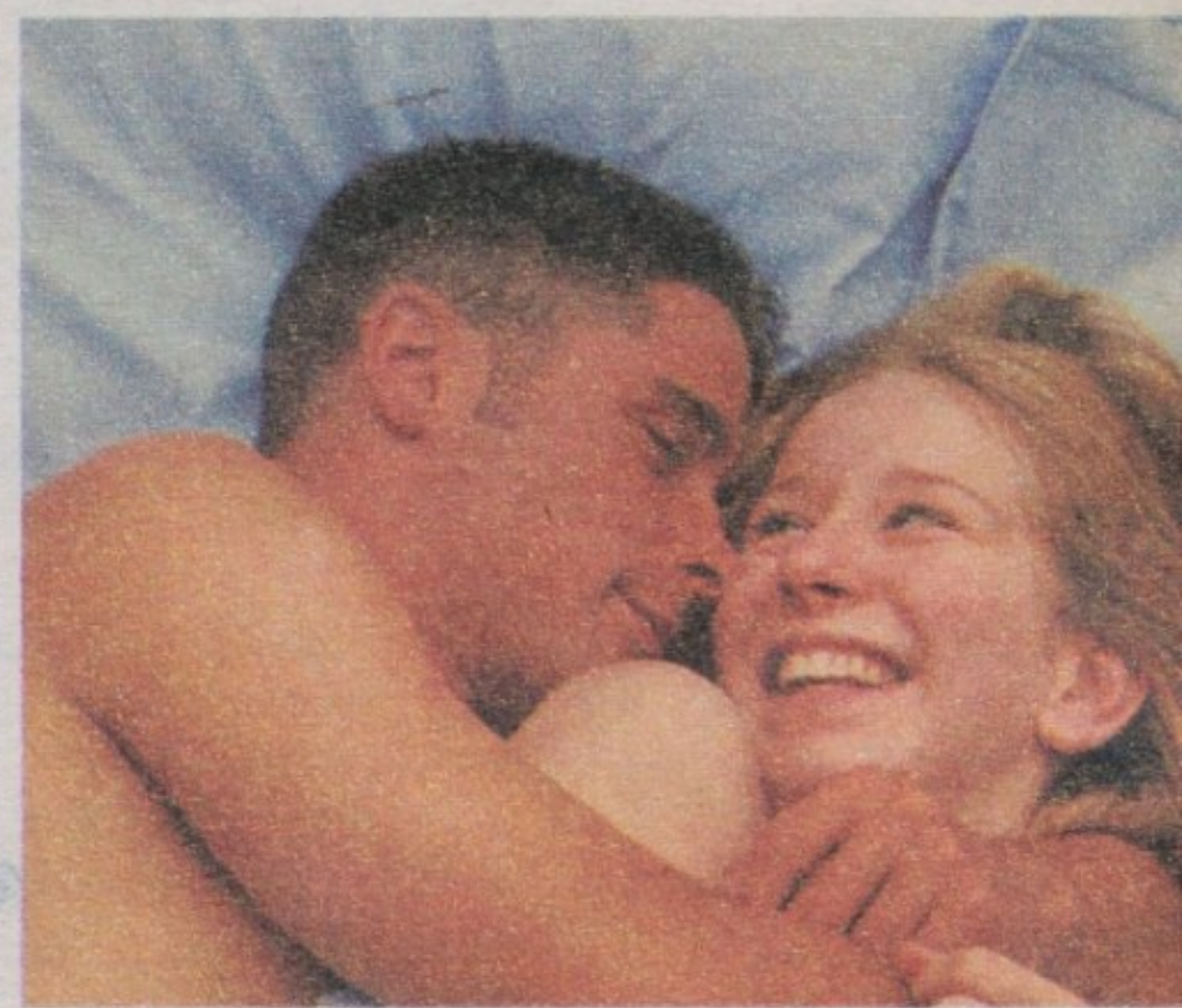
На броду је у међувремену почела нова драма. – Јутро је било увелико свануло, а олуја није малаксавала када смо приметили да вода улази у брод. Момци из посаде успевали су да је избаце кантама, али по њиховим забринутим лицима видело се да је стање крајње озбиљно. Брод је приметно тонуо. Надали смо се да ће издржати док не стигне помоћ. Нико се није усудио да гласно понови чињеницу коју смо сви чули када смо допутовали на Бали: на отвореном мору било је ајкула. Наша једина шанса била је да останемо на броду док спасиоци не стигну – прича Беки.

У међувремену спасиоци су се борили с олујом која је беснела око острва Ломбок и бродови који су се налазили у близини нису се усуђивали да крену у помоћ. – Прошло је више од дванаест сати од када смо добили Никову поруку да су спасиоци на путу и није нам било јасно зашто још нису стигли до нас. Знали смо да ће им бити потребно неко

време да нас нађу, иако сам Нику у поруци послала тачне координате места на коме смо се тада налазили. Почео је да ме хвата очај, а Хана ме је тешила.

– Био сам као на иглама – каже Ник. – Седео сам поред телефона и нисам био у стању да размишљам ни о чему осим о Беки. Полицајац ми је повремено јављао да олуја и даље бесни и да спасиоци морају да сачекају. Чинило ми се да су дани прошли од тренутка када сам видео прву Бекину поруку – наставља он. – Када је пети или шести пут телефон зазвонио, по гласу с друге стране знао сам да има добре вести. – Управо ми је јављено да их је посада једног трговачког брода пронашла. Кренули су ка њима. Не брините се више, биће све у реду – рекао ми је.

– Хана и ја смо очито дремале када нас је траго нечији глас. Био је то један од путника. – Долазе, долазе, спасени смо! – викао је. Заиста, далеко од нас могли су да се назру обриси неког брода. Убрзо се зачуо и хеликоптер. Направио је неколико кругова изнад нас, па се удаљио у правцу брода који је бивао све ближи – наставља Беки. – Када је брод најзад стигао и када нам се приближио чамац за спасавање,

Беки и Ник

њихови морнари морали су да пренесу неколико девојака међу којима и Хану – од страха и исцрпљености нису могле да ходају. Признајем да сам и ја клечајући једва направила тих неколико корака.

– Знао сам да су Беки и Хана на сигурном. „Мој“ полицајац јавио ми је чак и име хотела у који су их сместили да се опораве. Када сам најзад чуо Бекин глас, звучао је двадесет година старије него иначе. Позвала ме је по имену и почела да плаче – каже Ник. – Нисам могла више – објашњава Беки. – Официри индонезанске обалске страже обавестили су нас да је брод потонуо четрдесет минута након што смо га ми напустили. Животе смо дуговали Нику и мобилном телефону који ми је поклонио. Тај телефон био је и једина ствар коју сам понела са брода.

Када смо неколико дана касније слетели на аеродром Хитроу, Ник нас је чекао. Видела сам у његовим рукама кутију упаковану у шарени папир. – Нови мобилни? – питала сам љубећи га. – Нови – одговорио је смејући се. – Стари би те стално подсећао на Бали.

Љ. Б.

Фернандо Песоа, песник туђих живота

ДА ЛИ СТЕ ЧУЛИ ЗА ПЕСНИКА КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО САМО ДОК ЈЕ ПИСАО, А И КАД ЈЕ ПИСАО ТО ОБИЧНО НИЈЕ РАДИО ОН, ВЕЋ ЛИКОВИ ИЗ ЊЕГОВЕ МАШТЕ?

СРЦЕ ОД БОЈЕНОГ СТАКЛА

Такав је био Фернандо Песоа, најзначајнији португалски песник, рођен 1888. године. Он је измислио тридесет „аутора“ који су „уместо њега“ писали поезију. Сваки од њих имао је другачије име, изглед, биографију, особине, навике, поглед на живот, стил писања и теме. Међу њима највише „пишу“ три измишљена песника (Алберто Каејро, Рикардо Реиш и Алваро де Кампуш) и прави Песоа. Зато у његовој најпознатијој збирци песама „Познати странац“ изнад наслова пише *Фернандо Песоа*, а испод – *Песме Алвара де Кампуша*.

Песоа се уживљавао у измаштани живот ових песника и замишљао како би они писали. Зато га и зову: песник туђих живота.

О потреби да пише у име неког другог сам Песоа каже: „Ја себе осећам као различита бића. Осећам да живим туђе животе, као да може биће припада свим људима. Али, што се више осећам као различите особе, утолико ћу више захватити од свеколиког постојања света. Једино, морам да

подносим и самога себе и све оне које у себи носим.“

Ако вам се намећу идеје везане за душевно здравље, ваља рећи да је веома битно што је Песоа био свестан да ови „песници“ не постоје у стварности, већ само у његовој машти. Душевно болесници ту разлику не праве.

Ипак, несвакидашњи дух Фернанда Песое одлучио се за необичну игру. Или борбу? Зашто? Можда ће нам његова биографија дати неке одговоре.

Родио се у Лисабону. Његов отац, музичар и позоришни критичар, умро је када је Песоа имао пет година. Тада престаје једини леп део пишевог живота који описује као „доба када се славио мој рођендан, када сам био срећан и нико није био мртав“.

Са шест година измислио је свог првог двојника у чије име сам себи пише писма.

Његова мајка се преудала за португалског конзула у Јужној Африци тако да је Песоа у тој земљи завршио, на енглеском језику, основну и средњу школу. У другом браку Песоина мајка ро-

дила је много деце од које су многа и умрла. Песоа се осећао усамљен и занемарен. О томе пише: „У породици не налазим ни трунке разумевања за своја душевна стања. Подсмевају ми се, ругају, не верују ми. Немам никога у кога бих могао да се поуздам.“

У средњој школи био је одличан ученик који прескаче разреде. Примљен је на универзитет у Кејптауну јер је његов писмени рад, за који је добио награду краљице Викторије, био најбољи. У Лисабон, град свога детињства, вратио се 1905. године и из њега више никада није одлазио. „Осећати – то је најбољи начин путовања“, записао је. Тамо се уписао на Филозофски факултет који је одмах напустио јер се определио за самостално образовање и слободно занимање. Изучавао је филозофију, историју, књижевност, али и окултне науке. Како је добро знао стране језике, до краја живота радио је слабо плаћени посао преводиоца у лисабонским трговинским кућама. Стално је писао, али за њега „бити песник

није занимање већ позив“. Био је један од покретача и уредника часописа „Орфеј“, гласила првог таласа модернизма у португалској књижевности.

Песоа, чије презиме на португалском значи „личност“, трудио се да у свом личном, свакодневном животу учествује што мање. Стваран живот га је ужасавао, желео је да побегне од „незајажљиве баналности живота“. Живео је сам, по изнајмљеним собама, бедно. Није имао везе са женама, нису га занимали новац и слава, није путовао. Није хтео да буде „ништаван, свакидашњи и опорезив“.

Умро је 1935. године у болници. Крај његове постеле дежурале су само три особе: капелан, болничарка и лекар. У једном тренутку отворио је очи и промрљао: „Додајте ми наочари“. Биле су то његове последње речи. Сахрањен је у породичној гробници на лисабонском гробљу, а на педесетогодишњицу Песоине смрти песникови посмртни остаци пренети су у манастир Светог Јеронима, пор-

тугалски Пантеон, где почи-
вају и мошти највећих на-
ционалних величина, Вас-
ка да Гаме и Луиша де Ка-
моиша.

Рекли су о Фернанду Песои

Јасмина Нешковић, пре-
водиоца и приређивач Пе-
соине поезије код нас:

Истовремено желећи све
и одричући се свега, овај
стидљиви боем, увек бес-
прекорно одевен, човек
обичног изгледа који ипак,
по сведочењу савремени-
ка, није личио ни на једног
другог човека, непрестано
је извртао све вредности
и противуречио самом
себи. Имао је потребу
да *постане други*, па
је створио у свом духу
мноштво ликова које је
задужио да уместо ње-
га проживе различите
животе.

Сматрао је књижев-
ност најпријатнијим на-
чином да се игнорише
стварност. Последње
две деценије био је
потпуно опседнут сво-
јим светим позивом.
Највећи део дана про-
водио је у писању
стварајући дело које је, по
једнодушној оцени критике,
„најпотпунија анализа, бол-
на и трагична, али истовре-
мено луцидна и немилосрд-
на, човека двадесетог ве-
ка“.

Оливера Живановић, ма-
гистар психологије:

Песоа се лишавао непо-
средних доживљаја, али је
маштао о томе како живот
изгледа из угла неког ко
има другачија искуства. Он
је луцидно прибегао овом
психолошком маневру чиме
је сачувао стваралачки по-
тенцијал, здрав део своје
личности и изборио се са
унутрашњим хаосом.

Позајмљивање туђих лич-
ности, психолошки речено –
протективних идентитета,
није ретко ни код „обичних
људи“ који на тај начин шти-
те неки слаб или лош део
своје личности.

Песоина младост пуна је
одвајања, смрти и тескобе.
Живео је без ослонаца и узо-
ра. Упориште је нашао у
личностима које је сам из-
маштао, што је за њега било
спасоносно, а за књижев-
ност драгоцено.

Песник о себи:

Способност да мислим
оно што осећам разликује
ме од обичног човека■

Слободанка Лазаревић

Слика
са корица
књиге
„Познати
странац“:
Портрет
Фернанда
Песое,
уље Алмаде
Негрејруша

Стихови Фернанда Песое (фрагменти)

У стравичној ноћи,
природној суштини
свих мојих ноћи,
У бесаној ноћи,
природној суштини
свих мојих ноћи,
Присећам се, будан,
у нелагодном дремежу,
Присећам се оног што
сам учинио и што сам
могао да учиним
у животу.
Присећам се,
и нека тескоба
Подилази ме као језа
или страх.
Непоправљивост
моје прошлости
– то је леш!
Сви остали лешеве
можда су само варка.
Сви мртви можда негде
другде и даље живе.
Сви моји властити
минули тренуци можда
још увек постоје,

У привиду простора и
времена,
У лажној пролазности.
Али оно што нисам био,
оно што нисам учинио,
што чак ни сањао нисам;
Што тек сад видим да
сам морао учинити,
Што тек сад јасно
видим да сам морао
бити – То је оно што је
мртво, упркос свим
Боговима,
То – што је заправо
био најбољи део мене
– ни Богови више не
могу да оживе...

Скинуо сам маску
и погледао се
у огледало.
Био сам дете од пре
много година.
Нимало се нисам
променио...
То је предност коју
уживамо
Ако знамо да
скинемо маску.
Остајемо вечито дете.

Учинио сам од себе оно
што нисам знао,

А оно што сам могао, то
нисам учинио.
Кловновско одело које
сам навукао било је
погрешно.
Одмах су у мени
препознали неког
другог,
А ја то нисам
порекао и
пропао сам.
Кад сам хтео да
стргнем маску,
Била је прилепљена
уз лице.
Кад сам је стргнуо и
погледао се у
огледало,
Већ сам био остарео.

Свет припада ономе
ко је рођен да га
освоји
А не оном који сања
да га може освојити,
Па макар и био у
праву.
Сањао сам више него
што је Наполеон
икада постигао.
Пригрлио сам на своје
замишљене груди
Више човечанства
него Христос,
Створио сам у потаји
филозофске системе
Које ни један Кант није
написао.
Али остао сам,
и можда ћу заувек
остати
Човек из поткровља,
иако не станујем тамо;
Остаћу заувек, онај што
није рођен за то;
Остаћу заувек само
онај што је имао дара;
Остаћу заувек онај ко је
чекао да му се отворе
врата,
Испред зида без врата.

Не знам које ме то
осећање
Наводи да скренем с
пута,
Не знам због чега ме
наједном спопада мука
Од свега што предстоји,
Ни откуд ова жеља да
никад не стигнем кући,
И жудња за нечим
неодређеним,
Одређена и јасна.

Прсни, срце од бојеног
стакла!

НА ДВОБОЈ ЗБОГ МАТЕМАТИКЕ

1.

У које бисте се то две земље налазили да седите на врху Маунт Евереста?

А: Тибету и Непалу
Б: Непалу и Кини
В: Тибету и Индији

2.

Колико је до сада људи крочило на Месец?

А: 6
Б: 12
В: 18

3.

Теодолит је...

А: оптички инструмент који се користи у истраживању
Б: ретка врста минерала
В: окамењени облик организма познат у антропологији

4.

Које је године срушен Берлински зид?

А: 1987.
Б: 1989.
В: 1988.

5. Demodex folliculorum или демодиксид латински је назив...

- А: гриње која се настањује у трепавицама
Б: кожног паразита
В: врсте очне алергије

6. Која је једина врста сисара која леже јаја?

- А: торбари
Б: кљунари
В: китови

7. На којој се температури мрзне жива?

- А: -38,84 степени Целзијуса
Б: -50,67 степени Целзијуса
В: -47,33 степена Целзијуса

8. Тихо Брахе (1546 – 1601), дански астроном и математичар, изашао је на двобој због једног математичког задатка и

том приликом остао без једног дела тела касније замењеног сребрном протезом. Дански научник остао је без...

- А: носа
Б: уха
В: прста

9. Курт Озборн из калифорнијског града Фулертонa поставио је рекорд у пређеној

раздаљини на бициклу, возећи с паузама. Колико је километара прешао Озборн?

- А: 2526,8 километара
Б: 4538,5 километара
В: 8558,9 километара

10. Санто Анхел у Венецуели највиши је водопад на свету. Колико је висок?

- А: 740 метара
Б: 979 метара
В: 1170 метара

11. Који је најтежи елемент из групе инертних гасова?

- А: радон
Б: аргон
В: криптон

12. Роџер Пенроуз, познати британски математичар, 1997. године тужио је једно предузеће зато

што је на једном од својих производа употребило образац који је он патентирао. На ком се то производу појавио Пенроузов образац?

- А: на тоалетном папиру
Б: на керамичким плочицама
В: на аутомобилским гумама

13. Колики је до сада забележени рекорд фоке у дужини гњурања?

- А: 82 минута
Б: 110 минута
В: 160 минута

14. Најтежи тумор који је до сада извађен био је тежак...

- А: 136,35 килограма
Б: 19 килограма
В: 60,15 килограма

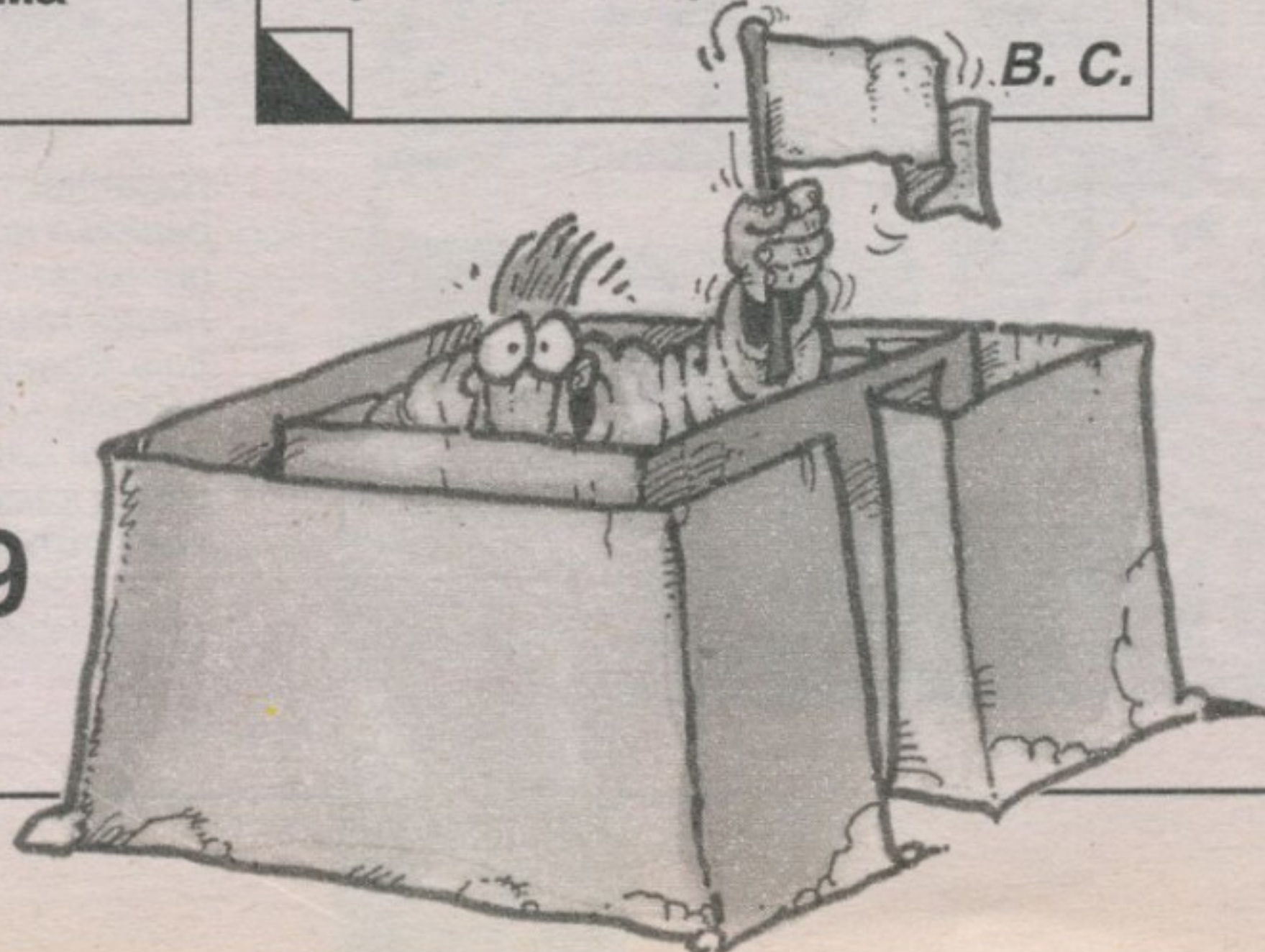
15. Колико пута је до сада, по „Гинисовој књизи рекорда“, Роја Саливена из Вирџиније ударио гром?

- А: три пута
Б: седам пута
В: једанаест пута

В. С.

Решења
на страни 49

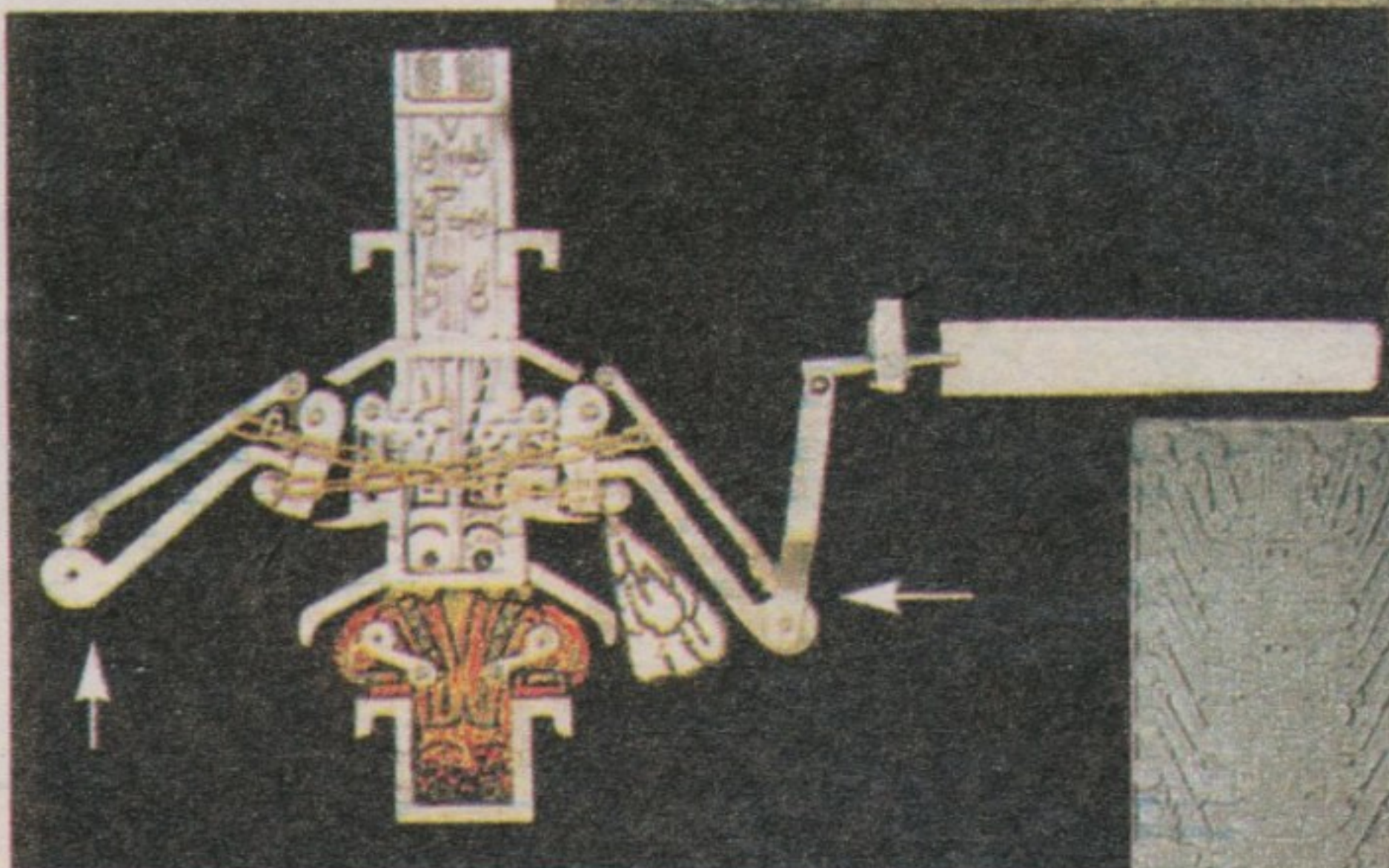
Теорија да је индустријска револуција наступила крајем 18. века, после проналаска парне машине коју је 1785. године изумео шкотски инжењер Џејмс Ват (1736–1819), доведена је у питање. Оспорава је Немац Волфганг Волкрот, инжењер и проналазач запослен у „Сименсу“. Он каже да се за ово технолошко достигнуће знало још у бронзано доба и да су људи водену пару користили као покретачку силу за летелице.

До тих података Волкрот је дошао проучавајући археолошке налазе везане за развој инжењерства, али и у Библији, повезујући оно што наука није могла да објасни с библијским описима. Камен спотицања, или како сам каже „камен просветљења“, била је реч „херувим“ свуда преведена као „анђео“ сем у једној америчкој Библији где је њено значење било „машина“. Даљи текст

није се разликовао и описивао је „горуће пламене мачеве“ којима херувими крче пут изнад дрвећа. Волкрот је из тога извукао закључак да су у питању примитивне летелице на парни погон.

– Није у питању генијални изум древног човека, већ његова природна способност да запажа и опонаша. Уочио је да вода вријући у бронзаном казану ствара пару која подиже поклопац, и да би, заробљена у нечему, могла да послужи као покретачка сила за летење. Древни човек није размишљао да снагу водене паре искористи за рад, већ да испуни свој сан и вине се у небо, међу богове – објашњава Волф-

План за израду парне машине стар више од 3000 година откривен је у Андима, на подручју данашњег Перуа. Цртеж лица дивље звери у ствари су делови машине. Јесу ли древни Индијанци и Израелци били у вези?

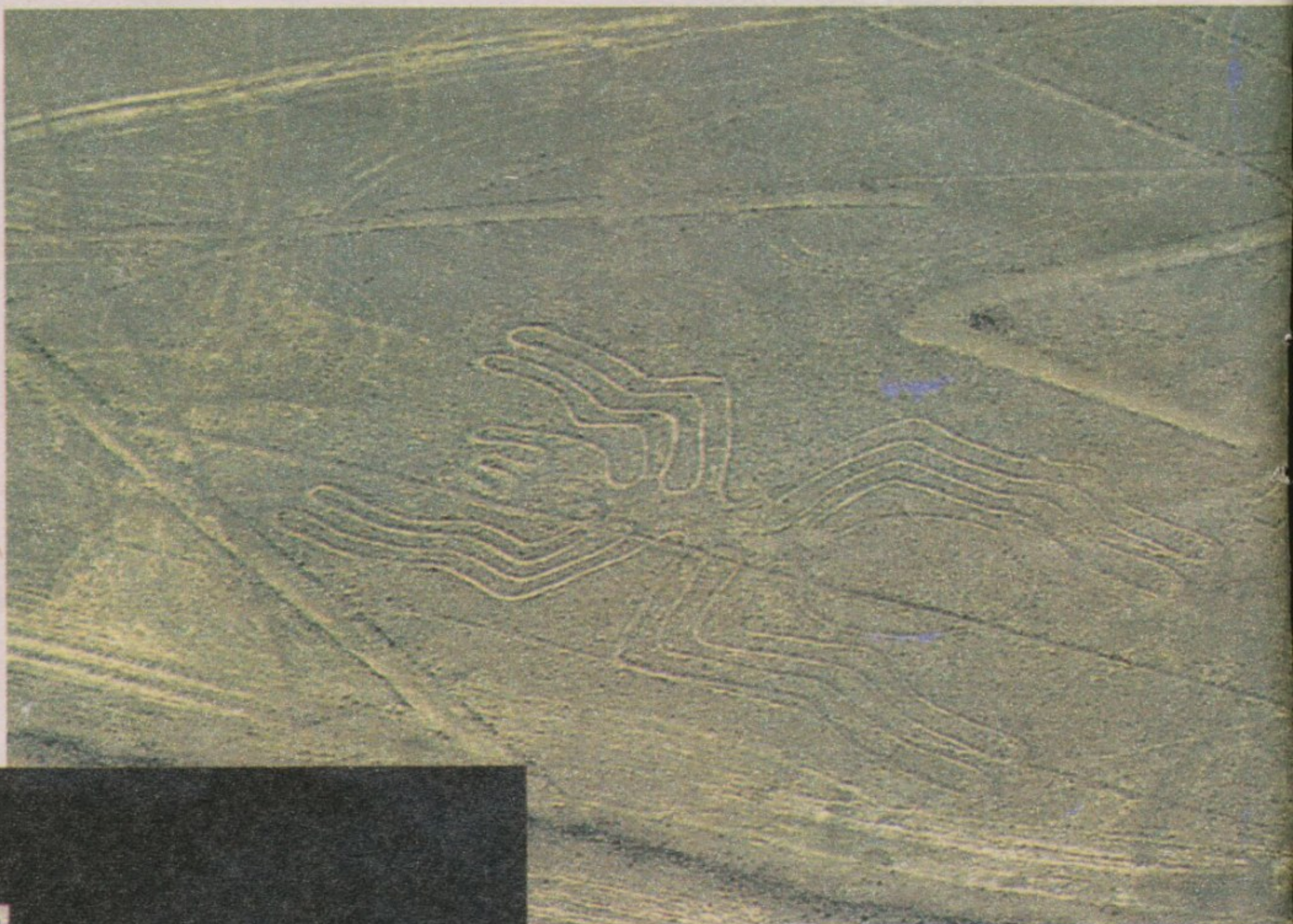

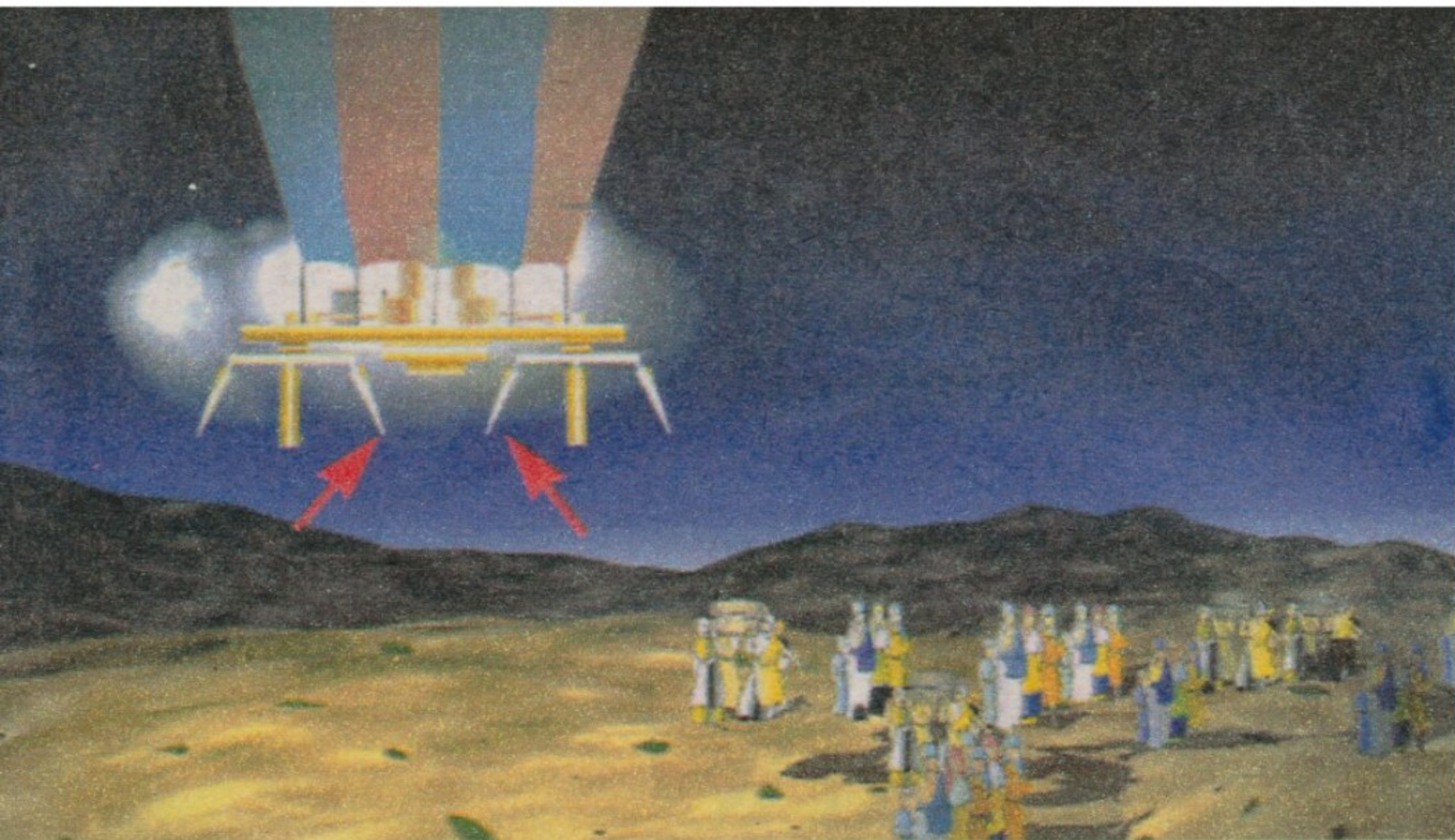
Најједноставније решење настанка циновских цртежа Наска Индијанаца даје Волкротова теорија – људи су летели балонима изнад каменитог тла пустиње.

КО ЈЕ ИЗУМЕО ПАРНУ МАШИНУ?

ЈЕХОВА ПРОТИВ ЏЕЈМСА

ШТА СУ ПРОНАЛАСЦИ НОВОГ ДОБА – ЗНАЧАЈНА ДОСТИГНУЋА НАУКЕ

ВАТА

ИЛИ КОПИЈЕ ИЗ ДРЕВНИХ ВРЕМЕНА?

ганг Волкрот и наводи да је као балон вероватно коришћена бешика (мехур) неког говечета која је, напуњена топлим ваздухом, могла да подигне човека изнад земље.

Бог или инжењер?

У прилог својој теорији немачки проналазач наводи и неке делове из Мојсијеве друге књиге „Израза“. Тако одељак 13.22 који гласи: „Господ иђаше пред њима дању у ступу од облака водећи их путем, а ноћу у ступу од огња свијетлећи им, да би путовали и дању и ноћу...“ (Свето писмо Старога и Новог Завјета – превод Ђура Даничић) објашњава као доказ о постојању летелице балона. Ступ, односно стуб, од облака је пара у балону која настаје загревањем воде у котлу испод кога је причвршћена корпа за летача, а светлећи огањ је ватра која се ложи под котлом. Тако је, по Волкротом тумачењу, израелски народ прелетео Пацифик у „херувиму“ и стигао у обећану земљу.

Још невероватније је његово виђење бога Јехове на основу

На основу цртежа Херона из Александрије направљена је парна кугла која се окретала (вртела) под притиском паре.

Рачунарском симулацијом могуће је дочарати избављење јеврејског народа и прелетање Синајске пустиње као и Пацифика у балону.

описа великог старојеврејског пророка Језекиља. Волкрот га је назвао својим коле-

гом, обдареним инжењером који је направио парну машину и њоме покретао своју летелицу. Захваљујући свом изуму, Јехова је опчинио народ и задобио његово поштовање, па су га прогласили за бога. Дакле, пламени титрај дугачак 2,5 метара, описан као божанске моћи, у ствари је траг ужареног угљевља из ложишта парне машине.

Парна машина пре 3000 година

Као најуверљивије доказе теорије да се за парну машину знало пре више од 3000 година Волкрот је нашао у Андима, на подручју данашњег Перуа. То су цртежи који потичу из времена цветања древне науке и уметности од 850. до 200. године пре наше ере. Један од њих приказивао је лице дивље звери, али у њему је немачки инжењер препознао план за израду парне машине која се састоји из свих неопходних делова – има комору за ложење, водени котао с вентилом за пару и цилиндар с клипом. Волкрот сматра да се на основу тог плана може направити машина, баш као што је на основу цртежа Херона из Александрије из 100. године направљена парна кугла која се вртела под притиском паре.

– Иако је теорија Волфганга Волкрота једностранна и без доказа из различитих извора, не треба је оспоравати – сматрају неки научници. – Само мудрошћу и довитљивошћу древних људи могу се објаснити нека њихова дела, попут циновских цртежа Наска Индијанаца. Зашто не гирати чињеницу да су их цртали летећи у балону напуњеном топлим ваздухом када је могућност за тако нечим постојала? ■

С. Д.

У доба Римског царства било је уобичајено да Шпанци долазе у Рим да би студирали права, млади Римљани у Атину да изучавају филозофију, а млади Грци у Александрију да усавршавају хирургију... И

НИЈЕ ЛАКО БИТИ ДРУИД

у томе није било ничег необичног. Оно на шта је римска власт гледала с неповерењем било је то што су галски Келти одлазили у Британију да би у школама друида учили магију.

Свештенички staleж Келта у Галији и Британији удружио се у такозване друиде (друид на келтском значи храст – човек), враче на које Римљани нису гледали благонаклоно, али, и поред свега што су учинили, нису успели да их искорене. Обреди друида подразумевали су и приношење људских жртава и призивање духова. Занимљиво је да ниједно њихово учење није смело бити записано а оном ко ода чак и неке њихове мање важне тајне претила је ужасна судбина. Ниједан од посвећених друида никад није одао тајне свог реда, чак ни на мукама.

Да би неко постао друидски свештеник, морао је, пре свега, да двадесет година марљиво учи у њиховим школама. Првих дванаест година школовања проводи се у

учењу напамет огромних сага митолошке поезије и учењу закона, музике и астрономије, наредне три године посвећене су науци о лечењу, а потом још три године учењу предсказања и магије.

Велика су била искушења која су морали да издрже они који су се припремали за свештенички позив. На пример, за испит из песничких састава целе ноћи морали су да леже голи с тешким камењем положеним на груди, у сандуку сличном мртвачком ковчегу, напуњеном леденом водом из које су им вириле само ноздрве. У том положају ваљало је саставити дугачку песму, у најтежој метрици, на тему која је задата приликом полагања у сандук. Следећег јутра ту своју песму кандидат мора да отпева, уз пратњу харфе, на арију коју је у исто време компоновао.

На другом испиту стоји пред скупом друида који му постављају загонетке у стиховима, а он на њих одговара другим загонеткама, такође у стиховима. Поред свега тога, мора бити способан да ствара магле и ветрове и да изводи свакојаке мађионичарске вештине.

Претпоследње искушење кандидата састоји се у томе да проведе најдужу ноћ у години у једној планини седећи на стени званој „Језиво седиште“ – стени која се надвија над дубоким понором. Зли духови долазе и причају му целе ноћи покушавајући да га узнемире и да изгуби равнотежу и сручи се у провалију. Ако се извуче из тог тешког искушења, допуштено му је да изађе на завршни испит после кога постаје друидски свештеник.

Последње искушење подразумева да кандидат испије врч отровног пића и потпуно обамре, да затим посети Острво мртвих и

ХРАБРА ЛЕДИ ВОРТЛИ

Илустровао Алекса Гајић

са њега донесе доказе своје посете који ће остале друиде убедити да га је бог живота и смрти примио за свог свештеника. Било је ово искушење које се у сваком трећем случају завршавало смрћу кандидата. А на који су начин преживели доказивали да су заиста били на „оном свету“, није забележено. Остаје нам само да нагађамо ■

Леди Мери Вортли, супруга Едварда Монтегјуа, енглеског амбасадора у Турској, била је чувена по својој лепоти. Тешко да је било који мушкарац могао да не уочи њено дивно лице. Но, многи обожаваоци леди Мери нису се задржавали само на заљубљеним погледима, што се може докучити из њених дневника и писама. Неке од прибелешки лепе леди су својевремено биле толико шокантне да су морале бити уништене. Песник Александар Поуп вели за леди Мери да је она била Ева која није загризла само једну јабуку, већ је обрала читаву грану...

Савременици тврде да су са њеном лепотом могли да се мере једино њен шарм и памет, па је стога била врло популарна на двору.

Али, због чега је име леди Мери остало упамћено у историји нису били ни лепота, ни шарм, ни памет, већ нешто сасвим друго.

Године 1718. мали Едвард Вортли Монтегју био је први енглески поданик о коме је забележе-

но да је примио вакцину против великих богиња. Тај, дотад за Европу нечувен и ужасан опит на Едварду извела је његова мајка леди Мери. Боравећи у Цариграду као жена енглеског амбасадора, она је проучавала и пратила обичаје Туркиња. Једном приликом у септембру, када су прошле највеће врућине, леди Мери је приметилa групу старијих жена које су ишле од куће до куће. Свака од њих носила је орахове љуске испуњене течношћу из рана болесника оболелих од великих богиња. Муштерије би испружиле руку, иглом се отвара ла вена, а затим се на отворен крвни суд стављала заражена течност из орахове љуске.

У белешкама леди Мери о овом поступку познатом као калемљење стоји: „Нема ниједног случаја да је неко после оваквог калемљења умро. И морате ми веровати, веома сам задовољна безбедношћу овог експеримента, те намеравам да га испробам и на свом малом сину...“

После вакцинације малог Едварда, која је у потпуности успела, леди Мери је, вративши се кући 1721. године, била убеђена да сваки енглески грађанин треба да се пелцује. Иако су лекари и енглеска црква ускоро дигли глас против ове безбожничке појаве, у ономе што је наумила нису могли да је омету. Она је имала сувише друштвених веза и била сувише одлучна да би лекари и свештенство могли да је омету. Сад је и њена лепота ушла у игру: принц од Велса, један од њених обожаваалаца, а вероватно и више од тога, пружио јој је знатну подршку. И кад је најзад Џорџ I, одушевљен опитима леди Мери, наредио да се пелцују његова два унука, пример краљевске куће следили су многи. Леди Мери је постала славна и слављена у свом времену.

Још је једна жена имала смелости да прва у свом многољудном царству буде пелцована против великих богиња – руска царица Катарина Велика ■

Ива Драшкић Вићановић

Деца ноћи

На чистини усред шуме негде у унутрашњости државе Њујорк група деце нешто чепрка по земљи, трчкара по прабини и довикује се. Недалеко од њих, њихови родитељи, браћа и сестре седе око логорске ватре плашећи једни друге причама о духовима.

Два сата је ујутро, није ли већ давно прошло време да се иде на спавање? Не у „Кампу залазећег сунца“ у коме се сваког лета оку-

без страха играју и наживљају у природи онако како то њихови вршњаци раде кад год им се прохте.

Камп су пре четири године основали Карен и Ден Махар чија седмогодишња кћерка Кејти болује од ове ретке болести. Од тада је кроз камп прошло више од стотину деце и њихових породица из Непала, Уједињеног Краљевства, Шри Ланке, Аустралије, Јужноафричке Републике...

– Овим клинцима камп

Детињство без сунца

пљају деца из читавог света оболела од ретког генетског поремећаја Xeroderma Pigmentosum који погађа једно од милион новорођенчади.

Кејтин врисак

Било да долазе из Аустралије или Аризоне, свим овим малишанима заједничко је то што се ужасавају сунца. Због недостатка једног ензима у организму кожа им је до те мере осетљива на сунчеве зраке да и тренутак проведен на дневној светлости код њих изазива тешке опекотине и пликове. Сви ће временом умрети од рака коже или тумора на мозгу. Тек мањи број надживеће тинејџерске године. „Камп залазећег сунца“ за њих је прилика да се, једном у животу,

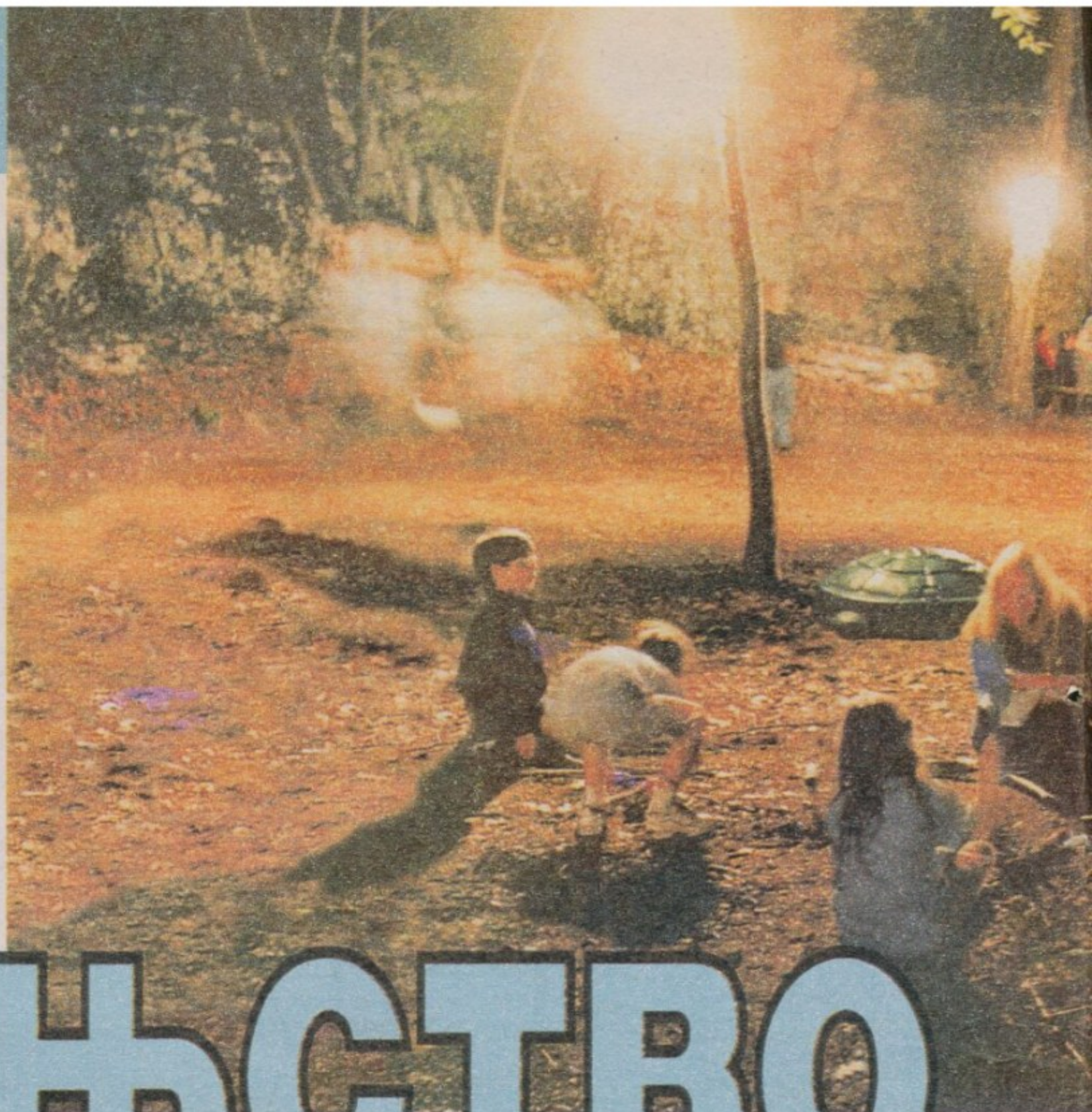
пружа прилику да десетак дана проживе у свету сазданом по њиховој мери. Та деца дању никуда не излазе без заштитне одеће која им од главе до пете покрива сваки центиметар руку, ногу и лица... Нисам могла да се помирим с мишљу да је Кејти осуђена да до краја живота никада не види свет око себе осим кроз заштитне наочари или да никада не додирне цвет, гранчицу, било шта, без заштитних рукавица – прича Карен.

Каже још да никада неће заборавити како је Кејти вриштала на дан крштења

БЕЗ ЛЕКА, ЗА САДА

Лек против ове страшне болести још није пронађен, пре свега због недостатка средстава за истраживање – пошто болест погађа тако мали број људи, фармацеутска предузећа једноставно нису вољна да улажу новац у лек који им не би донео довољну зараду.

– Срамно је што ће у земљи са милион милионера многа од ове деце из „Кампа залазећег сунца“ умрети зато што нема пара за истраживања. Да је случајно оболело дете неког милијардера, лек би одавно био нађен – каже огорчено Карен Махар ■

када су је из цркве изнели на сунце. Био је то први упозоравајући знак да нешто није у реду. Са непуних осамнаест месеци Кејти је осам пута лечена од опекотина трећег степена, али су лекари коначно установи-

Већина ове деце неће надживети тинејџерске године

ли шта јој је тек две године касније, након безброј мучних испитивања и дугих болова у болницама.

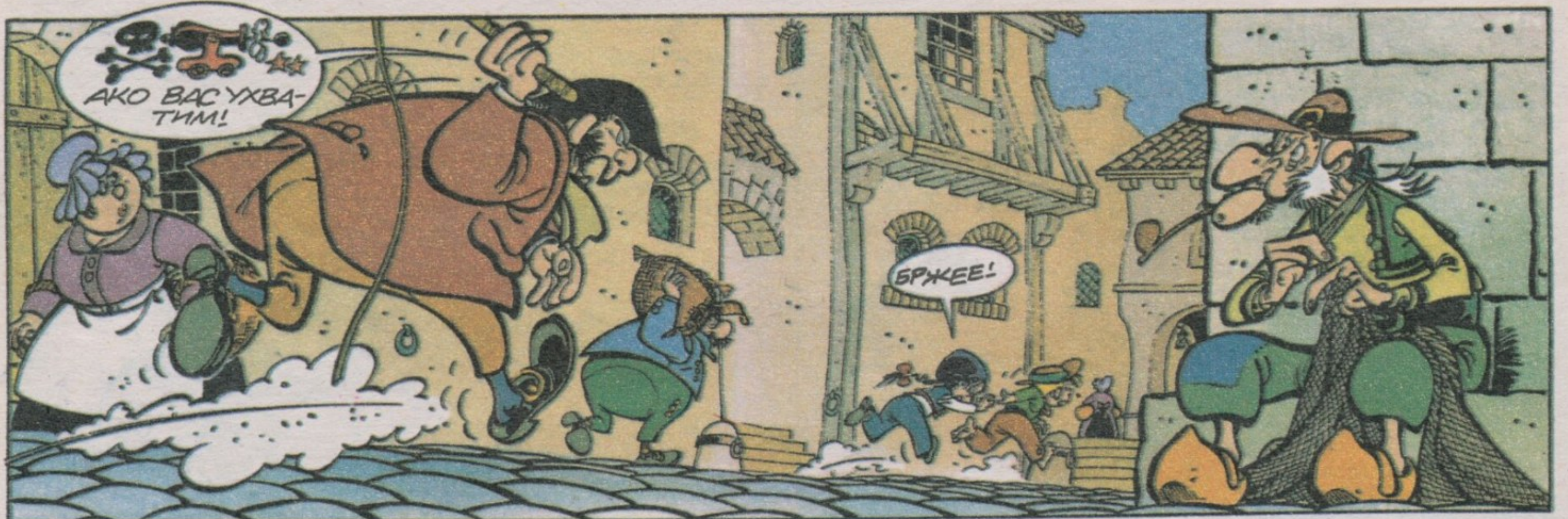
ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК
12. 4. 2002.

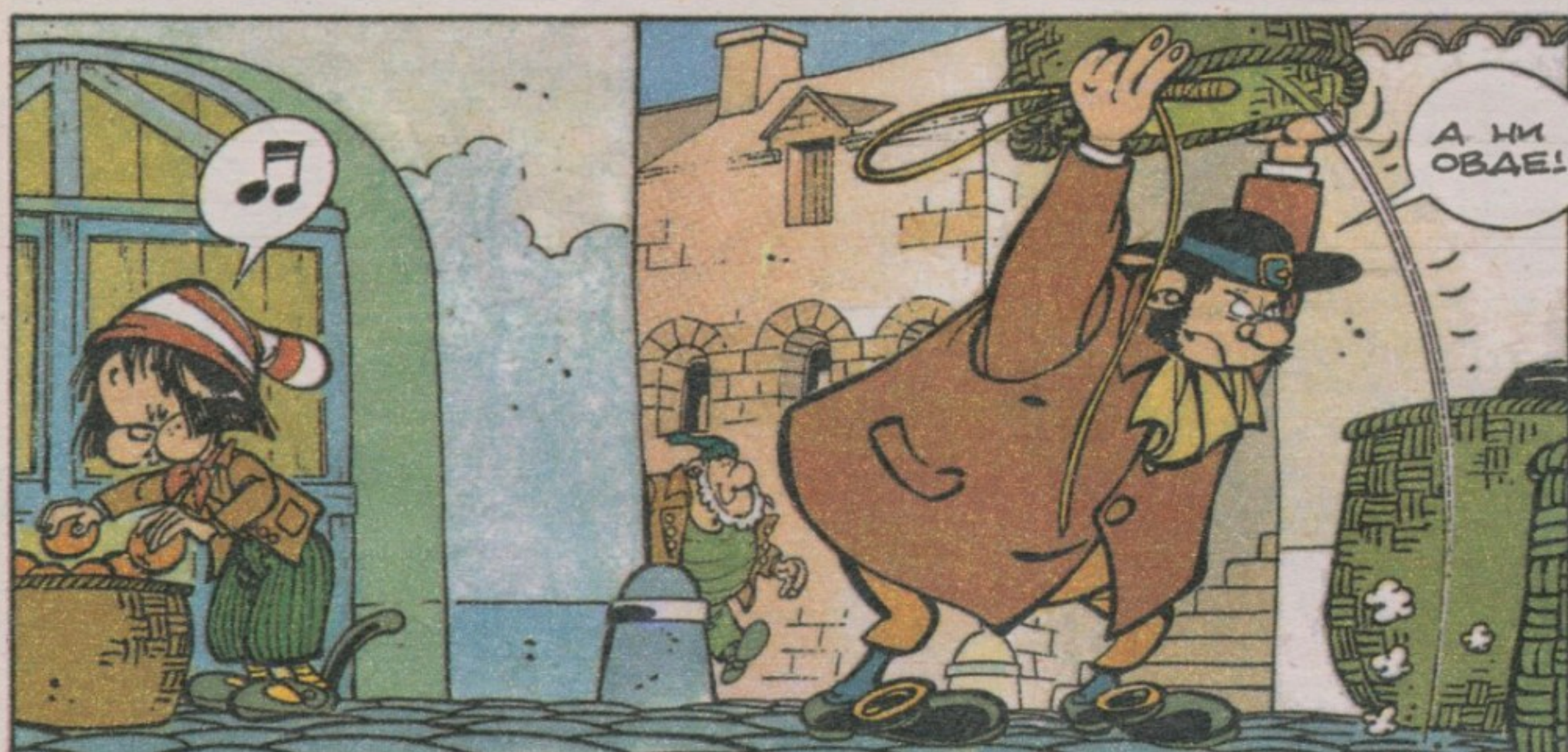
НАЦРТАО
КОРТЕЏАНИ

Заклейва из црне куге

ПОЛИТИКИИ
ЗАБАВНИК
БРОЈ 2618

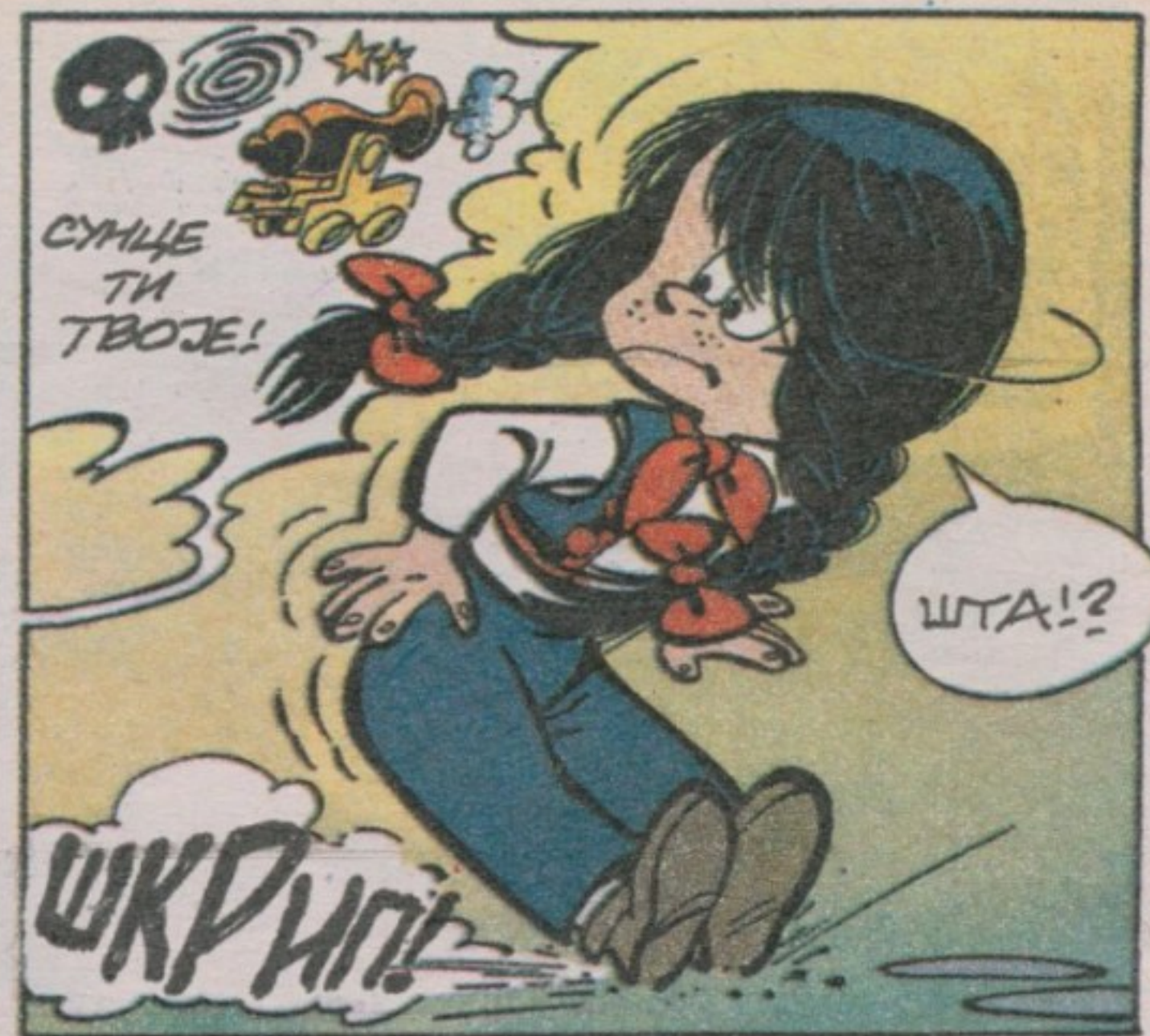

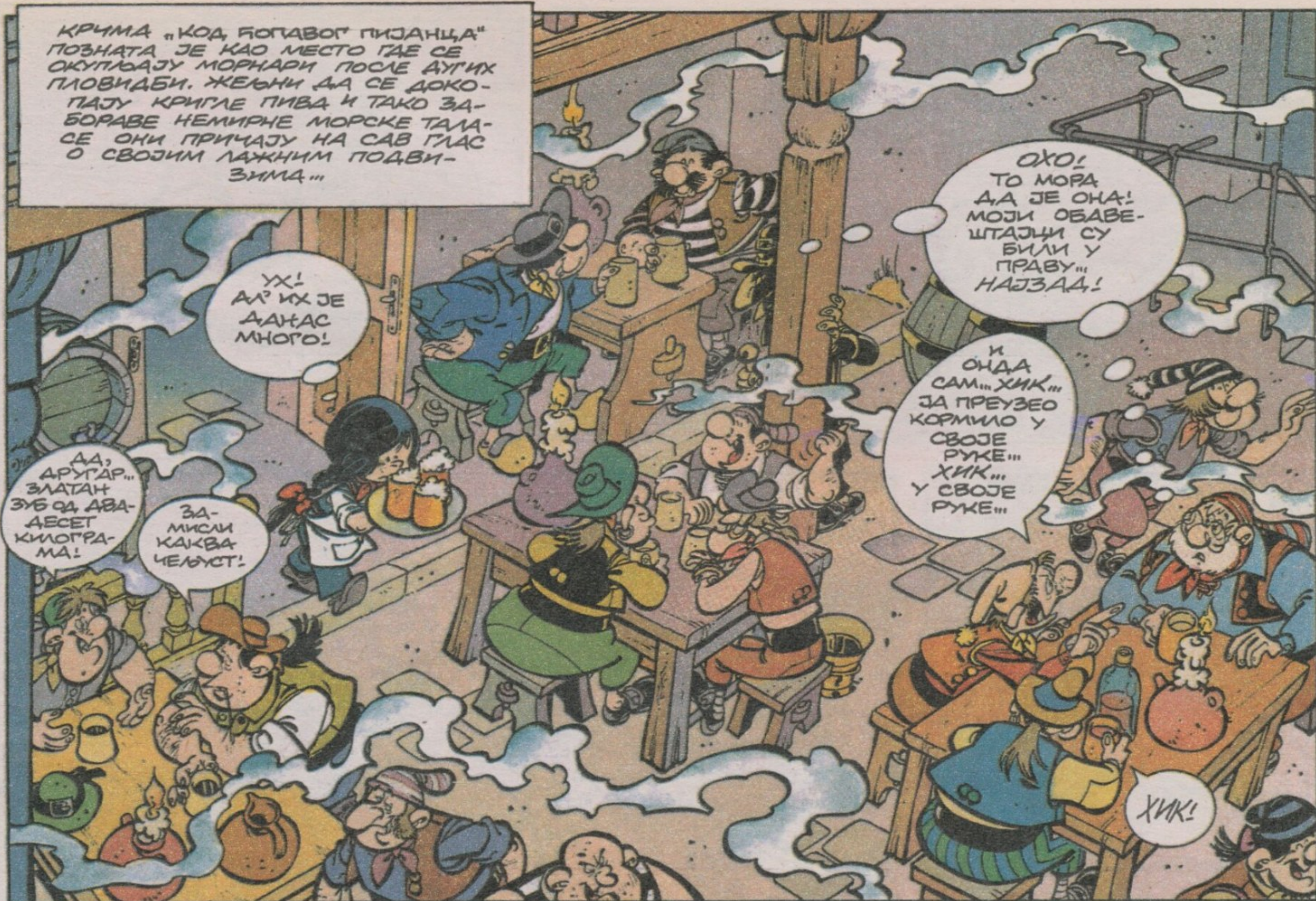

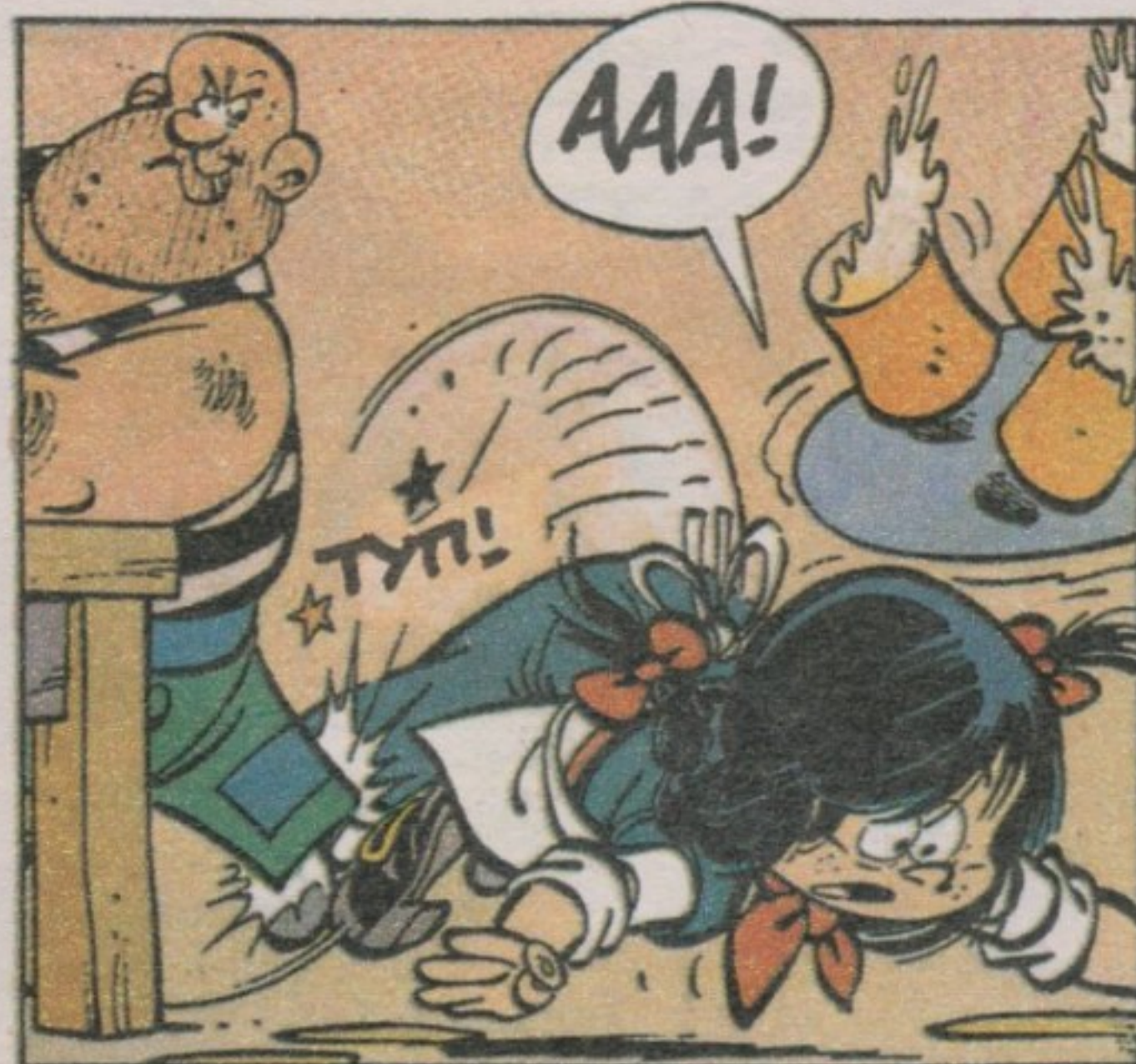

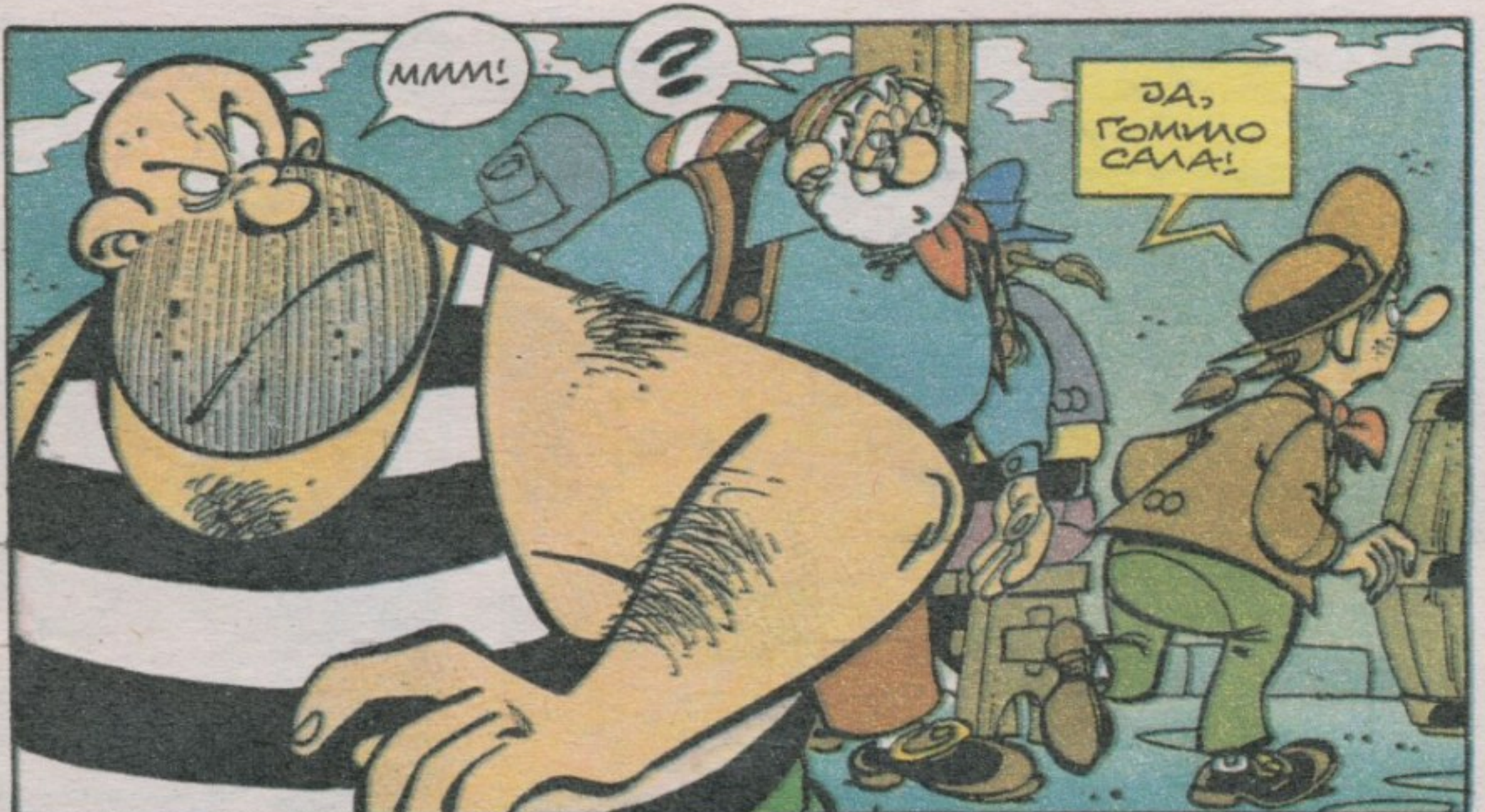
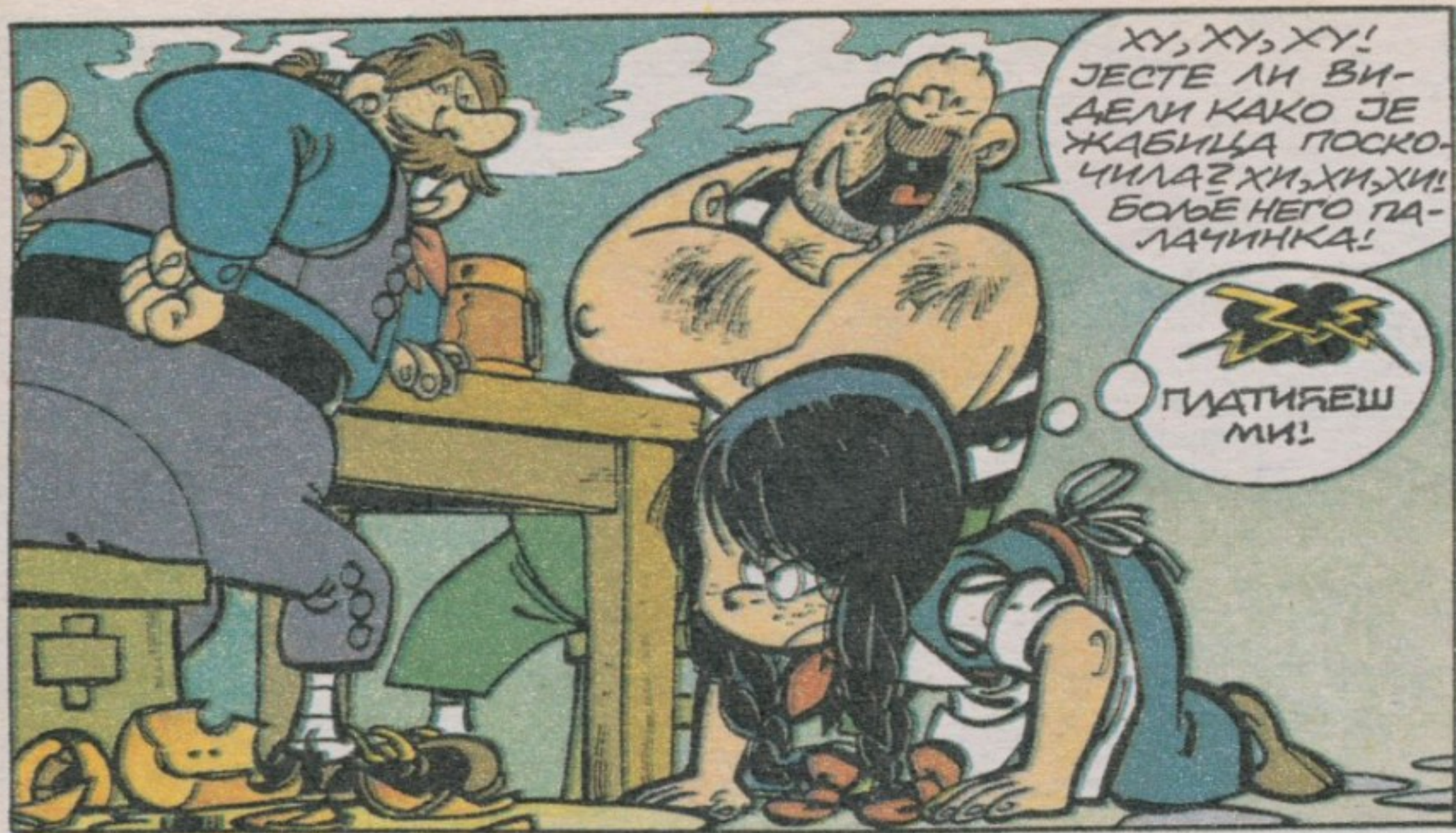

КРИМА "КОД БОГАВОГ ПИЈАНЦА"
ПОЗНАТА ЈЕ КАО МЕСТО ГДЕ СЕ
ОКУПЉАЈУ МОРИАРИ ПОСЛЕ ДУГИХ
ПЛОВИДБИ. ЖЕЉНИ ДА СЕ ДОКО-
ПАЈУ КРИГЛЕ ПИВА И ТАКО ЗА-
БОРАВЕ НЕМИРНЕ МОРСKE ТАЈЕ-
СЕ ОНИ ПРИЧАЈУ НА САВ ГЛАС
О СВОЈИМ ЛАЖНИМ ПОДВИ-
ЗИМА...

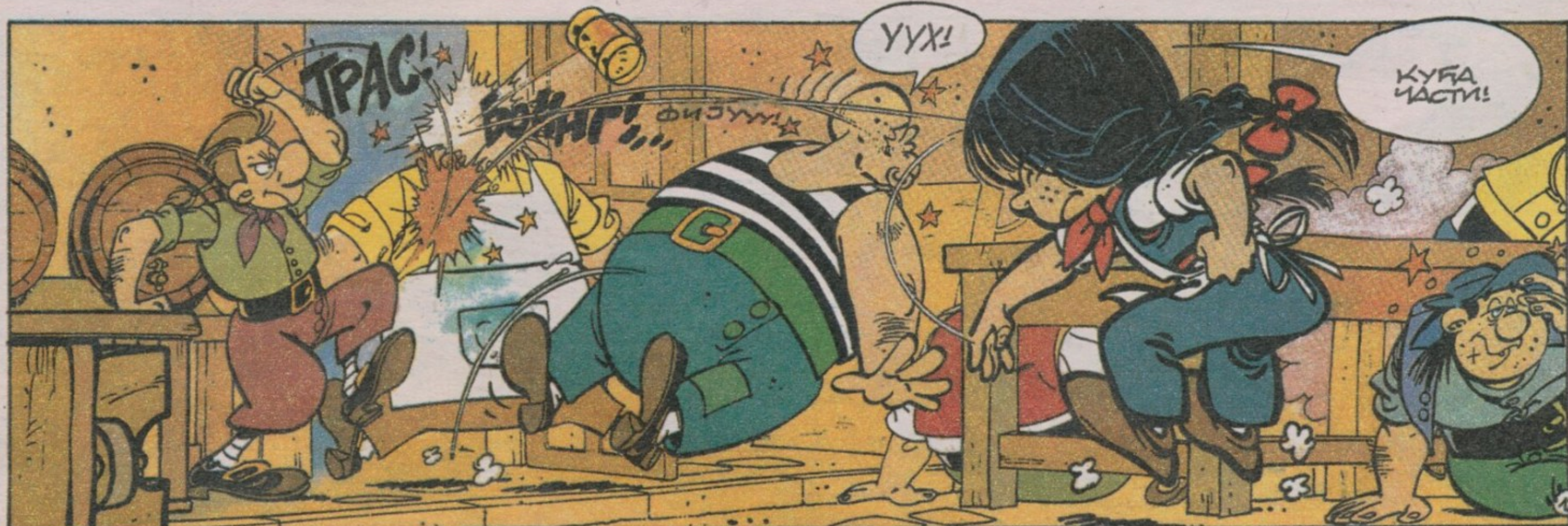
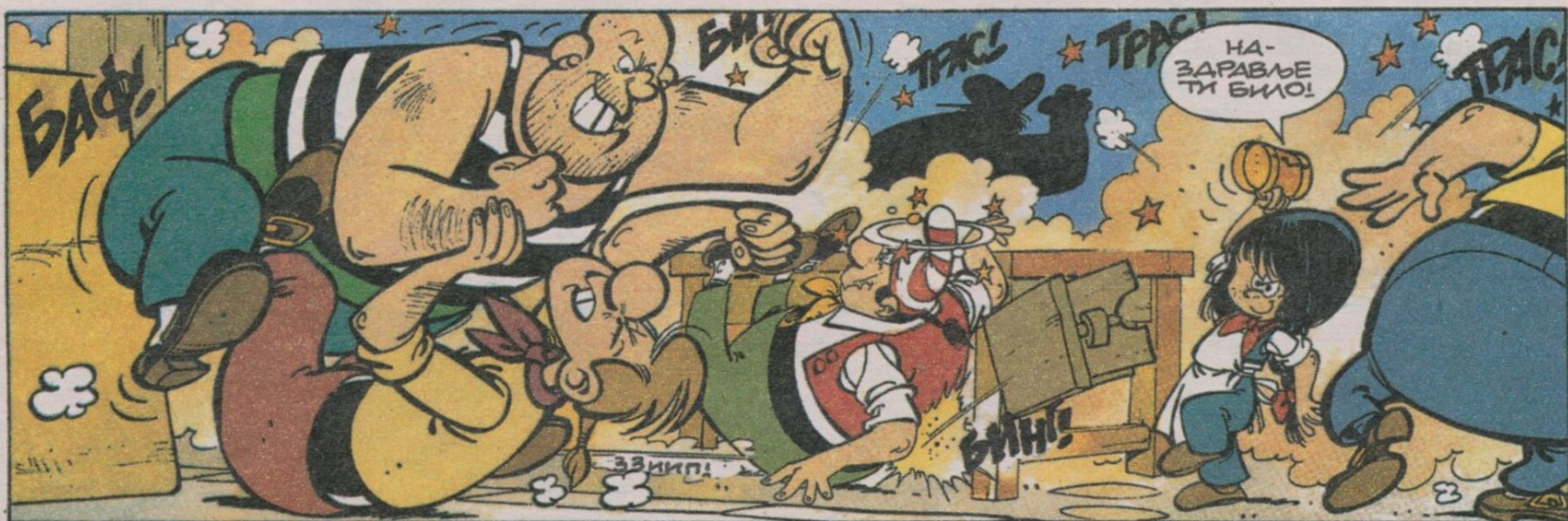

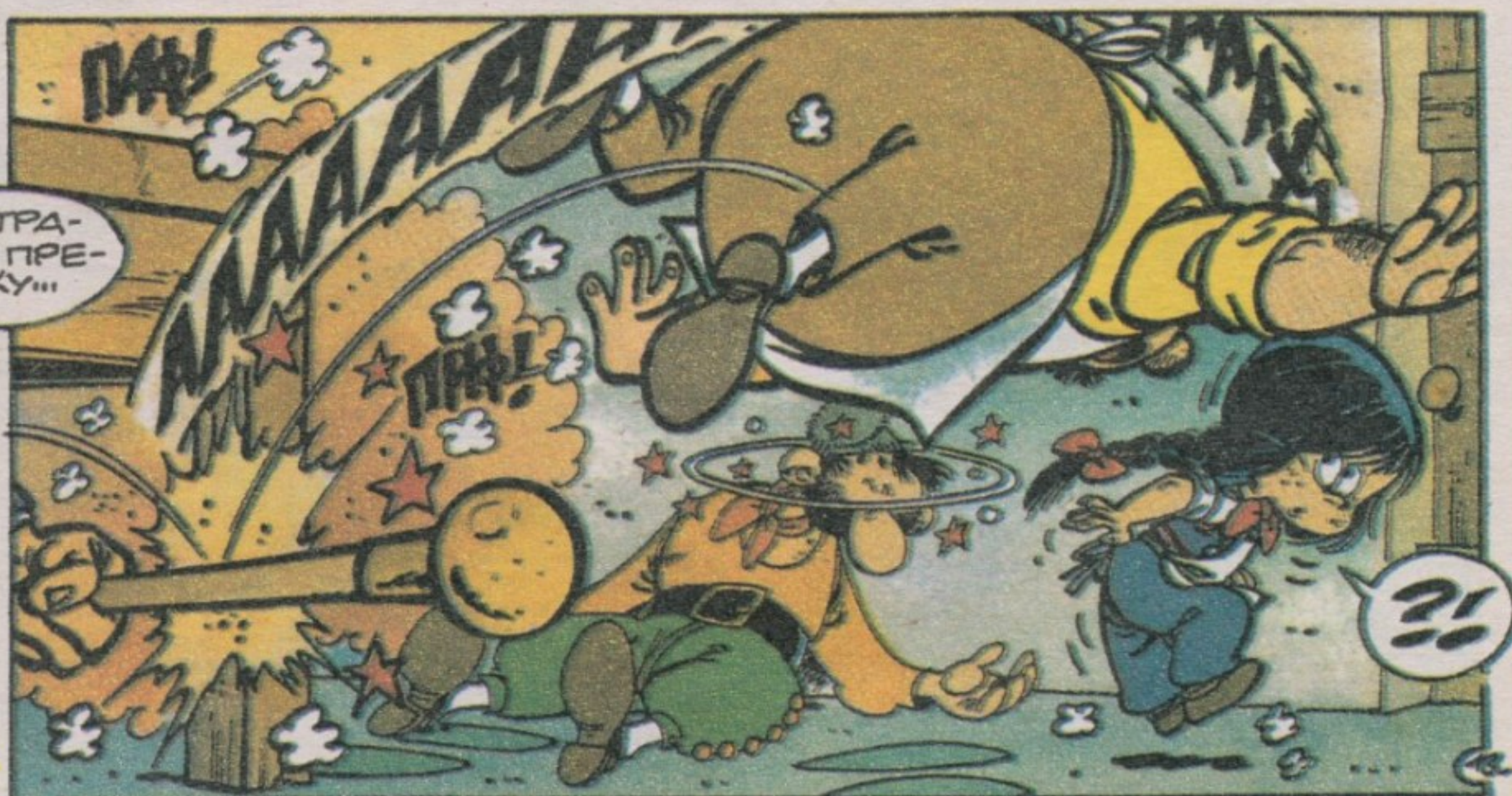
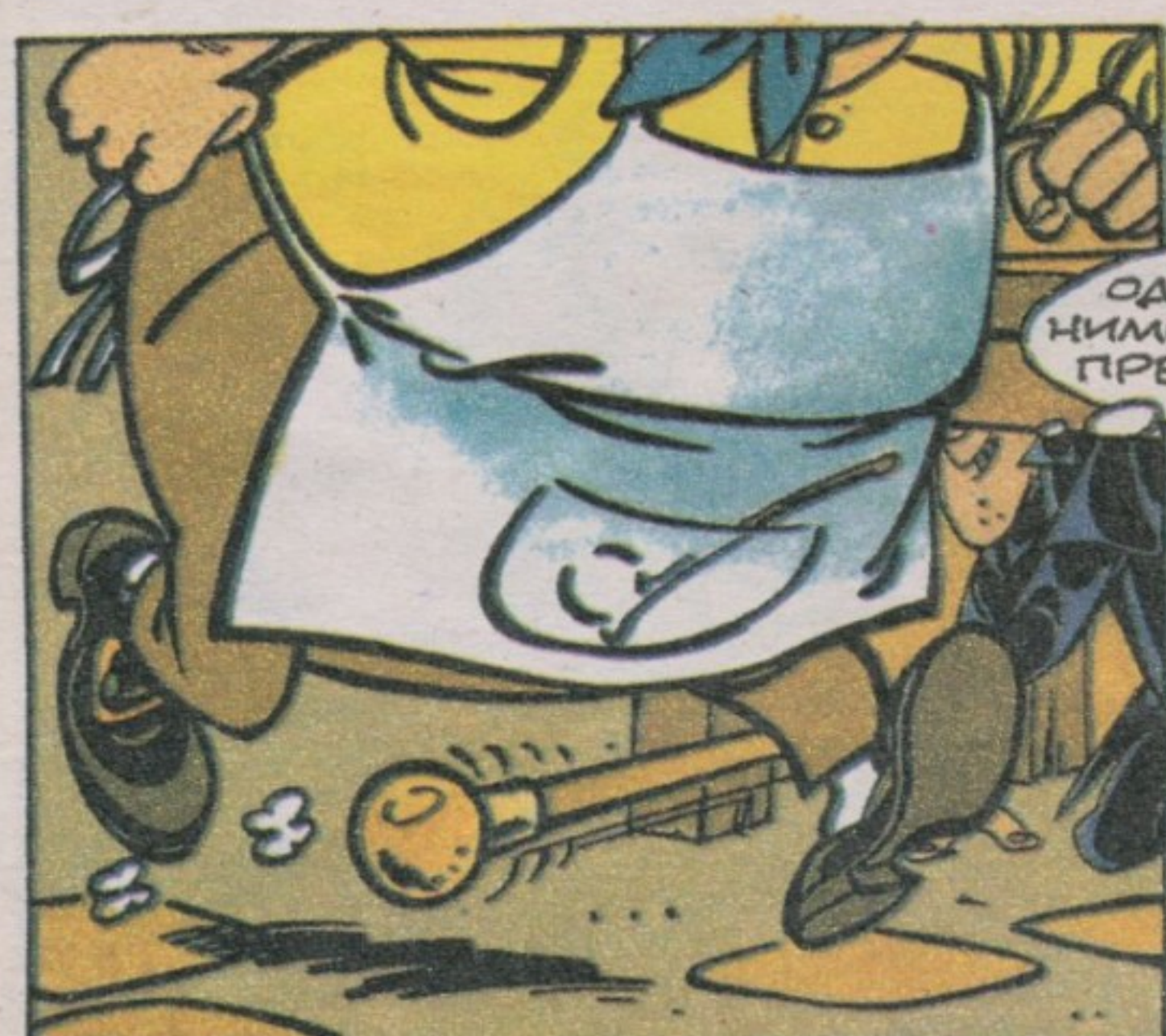
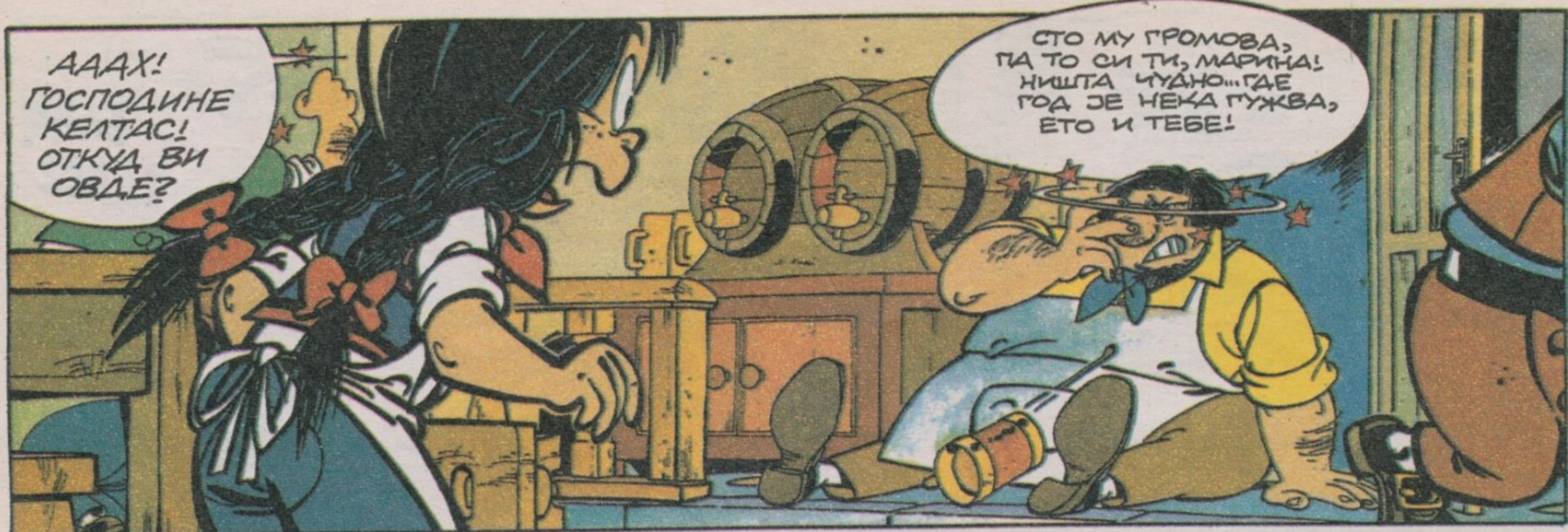
ПОНЕКАД, СЛУШАЈУЋИ ИХ ШТА
ГОВОРЕ, МАРИНИ
ПОПУСТИ ПАЖЊА...

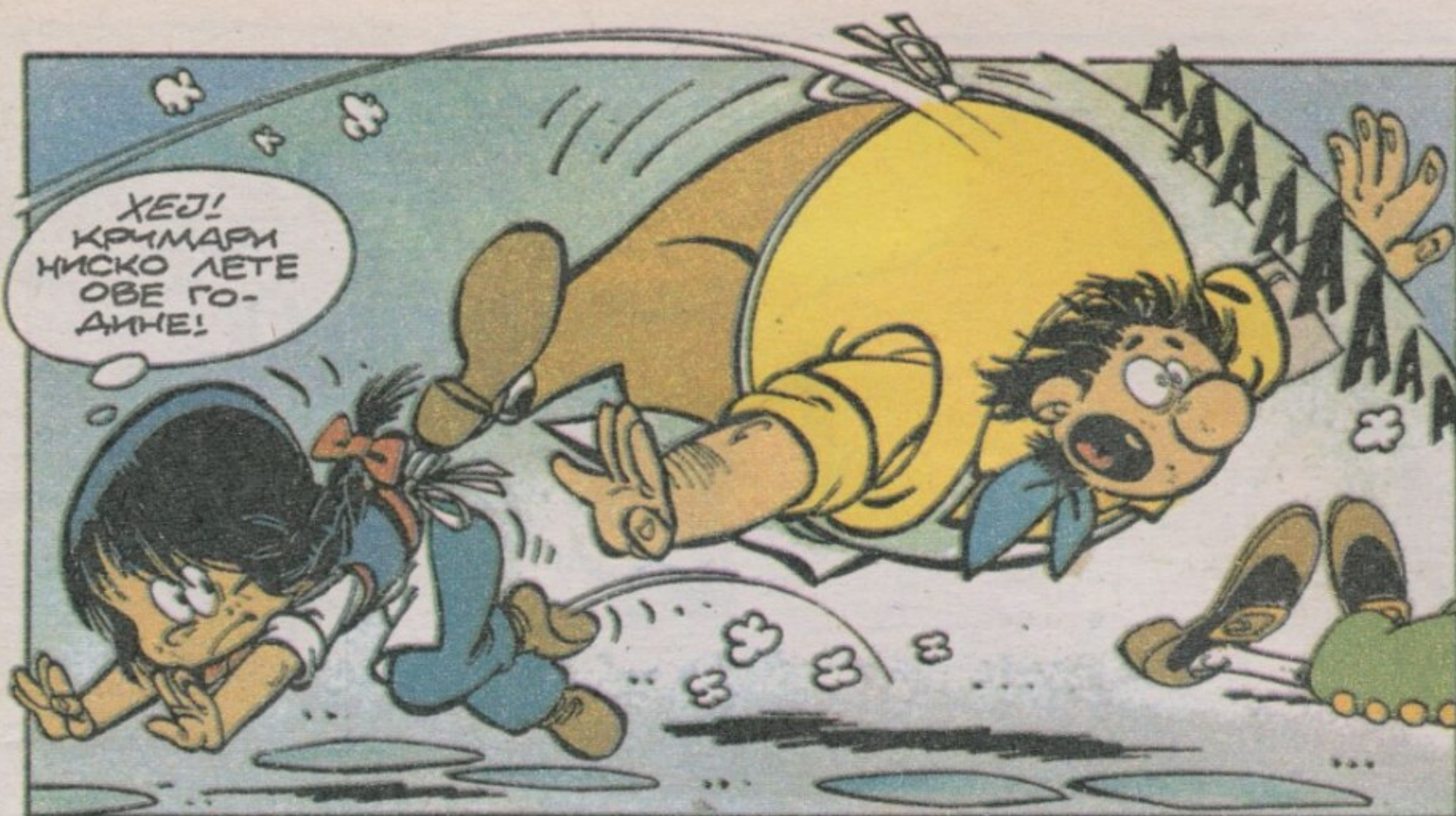

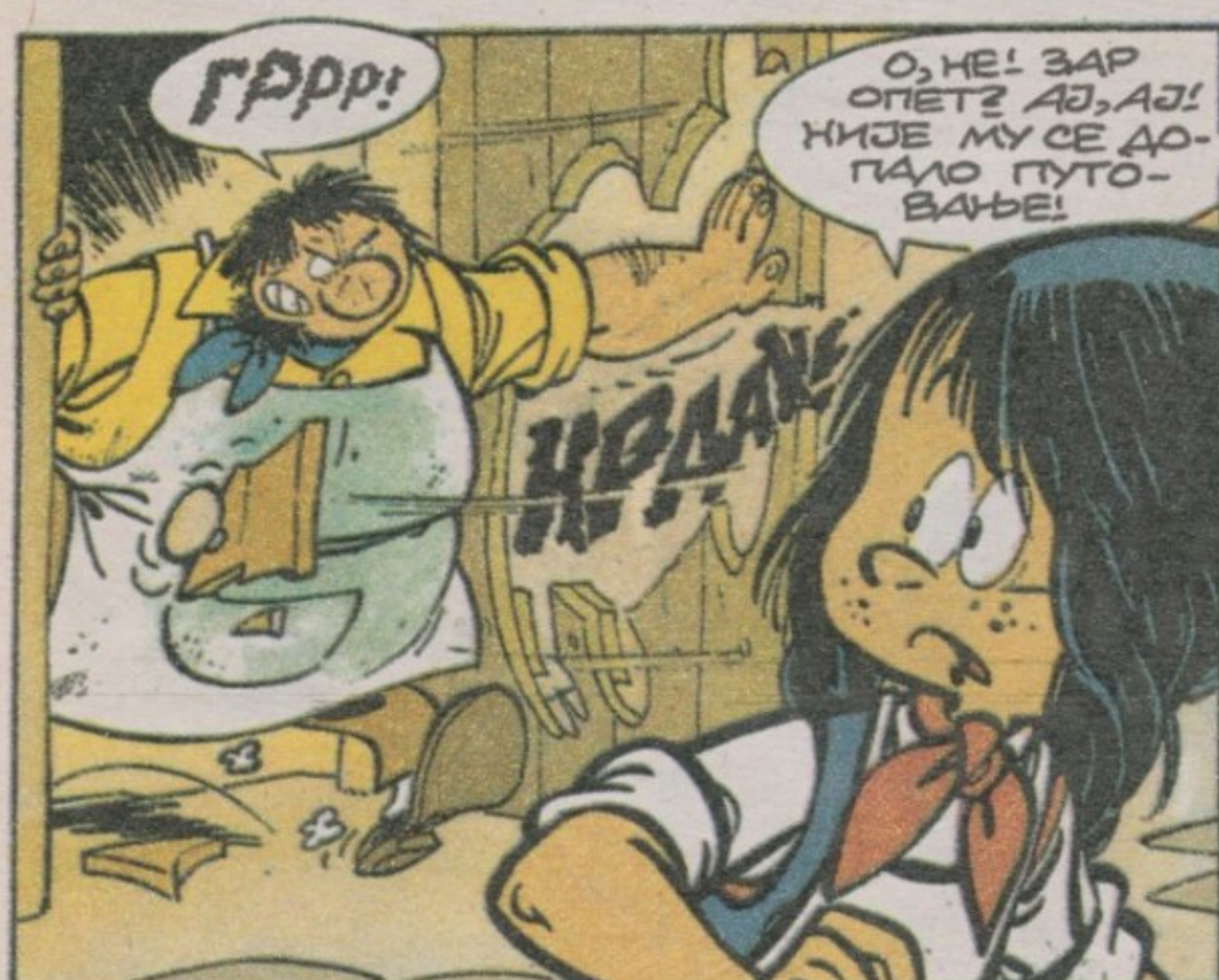
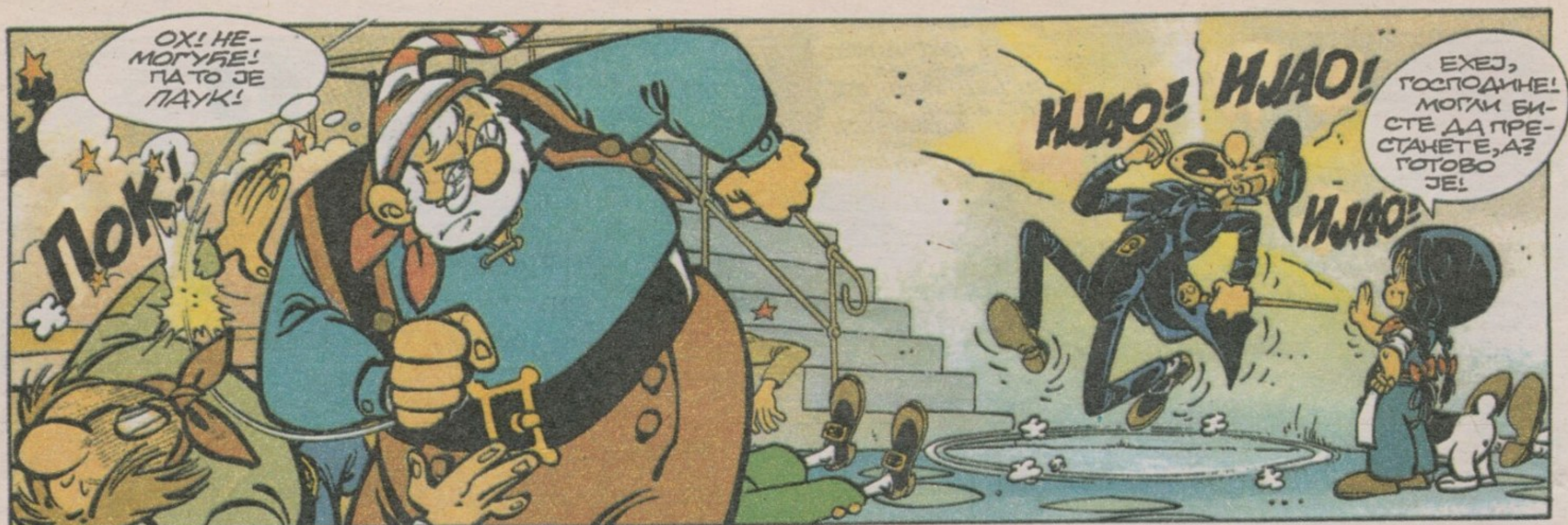

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ПОДЛИТНИ
ЗАБАВНИК

Вече у „Кампу залазећег сунца“: игра почиње тек када падне ноћ и траје до три, четири ујутру

Кејти Махар и њена мајка трчећи прелазе раздаљину од куће са затамњеним стаклима до породичног аутомобила са истим таквим стаклом на прозорима

Седамнаестогодишњи Хосе Молина чак и ноћу на лице наноси крему која га штити од зрачења светиљки којима је камп осветљен

У аутобусу који их после ноћи проведене у игри превози до оближњег мотела никада се не пале светла

У Џонатановом случају, чак неколико секунди боравка на сунцу има учинак исти као да га је неко полио врелим уљем

Јесте да му је Наса свемирско одело за који број веће, али десетогодишњи Џонатан Пирс је дечко који расте, а одело прескупо – стајало је 1800 фунти (1 фунта = око 97 динара). Захваљујући њему, снимљена је и ова фотографија, прва на којој се види са породицом усред бела дана

СВА ЗАБРАЊЕНА СВЕТЛА

Осим Сунчевих зрака, за децу која болују од Херо-derma Pigmentosum опасне су и све врсте вештачког осветљења које емитују ултраљубичасте зраке. На црној листи су халогене лампе, неонска светла која се често користе у хотелима, радњама и школским учионицама.

Пени Пирс, мајка десетогодишњег Џонатана, недавно је била запањена открићем да има разлога да страхује чак и од рефлектора у операционим салама. Последњи пут када је оперисан, Џонатана су из сале извезли са опекотинама које су му нанела баш та светла ■

ке године астроном-аматер насред оближње пољане поставља телескоп и усмерава га на ово или оно небеско тело. Ове године то су били Јупитер и Марс.

Од стотинак деце која су у последње четири године прошла кроз камп поторо је умрло. Последња је била једна девојчица из Уједињеног Краљевства којој су, неколико недеља пре но што је требало да по други пут дође у камп, лекари открили нови тумор. Натерала је мајку да отпутује уместо ње како би јој донела фотографије другарица и другова које је упознала претходне године. Умрла је у болници, неколико дана пошто се мајка вратила с фотографија-

ма и порукама које су јој деца послала.

Око четири изјутра на чистини усред шуме све је одједном далеко тише: нема трчања, мање је смеха и довикивања, група око логорске ватре која полако јењава сада је далеко бројнија. Небо на коме се више не виде Јупитер и Марс облива се претећим бледилом. Неко каже: „Ускоро ће изаћи сунце“.

Неколико тренутака касније, деца и родитељи улазе у жути школски аутобус у коме се светла не пале. До оближњег мотела у коме је већина одсела стићи ће пре него што још један величанствени излазак сунца окупа предео око њих ■

М. И.

– Када је дијагноза најзад постављена, чинило нам се да је то крај света. Да је Кејтин живот завршен. Нисам могла да се ослободим мисли о свему што никада неће стићи да доживи – каже Карен.

Никуд без заштитне одеће

Пре него што лекари утврде шта им је, педесет одсто деце оболеле од ове болести задобије опекотине трећег степена слично Кејти. У лакшим случајевима, након неколико минута на сунцу, кожа на изложеном делу тела осипа се тамним пегاما.

Будући да се оштећења коже код тамнопуте деце теже уочавају, болест се код њих често открива касније него код оне са светлом пути. Она зато по правилу раније оболевају од рака коже. С временом се и стање пацијената неповратно погоршава.

Као и Кејти, већина деце током године иде у школу. Никада без заштитне одеће, увек трчећи да би се што пре превалило растојање од кућних врата до родитељског аутомобила са затамњеним стаклима, па онда трком од аутомобила до школе и учионице са истим таквим затамњеним стаклима или спуштеним ролетнама. Они за

стичком покрету у домовини.

Раднички покрет у то време у Србији није био никаква тајна. Знали су се и Марковићеви следбеници међу којима је Мита Ценић још као гимназијалац постао значајна личност. Све њих полиција је имала на списку.

Робијаш под бројем 27

Али, доушника је било и биће. Један од њих био је и гост Мите Ценића октобарске вечери у Паризу.

Гост вечерас, париска полиција сутра-

Мита
Ценић

КАД ДА ТЕ СЕ МИТА ПИТА?!

Године 1873. Мита Ценић студирао је у Паризу медицину. Живео је у хладној изнајмљеној собици у Улици Антоан Дибоса број 1. Ни слаба храна, ни изношено одело нису умањили задовољство двадесетдвогодишњег студента што га најзад нико не прогони. У Аустрији су га називали комунистом, а у родној Србији бунтовником и завереником.

Млади студент није се нимало радовао што је баш тих октобарских дана у једном великом хотелу у Паризу одсео српски кнез Милан Обреновић. Владар га је толико мрзео да за Миту нигде није било мира. Као да је слутио да ће му кнежев боравак и те како загорчати живот...

Непознати посетилац

Изненада, једне вечери, у собицу Мите Ценића бануо је човек из Београда. Представио се као пријатељ Митиних пријатеља који су сви припадали социјалистичком покрету у Србији, чији је предводник и идејни вођа био Светозар Марковић. Прошетали су околним улицама и нехотице бацили поглед на хотел у ком је одсео кнез Милан.

Шетајући, Мита и његов ненајављени гост претресли су и политичке прилике у Србији, проклињали кнежеву диктатуру и поздравили се верујући у боље сутра. О завери, атентату на српског владара, готову о детаљима плана за његово збацавање с власти није било ни помена. Разговарали су искључиво о социјали-

**Студент медицине
Мита Ценић у Паризу је,
на захтев српске владе,
допао затвора, а код
нас је осуђен на осам
година робије у оковима**

дан. И док дланом у длан, полицајци ставише Мити лисице на руке.

– То је забуна! – успротивио се Мита. Узалуд. Студента медицине одвели су у полицијску станицу.

– Је ли ово ваш перорез? – почело је унакрсно испитивање.

– Јесте, али ја сам га недавно изгубио! Где сте га нашли?

Инспектор који га је испитивао није попуштао. Мита је видео да му нешто спремају. Није му ово било први пут да га полицајци „рибају“. До тада су то радили само српски, ово му је први пут да га испитују Французи.

– Е, па, господине – закључио је инспектор – виђени сте ових дана испред хотела у ком је одсео кнез Милан Обреновић, а овим перорезом, а можда и већим сечивом, намеравали сте да га дочекате на излазу и убијете!

Мита се насмејао.

– Па, зар човек може да се усмрти оволицким перорезом! Осим тога, око краља се увек налази буљук телохранитеља!

Али, да му нема спаса схватио је кад је у полицији обавештен да је захтев за његово хапшење, због наводног покушаја атентата на владара, поднела београдска полиција. Одведен је у истражни затвор, а седмог дана у Палату правде. Тамо му је „одрезано“ тамновање. У тамници Мазас, у одељење за политичке кривце, Мита Ценић стигао је као робијаш са бројем 27.

Слободни сте!

Мита Ценић – рођен 1851. године – у детињству миран као јагње и добар ђак, био је понос својих родитеља јер му је школа ишла лако. Пет година млађи од Светозара Марковића, постао је његов најоданији сарадник, искрени присталица социјалистичког покрета и велики борац за радничка права. Није се плашио ни полиције, ни робије, ни смрти. Обреновиће, нарочито Милана, за кога је говорио да је изрод људског рода, мрзео је из дна душе.

Светозар Марковић покренуо је први социјалистички лист на Балкану и назвао га „Раденик“. Ценић није заостајао – 1882. године он покрене лист „Борбу“, а 1883. „Истину“.

Као и друге вође социјалистичког по-

крета у Србији, и Ценића су стално пратиле оптужбе да је превејани бунтовник и опасност за правни поредак!

Радници су Ценића волели, увек спремни да истуре груди испред полиције не би ли га заштитили. Али, полиција није мировала. Тренутак непажње и Мита се „оклизнуо“: наивно је веровао да је у Паризу безбрижан.

После неколико недеља отворила су се врата Митине ћелије.

– Идемо! – дрекнуо је тамничар.

Мита се сећа, водио је белешке: „Стрпаше ме у затворени фургон који су вукли коњи. Зауостависмо се пред Палатом правде. Сирота правда, давно ли је побегла из ових пакосних зидина; а можда од ужаса са људске гадости није никад у њих ни завирила!“

Судија је био строг. Ценић није схватао зашто му поново суде, шта желе да дознају... Одлучно је порекао судијин закључак да је имао намеру да убије кнеза Милана:

– Да ли сам хтео да га убијем, то знам ја а зна и полиција. Само је то мука што нису куражни да истину кажу. Мени је, опет, испод части да се извињавам; и крив није луд да сам себе криви. С обзиром да сам дошао у положај окривљеног, све што бих говорио у одбрану своју рекли би да лажем. Мени се то не да макар и страдао, само нећу да трпим уништавања. То вам је мој одговор!

Ценић је враћен у тамницу. Пролазили

су месеци и... Једног дана управник затвора позвао га је и рекао:

– Слободни сте, али у Француској не можете да останете.

То и Ђорав види

Мита се обрадовао. Чинило му се да је ружан сан прошао. Добро, вратиће се у Србију, али то је његова домовина, зна власт да је покушај атентата на владара пука измишљотина.

Била је то још једна грешка Мите Ценића и још један, овога пута пакленији план полиције. Знајући да француску полицију несрећни Ценић не занима, српска влада тражила је од француске да јој се Мита Ценић изручи како би му српски суд одмерио одговарајућу казну због злочиначке намере према кнезу Милану. Французи нису хтели да због једног човека кваре односе са Србијом и Мита је „отпремљен“ за Београд.

Чим је стигао, пожurio је у Шабац да покрене један раднички лист. Али, тамо је ухапшен и оптужен за издају отечества и књаза. Пред судом су се низали сведоци, сви одреда лажно сведочећи. Заузврат им је обећана земља или исплаћен новац. Ценић је у очајању узвикнуо усред суднице:

– Не вреди се бранити, све је унапред ујдурмисано!

Судија га је љутито укорио.

– Не вреди вам, гос'н судијо, то и Ђорав види!

На истом процесу суђено је и социјалисти Алавантићу. Ни он се није дао. На крају је изречена пресуда: Алавантић је добио десет година заточења, а Ценић осам година робије у оковима!

Миту је чекало тамновање по казаматама, сусрети с убицама и криминалцима, туцање камена... Ђелија му је, како пише, била „генератор милиона стеница“. Једног дана стражар, коме су Митини родитељи некада доста чинили, препознао га је у београдском затвору одрпаног, босог и зараслог у браду.

Ни он, који се свега у затвору нагледао, није могао да поверује очима.

– Јесте ли то ви, гос'н Мито?! – упитао је.

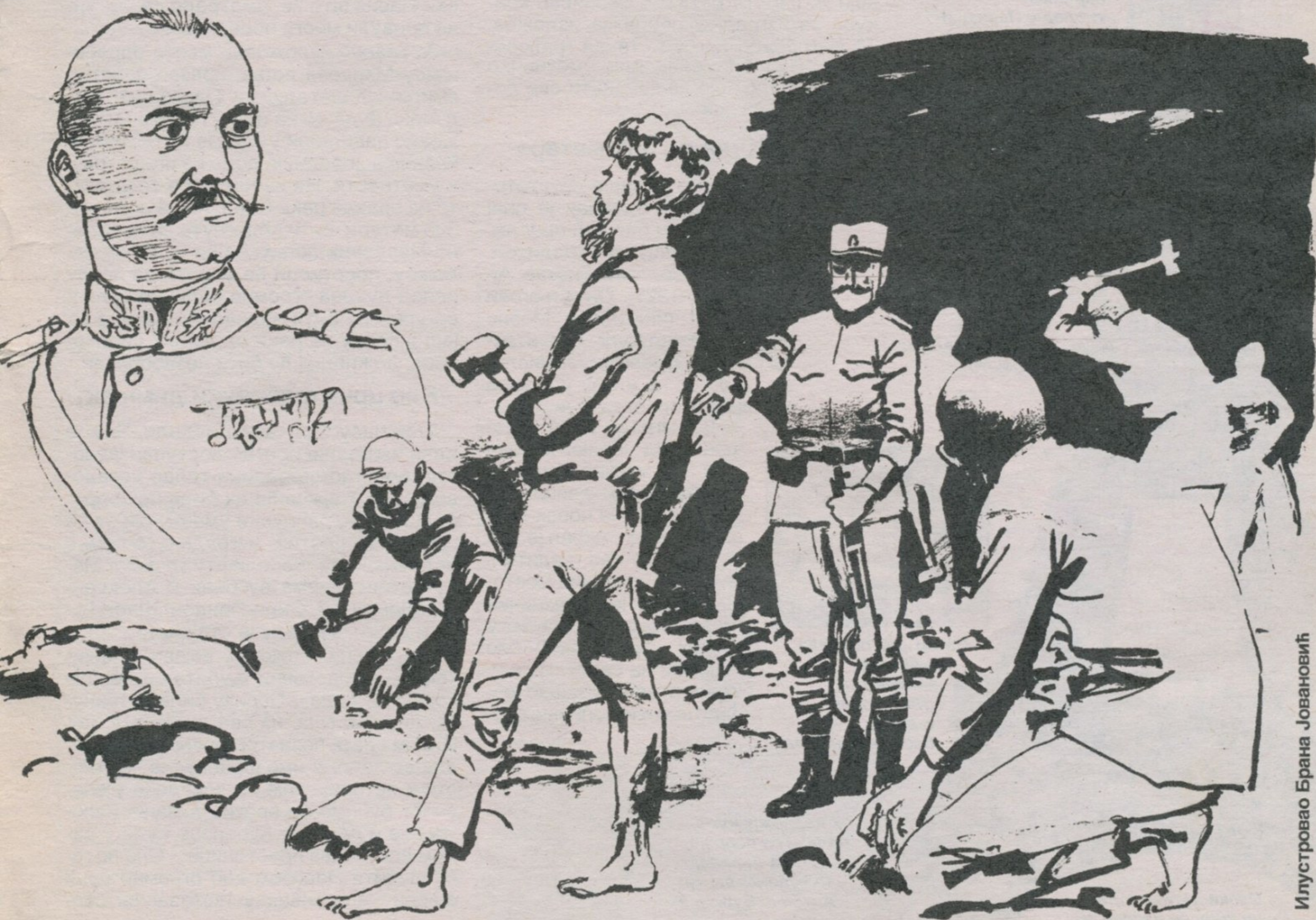
Управник затвора Илија Хранисављевић наговарао је затворенике да Ценићу свакодневно загорчавају живот, обећавајући им у замену ситне повластице. Ценићевој мајци рекао је приликом једне посете:

– Ето, видите каквог сина имате!

– А шта му фали! – одбрусила је Митина мајка. – Ничија није до зоре сјала, па неће ни ваша, обреновићевска! Доћи ће радници на власт, а тада ће и мој Мита да се пита!

Старица није дочекала да се Мита пита. Од дугогодишњег мучења по затворима умро је млад – у тридесет седмој години ■

Миленко Тодоровић

Илустровао Брана Јовановић

АЈФЕЛОВА КУЛА, ОД МРЖЊЕ ДО ОБОЖАВАЊА

ЛЕПОТИЦА У

„Да, ово је Париз!“ – већ више од сто година поносно поручује торањ, међаш у историји грађевинарства, коме је претила опасност да никад не стане на ноге

ВРХ

На платформу трећег нивоа у исто време може да стане 800 људи. С висине од 274 метра од земље пружа се невероватан поглед који за ведрих дана сеже и до 72 километра удаљене катедрале у Шартру

ДРУГИ НИВО

Ресторан „Жил Верн“, на 700 степеника од тла, има најлепши поглед у Паризу и једну од најбољих кухиња. Овде је убедљиво најтеже у целој Француској добити место за вечеру

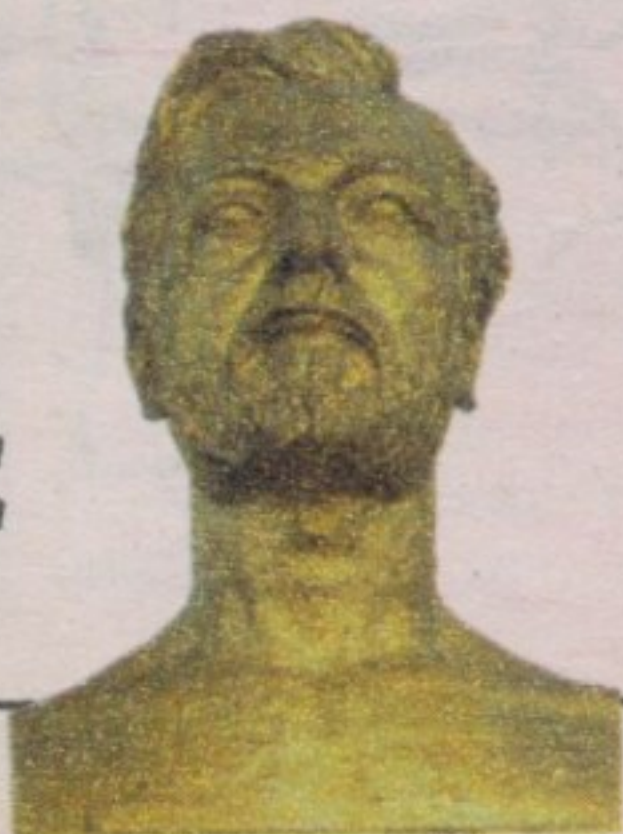
ПРВИ НИВО

Тачно 57 метара од тла или 360 степеница. Овде се налази и пошта

Мотор који покреће лифтове направљен 1889. године и данас непрекорно ради

У подножју куле налази се попрсје Гистава Ајфела, рад чувеног вајара Антоана Бурдела

Сваке четири године на кулу се наноси 40 тона заштитне боје

Крајем 19. века цела Француска припремала се да на најбољи начин обележи стогодишњицу своје револуције из 1789. године. Закључено је да би одржавање Светске изложбе 1889. године најбоље нагласило њен општи значај. И, неколико година пре јубилеја основан је одбор који је, између осталог, расписао конкурс за изградњу обележја изложбе. То је требало да буде таква грађевина, споменик или уметничко дело које ће засенити све до тадашње.

Кула од 300 метара

Приспело је више од стотину радова, а одабран је онај чији је творац био већ прослављени француски градитељ челичних мостова Гистав Ајфел (1832–1923). Он и његови сарадници (инжењери Морис Кохлин и Емил Нугје и архитекта Стефан Совестр), замислили су да се на улазу у главни изложбени простор, уместо капије, изгради кула – торањ – од челика висока чак 300 метара. Била би то убедљиво највиша грађевина коју је човек икада изградио. Ајфел је већ био познат као градитељ високих челичних мостова од којих је железнички мост, вијадукт, Гарабит у јужној Француској био највиши на свету. Из његовог атељеа изашао је и унутрашњи челични ске-

лет за Кип слободе у Њујорку, поклон француског народа Америци.

Кула од 300 метара, како јој је био првобитни назив, требало је да има и три водоравне платформе које би, поред своје грађевинске намене, послужиле и као видиковци. Са њих би се пружао предиван поглед на милионски Париз што ће, сматрало се, сигурно привући многе посетиоце.

За главно изложбено место одређена су Марсова поља, празан простор омиљеног шеталишта Парижана. Одлучено је да се на њему подигну изложбени павиљони у којима ће бити приказана највреднија дела из индустрије и уметности. На изложбу ће се улазити из правца реке Сене, па ће „кула од 300 метара“ бити подигнута са те стране Марсових поља. Да би ушли на изложбу, посетиоци ће морати да прођу испод лукова огромне челичне куле и сигурно ће бити задивљени. А ако се још и попну на неки од њених видиковаца, доживљај ће бити незабораван.

Као црни фабрички димњак

Али, нису сви тако мислили. Чим је план изградње постао доступан јавности, подигао се велики талас незадовољства. Најжешћи су били неки прослављени француски умови који су се побунили против изградње огромне челичне куле у средишту Париза. Међу потписницима су били и Александар Дима Син, Сили Придон, Шарл Гунно и други. У апелу је стајало:

„Ми, писци, сликари, вајари и архитекте – страствени љубитељи лепоте која је до сада у Паризу била нетакнута, дижемо глас из све снаге, а у име широм света познатог француског смисла за лепо. У име француске уметности и историје које су доведене у опасност бунимо се против дизања непотребне и наказне Ајфелове куле у самом срцу наше престонице... Она ће господарити Паризом као огромни црни фабрички димњак уништавајући сво-

ГВОЗДЕНОЈ ЧИПКИ

јом дивљачком величином Нотр-Дам, Сент-Шапел, Лувр, куполу Дома инвалида, Тријумфалну капију... и која ће и кроз двадесет година преко целог града бацати сенку попут црне мрље од мастила, одвратну сенку још одвратнијег лименог стуба са закивцима..."

Побунили су се и становници кварта у ком је кула требало да се изгради. Због „увреде лепоте“ називали су је гвозденим чудовиштем, охолом гвожђуријом, трагичном уличном светиљком (канделабром). Баш тим речима. И Ги де Мопасан био је против изградње „те високе и мршаве пирамиде од гвоздених степеница, тог ружног циновског костура...“, а Верлен ће јадиковати: „Никада нисам видео нешто тако ужасно, страшно и простачко.“

Све то, ипак, није омело изградњу куле. Први ударци пијука на градилишту одјекнули су 28. јануара 1887. године. Копало се до 14 метара испод површине земље да би се направили темељи. Четири бетонске коцке висине око пет метара изрониће из земље да послуже као постоља за кулу. Око 15.000 металних делова допремљено је на градилиште и сваки је имао свој број да би се тачно знало где припада. Биће спојени помоћу 2,5 милиона челичних заковица (нитни) уз помоћ пнеуматских чекића.

Кичму торња чинила су четири челична лука која су се ослањала на четири бетонска носача и која су се поступно савијала према унутра како су се дизала у висину. Ајфел је тако применио решење слично оном када је градио своје чувене мостове. Тиме је постигао изузетну стабилност торња под ударима и најјачих ветрова јер ће се њихове бочне силе претварати у силе притиска куле на тло. Оне су ублажене и ваздушастом (шупљом) грађом куле. Ове лукове спајају две водоравне платформе на 57. и 115. метру, а затим се лукови стапају у јединствену целину. При самом врху, на 274. метру, налази се последња, трећа платформа.

Рекордер

Да би торањ имао лепши изглед, од основе па до врха прошаран је челичним деловима како би се добио изглед чипке, а направљени су и лукови у подножју. Приступ платформама – видиковцима омогућавају 1650 металних степеница и лифтови са провидним кабинама који раде на принципу противте-

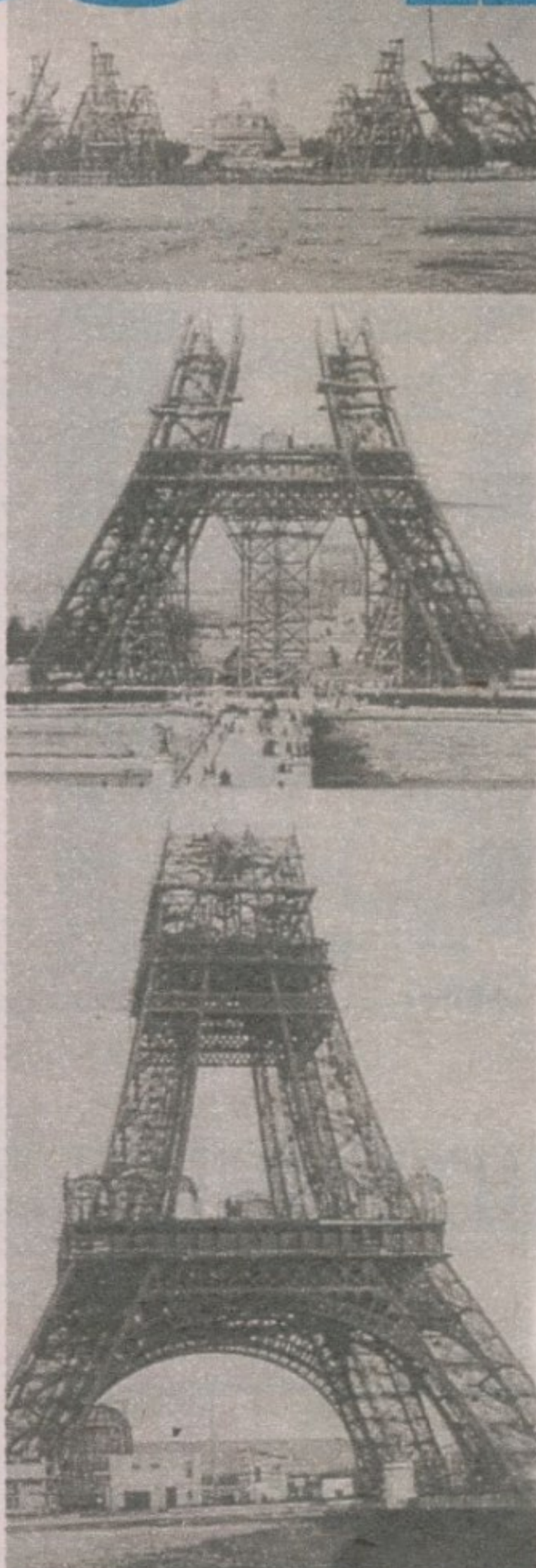

Гистав Ајфел

гова, а наручени су од најпознатијег произвођача лифтова, америчког „Отиса“.

И само после нешто више од две године, 31. марта 1889, Гистав Ајфел лично је однео француску заставу до врха куле чиме је означен завршетак радова.

Изградња Ајфелове куле у три слике: новембар 1887, април 1888. и септембар 1888. године

Ајфелова кула била је највиша грађевина на свету пуне четири деценије, све док је 1929. године није претекао најпре Крајзлеров облакодер, а нешто касније и Емпајер стејт билдинг у Њујорку. Међутим, начин изградње њихових унутрашњих челичних скелета (и код осталих облакодера који ће се градити, укључујући и куле близнакиње Светског трговинског центра), биће преузет управо од Ајфелове куле. На најјачем ветру нагиње се највише 12 см, а на највећој летњој жеги порасте највише 15 центиметара.

Захваљујући решеткастој, чипкастој грађи, она је, у ствари, врло јака с обзиром на величину. Тешка је око 7300 тона, али ако би се, на пример, смањила на висину од 30 см не би била тежа од 7 грама. Има најмању тежину по кубном метру запремине од свих познатих грађевина. Зато је притисак који врши на квадратни центиметар површине бетонских темеља на којима стоји (сваки има површину од 26 m²) приближно исти као онај који производи столица

на којој седи човек просечне тежине!

Организатори Светске изложбе 1889. године нису се преварили. Захваљујући и Ајфеловој кули, изложба је била врло посећена и једна од најисплативијих. На Ајфелову кулу тада се попело 1.968.287 посетилаца, плаћајући 2 франка за први видиковац (платформу), 3 франка за други и 5 франка за трећи. А самоуверени министар за економију Француске Лакроа, наложио је да се у једној витрини изложи и протестно писмо француских уметника рекавши: „Једна тако лепа и отмена проза, коју су потписала имена позната у целом свету, такође може да привуче посетиоце, а можда и да их зачуди.“ Време ће показати да је био у праву.

Упркос бојазни и самог Ајфела, због чега се по завршетку изложбе потрудио да јој нађе још неку, кориснију намену (1898. године са ње је успостављена прва телефонска веза, а 1912. почело емитовање Морзеове азбуке за цео свет), она ће постати један од симбола Париза. Неће доживети судбину Палате Трокадеро која је подигнута за Светску изложбу 1887. године и срушена за изложбу из 1937. године јер је Парижани никад нису заволели (на њеном месту тада је подигнута Палата Шајо). Постаће метеоролошка станица, дуго највиша радио и ТВ антена, предајник за париску полицију, фар за навођење авиона на париске аеродроме, предајник мобилне телефоније...

Године 1989. свечано је прослављен њен стоти рођендан када је за уклањање прљавштине, обнову боје и друге намене утрошено око 40 милиона долара.

Оспоравана али неоспорена кула са чијег се највишег видиковца види више од 80 km унаоколо (када је ведар дан, а ваздух је без измаглице) сваке године угости неколико милиона посетилаца.

А њена „челична чипка“ и „складна силуета“ наћи ће се и у делима многих уметника.

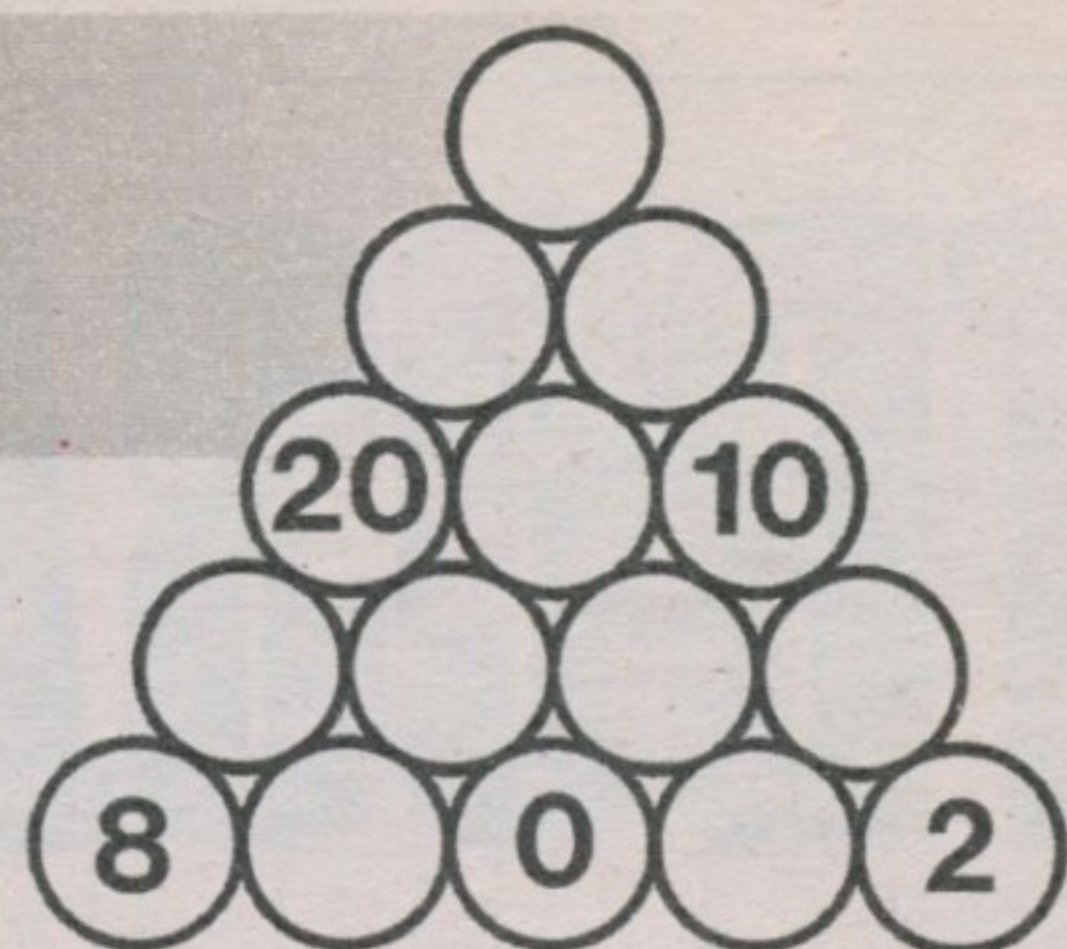
Припремио
Горан Војиновић

— тридесет један

БРОЈЧАНА ПИРАМИДА

У празна поља пирамиде упишите бројеве тако да збир два броја из доњих поља одговара броју у пољу изнад њих ■

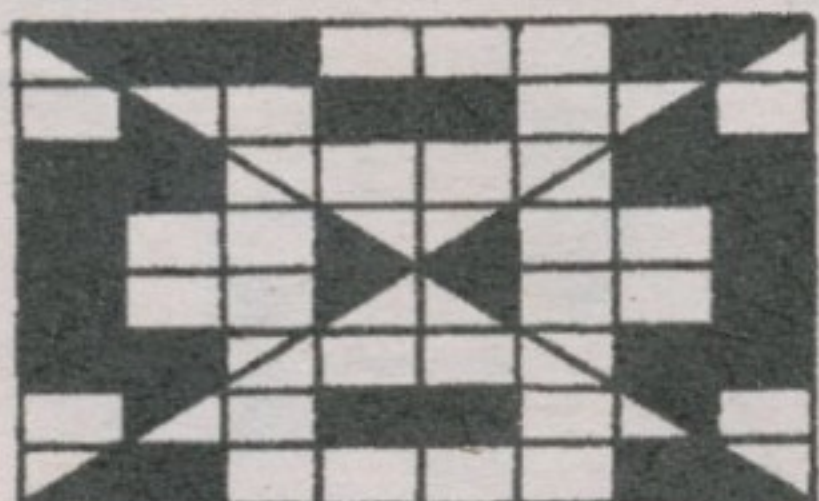

ПРАВОУГАОНИЦИ

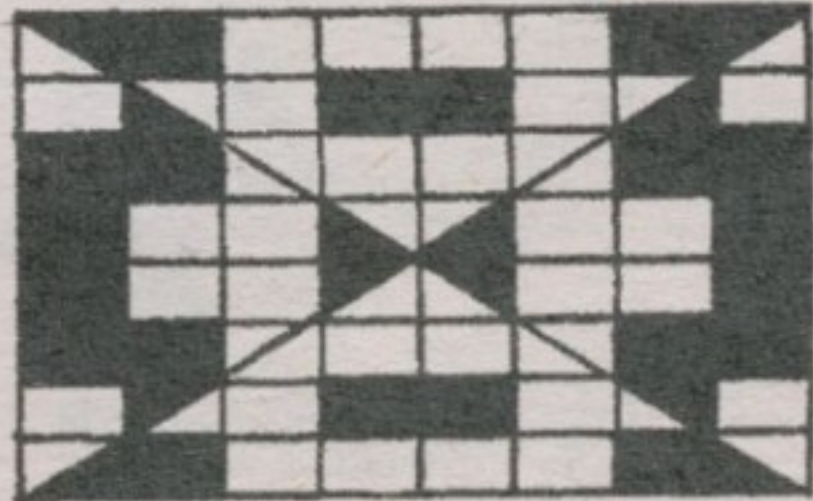
Само два од шест правоугаоника су једнака. Која? ■

1

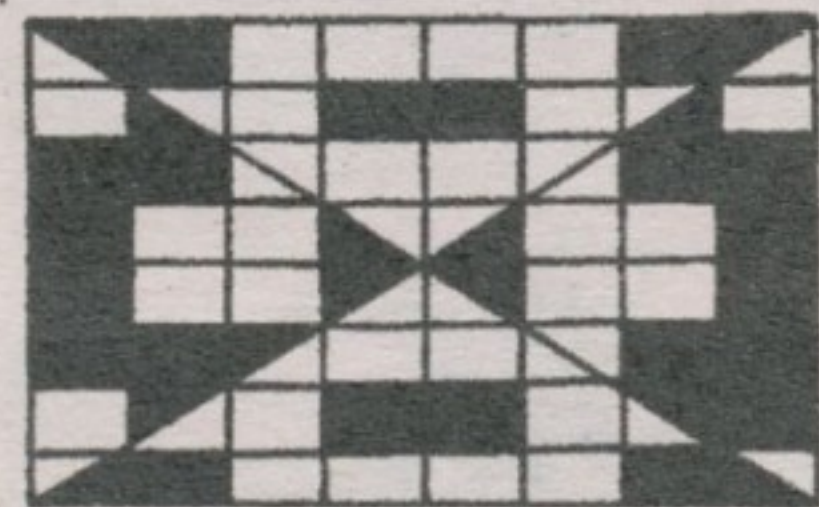
2

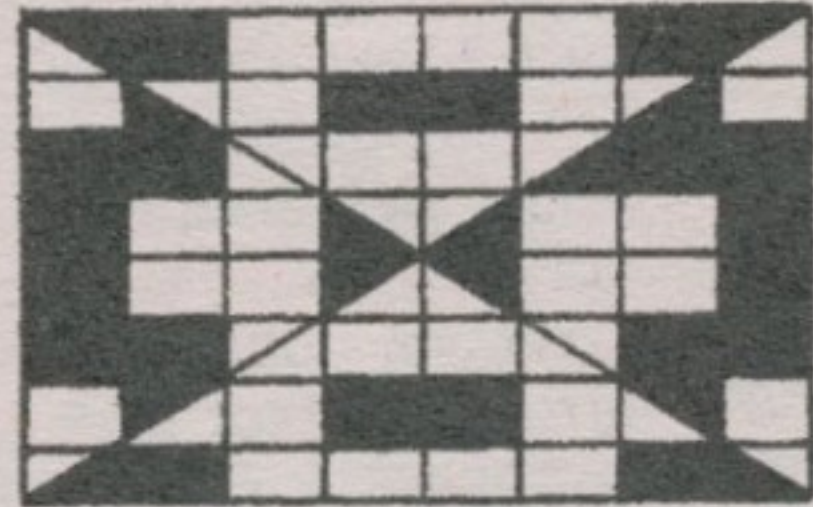
3

4

5

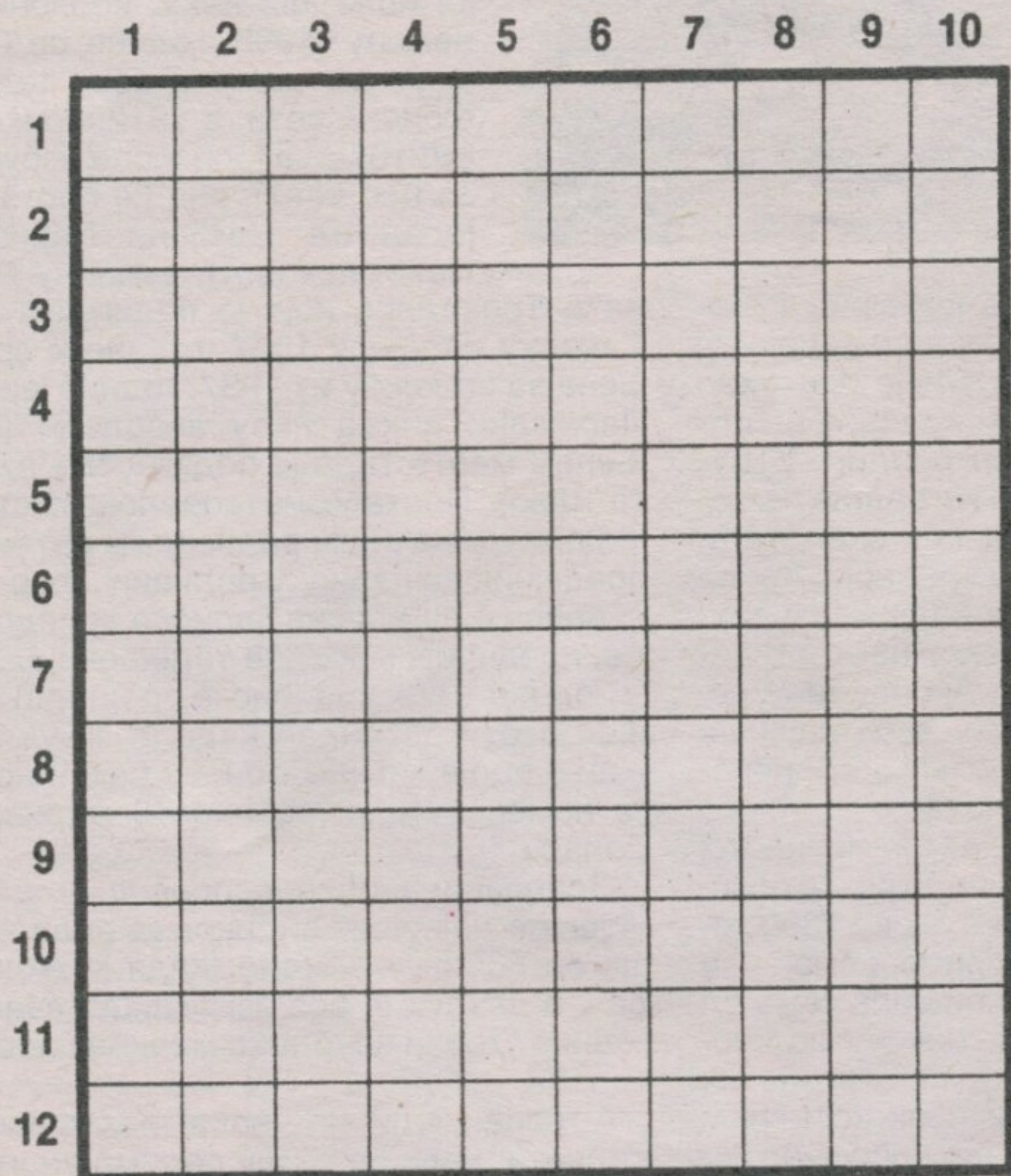
6

Решења на страни 49

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Број црних поља у сваком реду означен је на крају описа у заграда. ■

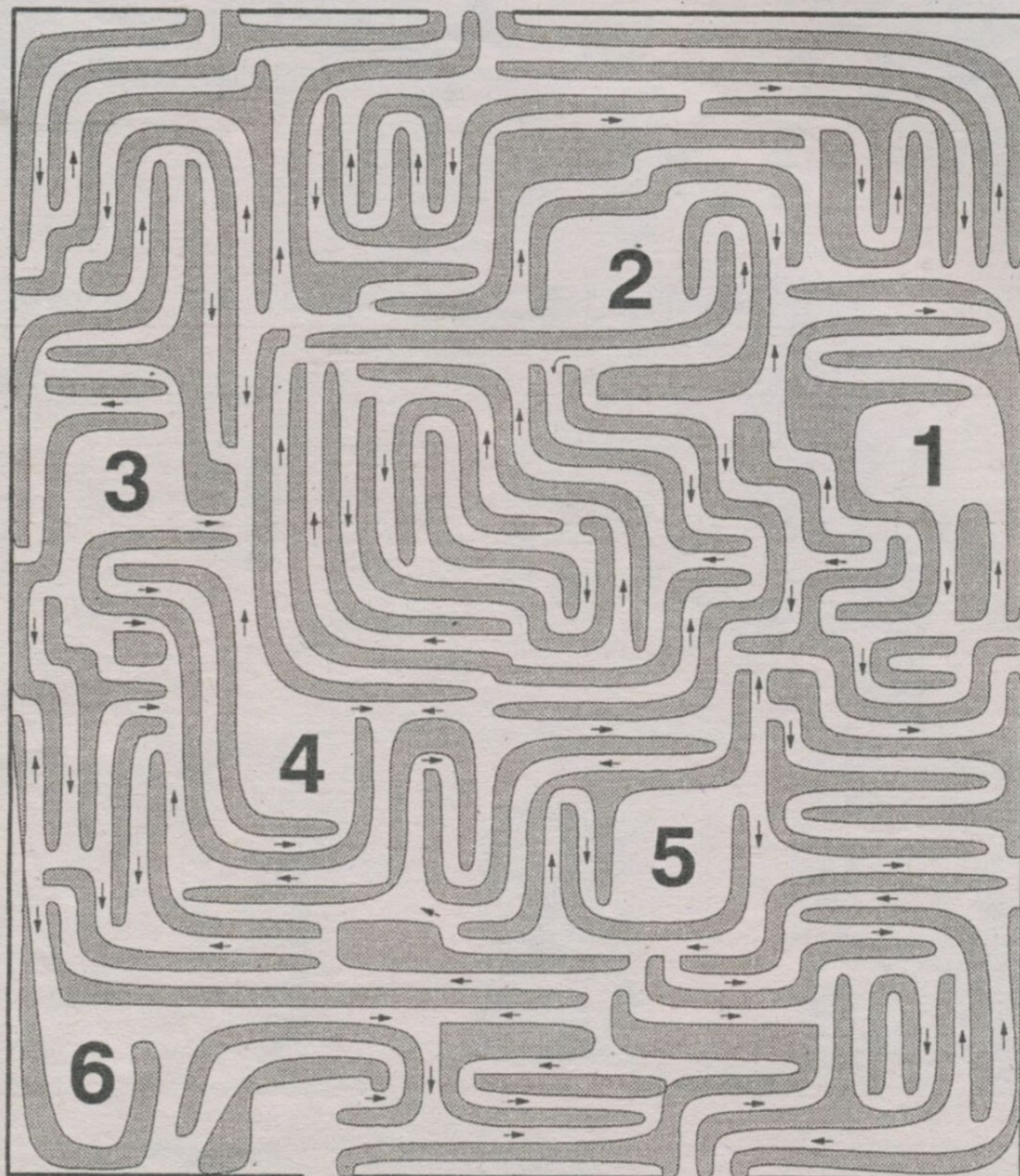
ВОДОРАВНО: 1. Раздобље од сто година – Дивно, савршено, божанско (1), 2. Било какав – Име глумца Хенкса (1), 3. Ознака за литар – Град у старој Јудеји – Име глумице Чукић (2), 4. Онај који изнајмљује стан (0), 5. Име и презиме славног америчког боксера о коме је снимљен филм (0), 6. Становник азијске државе – Ознака за тону (1), 7. Насилни владари – Зимски спорт (1), 8. Млечни производ – Душевни потрес (2), 9. Девето и 22. слово азбуке – Иницијали глумца Бекјарева – Врпце које висе на завеси, ките, ројте (2), 10. Острво у Јадрану – На ову страну, амо (2), 11. Ознака за радијус – Пустинска поворка (мн) (1), 12. Име и презиме македонског песника (0) ■

УСПРАВНО: 1. Име и презиме глумца са слике, тумачи главну улогу у филму о славном боксеру – Чигра (1), 2. Иницијали редитеља Кустурице – Путници из задовољства – Ознака за обим (2), 3. Пустинја у јужној Африци – Савез књижевника Србије (скр.) (1), 4. Они који осигуравају коначиште – Коњ у народној песми (2), 5. Наш фудбалски судија, Мирослав – Име глумца Тодоровића (1), 6. Авенија (скр.) – Несташни дечак из стрипа – Заварено место на металу (2), 7. Ознака за југ – Суво корито реке у пустињи (мн.) – Раширена биљка (2), 8. Име и презиме нашег књижевника („Ивкова слава“) (0), 9. Непомична морска животиња – Коморе за рад под водом (1), 10. Донети мачиће на свет – Река у Аустрији (1) ■

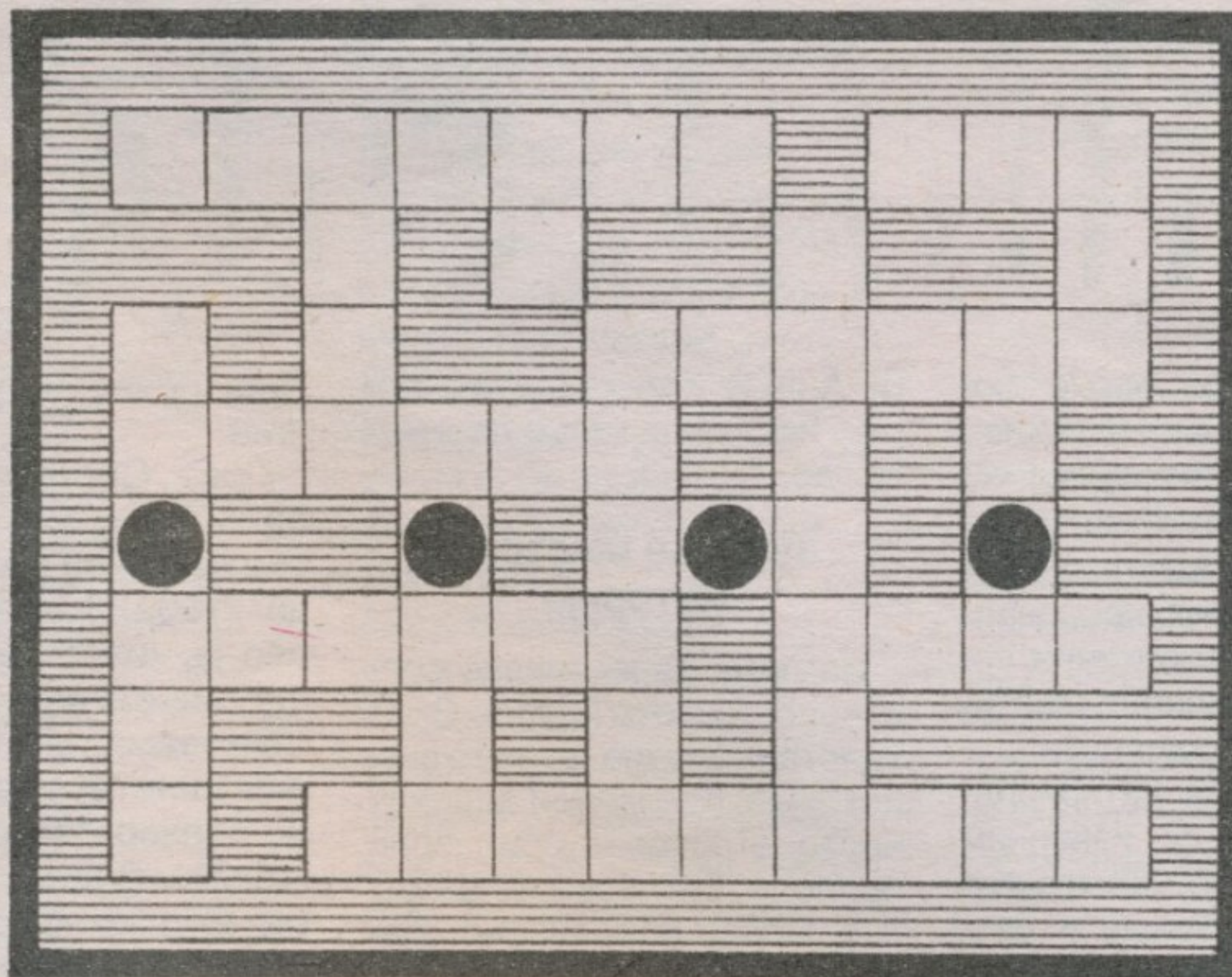
лабиринт

Морате да прођете кроз кутију пуну црва за пецање. Пронађите улаз на горњој страни и, пре него што изађете на доњој, покупите шест најсочнијих црва тако што ћете се кретати редом од броја 1 до броја 6 поштујући смерове стрелица ■

Ако ове бројеве правилно упишете у укрштеницу, у црвеним круговима добићете дужину једне европске реке која протиче и кроз нашу земљу.

270418530, 7941278, 1270198, 716150, 472304, 351604, 249576, 203424, 18657, 7916, 7374, 2140, 422, 351, 216 и 15 ■

БРОЈЧАНА УКРШТЕНИЦА

МАМЦИ

Радио
ПОЛИТИКА

(У сарадњи са IPS-ом и Round Records-ом)

Бр. 41/14

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
(6-13.4.2002.)

1. (4) ♣ JEWEL – Standing Still (4)
2. (1) ♣ THE DANDY WARHOLS
– Get Off (6)
3. (2) ♣ MICK JAGGER
– Visions Of Paradise (5)
4. (5) ♣ HEATHER NOVA
– Virus Of The Mind (5)
5. (3) ♣ GEORGE MICHAEL – Freeek! (4)
6. (7) ♣ MARILYN MANSON
– Tainted Love (3)
7. (11) ♣ GARBAGE – Breaking Up The Girl (2)
8. (12) ♣ PET SHOP BOYS – Home & Dry (3)
9. (6) ♣ THE CALLING
– Wherever You Will Go (7)
10. (8) ♣ JAMIROQUAI – Love Foolosophy (6)
11. (9) ♣ PUDDLE OF MUDD – Biurry (5)
12. (17) ♣ THE CHARLATANS
– You're So Pretty, We're So Pretty (4)
13. (15) ♣ KOSHEEN – Hungry (2)
14. (10) ♣ AEROSMITH – Sunshine (6)
15. (–) ♣ MODJO – No More Tears (1)
16. (13) ♣ NICKELBACK
– How You Remind Me (7)
17. (18) ♣ ANASTACIA – 1 Day In Your Life (3)
18. (16) ♣ SYSTEM OF A DOWN – Toxicity (4)
19. (22) ♣ TRAVIS – Flowers In The Window (2)
20. (–) ♣ MOS DEF & MASSIVE ATTACK
– I Against I (1)
21. (14) ♣ KYLIE MINOGUE – In Your Eyes (8)
22. (–) ♣ THE CHEMICAL BROTHERS
– The Test (1)
23. (23) ♣ A – Nothing (5)
23. (20) ♣ ALANIS MORISSETTE
– Hands Clean (8)

Испали:

THE CRANBERRIES – Time Is Ticking Out (7)

SUM 41 – Motivation (2)

STAIN'D – For You (6)

Листу уређује и води Ах-Неша.
Тонски реализатор Данијел Гичков.

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЋИХ

1. (1) ♣ ОБОЈЕНИ ПРОГРАМ
– Кад се неко нечем добром нада (3)
2. (–) ♣ RARE – Blacksun Rising (1)
3. (2) ♣ EYESBURN – Foundation (7)
4. (3) ♣ Ђ. ДАВИД & FUZZBOX – Јутро (9)
5. (6) ♣ ПРВИ ПУТ – Ко је то (2)
6. (4) ♣ БАЈАГА И ИНСТРУКТОРИ – Ала (7)
7. (7) ♣ КРИСТАЛИ – Мењам се (10)

Испали:

DOGHOUSE – Lil' Anne (10)

Листу уређују и воде:
Давид Вартабедијан и Зорица Бајић.

Мини топ-листе на 105,2 и 91,5 MHz
сваког дана од 18.30 до 19.00
(live, независна, рок, реп,
алтерготик, регге, club)

ЖИВОТ У ДВОРЦУ: АБОТСФОРД У ШКОТСКОЈ

У мају 1812. године у животу шкотског адвоката и књижевника Волтера Скота догодила се значајна промена: са својом децом, послугом, сељацима, псима и мачкама, он се преселио у нову кућу – у замак Аботсфорд. Рођен 1771. године у Единбургу, граду у ком је провео детињство као и прве године брака са младом супругом Маргаретом Шарлот, Волтер Скот постао је 1799. године „заменик шерифа“ Селкрикшира. Та чињеница условљавала је и промену места боравка, као и величину куће у којој је требало да бора-ви. Додуше, одлазак из града на село Волтеру Скоту није значио казну јер је одувек волео природу: као младић није пропуштао прилику да одлута у неку романтичну

На обали реке Твид у Шкотској налази се дворца Аботсфорд у ком је живео и радио Волтер Скот, чувени писац бројних историјских романа. Прелепа кућа и данас говори о томе како је писац окренут славној шкотској повести успевао да од писања живи у богатству

шетњу по брдашцима око Единбурга. Можда је зато комад земље на десној обали реке Твид, између градића Селкрик и Галашилс, без оклевања платио четири хиљаде гвинеја. Уосталом, место се налазило у непосредној близини суда којим је требало да председава.

Волтер Скот, песник, писац, биограф, сакупљач шкотског књижевног блага, као и књижевни критичар, према брижљивом опису свог биографа Џона Гибсона Локхарта, био тридесет четири

је изнад свега одговорна особа. Истог мишљења је и Алан Меси који у књизи о „Стотину и једном славном Шкоту“ каже: „У њему је садржана многострукост наших националних особина; романтична посвећеност и оданост местима, људима и прошлости; дубоко разумевање натприродног, удружено са изворним осећањем сумње; уважавање друштвеног положаја и уверење о посебној вредности сваког појединца. Историја као да је живела само за ње-

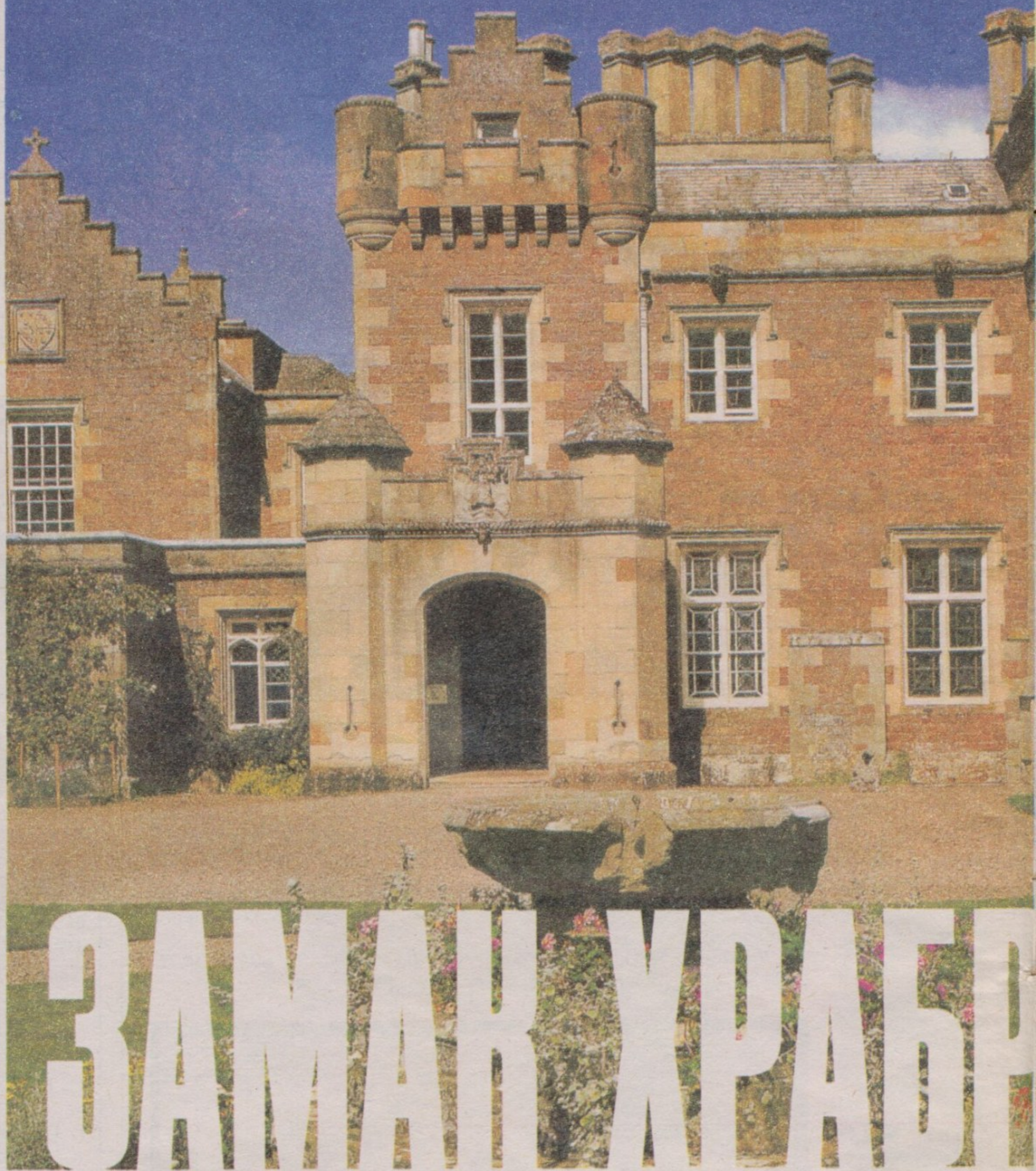
га. А он је учинио да та историја настави и даље да живи за нас...“

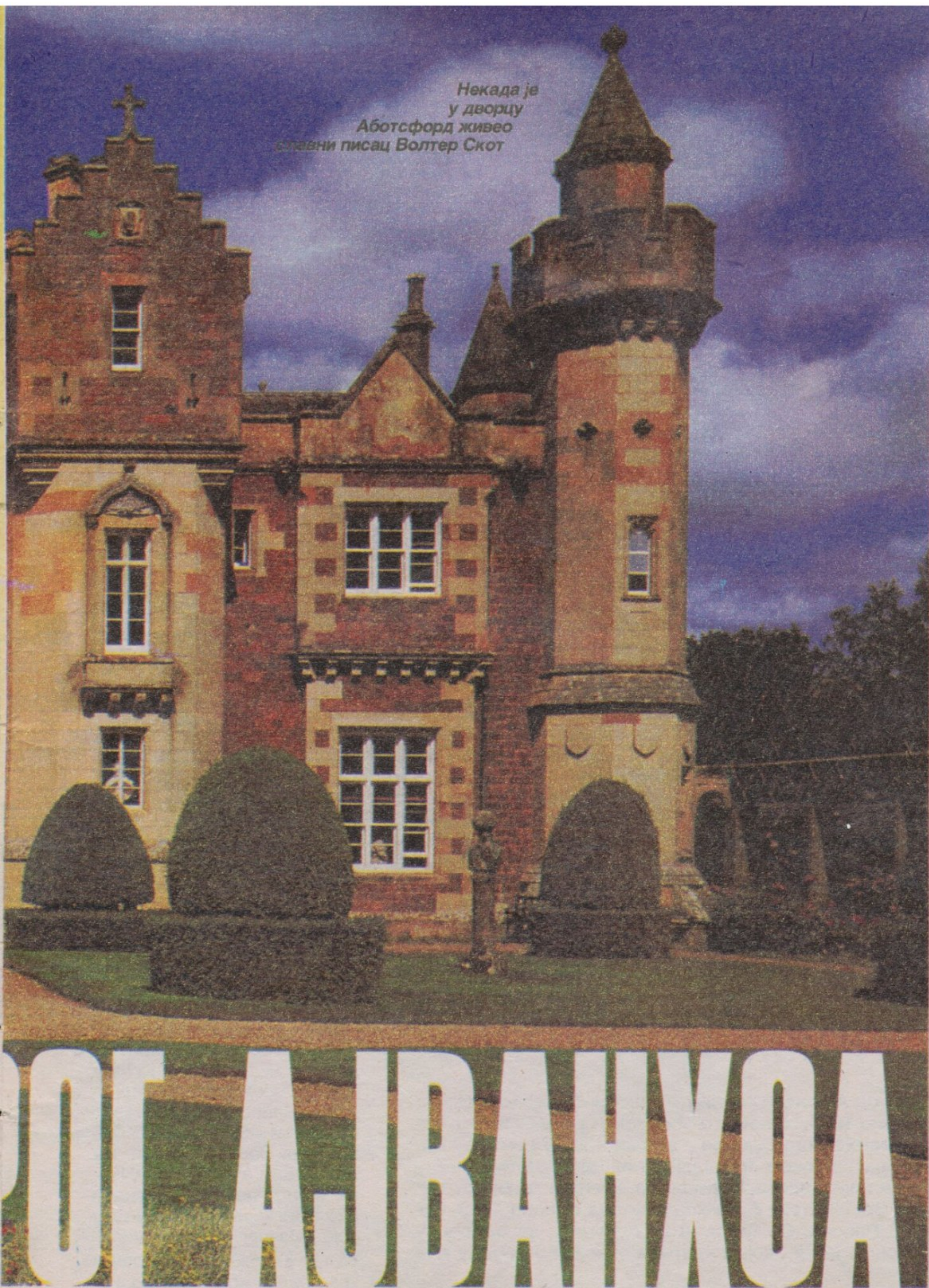
Јуначка шкотска историја

Изгледа да је смисао сопственог живота Волтер Скот заиста налазио у шкотској историји. Као млади адвокат често је путовао обилазећи пределе Енглеске и Шкотске. Посао је ревносно обављао, али је сва прилика да су га много више занимале старе приче и баладе, па је

тако почео и да их прикупља.

Прво Скотово објављено дело биле су „Минстерелске песме са шкотске границе“ (1802). После тога написао је читав низ романтичних, пустиловних прича у стиховима: „Песма последњег минстерела“ (1805), „Даме с језера“ (1810), „Рокеби“ (1813)... Већ са првим делима Волтер Скот је стекао велики углед код читалаца. Затим је почео да пише ро-

Некада је
у дворцу
Аботсфорд живео
славни писац Волтер Скот

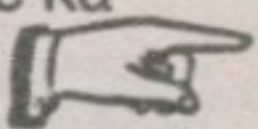
куће која је објављивала његова дела, банкротирао је. Било је то неколико година пре смрти познатог писца. Волтер Скот је одлучио да измири све дугове издавача који нису били мали. Доводећи и сопствену породицу у неприлику, у томе је на крају и успео. Овакав поступак учинио га је још за живота легендом.

Скупоцени украси

На обали реке Твид писац је провео последњих двадесет година живота. Земља на којој је одлучио да подигне кућу припадала је својевремено парохији Галашиласа. Будући да је на реци постојао прелаз (ford) који су некада редовно користили свештеници и монаси, Волтер Скот је свом новом дому смислио назив: „Abbotsford“ – прелаз за опате. Велика господска кућа проширена је неколико година после усељења Волтера Скота и његове породице. Ту је простран гостински део, огромна трпезарија, веранда, као и још неколико спаваћих соба на првом спрату.

Захваљујући слави коју је за живота стекао као писац, Волтер Скот је постао имућан (од 1820. био је барон), па је одлучио да докупи још земље, да све прозоре украси витражима, таванице рељефима и дуборезом, а све просторије одабраним, скупоценим намештајем.

По жељи породице Скот, 1822. године до темеља је срушена стара фарма и ту је никао средишњи део дворца у који ће се они поново уселити 1824. године. Садашњи, западни део куће с капелом, кухињом и со-

Статуа
Волтера Скота
(1771–1832)

мане. Између 1813. и 1832. године написао је чак 27 историјских романа и велики број приповедака. Међу њима су и романи који описују шкотску јуначку историју – „Антиквар“, „Стара Смрт“, „Гај Манеринг“, „Роб Рој“, „Ламермурска невеста“, „Црвена рукавица“... Да би задовољио своје читаоце, Скот се потом окреће европској, односно енглеској историји и пише „Ајванхоа“ (чија се радња дешава

у данима борбе између Нормана и Британаца у средњовековној Енглеској), „Нејелове доживљаје“, „Амајлију“...

Ипак, историчари књижевности сматрају да се уметничка величина Волтера Скота темељи пре свега на романима из шкотске историје будући да у њима на мајсторски начин приказује сенку коју прошлост баца на садашњост. Прошлост пре 1707. године, дакле пре уједињења којим су

Шкотска и Енглеска добиле један парламент са седиштем у Лондону... За Скотове тадашње читаоце повед о борби Шкота за независност није била само сликовити историјски догађај, већ и истински, можда последњи покушај да се у Шкотској обнови макар један део некадашњег јуначког начина живота.

Упркос чињеници да су се Скотове књиге одлично продавале, Арчибалд Констабл, власник издавачке

бама за послугу изградио је пишчев зет после његове смрти 1832. године. Аботсфорд је прва кућа у Шкотској која је за потребе осветљавања користила уље из сопствене производње. Дворац сер Волтера Скота међу првима је редовно примао и посетиоце: године 1883. замак је посетило чак хиљаду и пет стотина радозналих Американаца у потрази за традицијом или можда сопственим коренима. Забележено је да је и краљица Викторија посетила Аботсфорд лета

Украс на таваници библиотеке која има девет хиљада књига

1867. године попивши поподневни чај са родбином чувеног писца.

Књиге у златном повезу

Исто као и некада, Аботсфорд и данас, можда још и више, привлачи многобројне посетиоце. Највише их занимају библиотека и радна соба писца „Ајванхоа“ као и соба с оружјем.

У пишевој соби сачувани су његов писаћи сто и фотеља. Свој радни сто Волтер Скот дао је да се изradi према оном који је имао његов дугогодишњи јоркшир-

ски пријатељ Џон Морит од Рокебија код кога је писац често одседао приликом одлазака у Лондон. Много година касније у тајним преградама стола нађено је чак 57 писама преписке између романтичног писца Волтера Скота и његове супруге Маргарете Шарлот Карпентије док су још били вереници.

Поред радне собе у дворцу Аботсфорд налази се библиотека са више од девет хиљада књига од којих су многе у златном повезу. Таваница, сва у гипсаним радовима и гредама у дуборезу, заправо је копија единбуршке капеле Розлин. Две скупocene фотеље потичу из палате Боргезе у Риму.

У тајном претинцу радног стола Волтера Скота, много година после његове смрти, нађена су љубавна писма која су писац и његова жена писали једно другом док су били вереници

Витражи као украс прозора дворца Аботсфорд у Шкотској

То је поклон издавача Арчибалда Констабла свом најтиражнијем писцу. Пушке, пиштољи и мачеви красе дворану „Armoury“. Нема сумње да је Волтер Скот желео да прошлост на извостан начин учини опипљивом. Наиме, чак су и кључеви Аботсфорда израђени као копија кључева двора шкотске краљице Марије Стјуарт које је бацила у реку бежећи пред Елизабетом Првом.

Скот је сахрањен у опатији Драјбор недалеко од куће у којој је проживео последње дане. Манастир је подигнут на земљи чији је власник био прадеда Волтера Скота. На данашњем аутопуту Б 6404, на месту где пише: „Лондон 320 миља“, налази се место које називају „Scott's View“: са њега може да се посматра предео који је писац, наводно, највише волео. Недалеко се налази и Селкрик, старински градић у ком је Скот током 32 године био шериф. У центру градића, на Маркет скверу, налази се и „Walter Scott Courtroom“, судница Волтера Скота. У њој се чувају рукописи и дневни листови из времена када је живео и радио писац „Ајванхоа“. Сви који су имали прилике да прегледају ове списе, могли су да се увере да у њима нема баш ничега ни бајковитог нити јуначког ■

М. О.

АЈВАНХО НА ФИЛМУ И У СТРИПУ

Неустрашиви витез сер Вилфред од Ајванхоа главни је јунак историјског романа „Ајванхо“ који је Волтер Скот објавио 1819. године, годину дана пре него што је постао барон. Скот описује витеза Ајванхоа као Саксонца оданог краљу Ричарду Лављег Срца кога је верно пратио током крсташких похода. Вративши се у Енглеску, он увиђа да им прети рат са Норманима. Његова храброст тек ту долази до изражаја. Срце витеза Ајванхоа припада смерној леди Ровени, али и прелепој Ребеки. Он ће се ипак одлучити за Саксонку Ровену, али тек пошто је са својим краљем извојевао победу над непријатељима.

Ајванхо је јунак Текеријевог комичног наставка исте повести – „Ребека и Ровена“ из 1849. године, у којој Ајванхо чини другачији избор и, напуштајући Саксонку, одлази са лепом Јеврејком Ребеком. Сер Артур Саливен написао је 1890. оперу, такође под насловом „Ајванхо“. Роберт Торп режирао је 1952. године филм у ком је витеза играо тада популарни глумац Роберт Тејлор, а наступиле су и Џоан Фонтејн и Елизабета Тејлор. После успеха филма снимљена је и истоимена телевизијска серија са Ричардом Муром у насловној улози. Године 1941. витез Ајванхо постао је главни јунак познате америчке стрипске серије „Илустровани класици“, а Џејмс Мејсн, Ентони Ендрјус и Сем Нил играју главне улоге у телевизијском филму „Ајванхо“ из 1982. године, у режији Дагласа Камфилда ■

Никола Смоленски

АРМАГЕДОН

Брод Централног Империлног Галактичког Корпуса на специјалној мисији приближавао се Земљи. Полако и опрезно, маскиран на све досад откривене начине, поставио се у њену орбиту. Пошто је брод избегао уништење у првих пола секунде орбитирања, Капетан, Главни стратег, Командант мисије и бродски компјутер сабраше се да већају.

Командант, створење налик на четворооку панду укрштеноу с длакавом хоботницом, блештећи у својој свечаној униформи, саопшти: „Отпечатио сам тајна наређења и, као што сте ви можда већ наслутили, наш задатак је да уништимо цивилизацију на овој планети.“

Капетан и стратег претрнуше, а и компјутер би, да је могао.

„Компјутеру, дај нам основне податке о њима“, замоли Командант.

Компјутер поче: „Као што знате, интелигентна бића ове планете створила су супериорну цивилизацију која, упркос свим недаћама, истрајава већ еонима

проширивши се по целој планети. Оно што не знате јесте да су одскора почела експерименте с летовима у свемир и наши стратегии сматрају да би за кратко време угрозила Империју ако би почела с експанзијом.“

„Какве су могућности за уништење?“, упита Главни стратег који је више

подсећао на свица укрштеног са бесурлим слоном, са ознакама чина истетовираним на шкргама.

„Удар конвенционалним оружјем био би неефикасан, а могао би и да изазове страшну одмазду. Самоуништавајући сценарио неприменљив.“

Покушај уништења планете, било којом методом, само би убрзао њихову експанзију. Као једину могућност која има иоле изгледа на успех предложио бих биолошки удар.“

„То је одиста оно што пише у наређењима“, одврати Командант.

„Биће тешко измислити болест која би уништила тако жилаву расу, а још теже посејати је по целој планети непримећено, али мислим да то могу да изведем“, саопшти Главни стратег.

„Закључујем саста-нак“, рече Капетан из свог лоптастог скафандера.

Људи ће се још дуго после тога питати зашто су једнога дана бубашвабе награсно изумрле ■

Илустровао Добросав Боб Живковић

Боб

НЕУНИШТИВИ
ИЗ САХАРЕ

СУПЕРМРАВ

На температурама на којима би мало које биће преживело, овај малиша пркоси законима природе

Над Сахаром уpekло сунце, температура се ближи седамдесетом подеку Целзијусове скале. Узаврели ваздух онемогућава дисање, песак је сувише врео да би се по њему ходао. У таквим условима ни човек, а ни већина животиња не могу да преживе. Чим се температура дигне изнад педесет степени Целзијуса, замиру биохемијски токови који одржавају организам, кисеоник не може да струји телом, угрожени су и мозак и нервни систем.

Баш кад се чини да је над Сахаром замро сваки живот, из сићушних пукотина у земљи почињу да извиру сребрнасти пустињски мрави

(*Cataglyphis bombycina*), инсекти који се убрајају у најотпорнија жива бића на Земљи.

Ходати брзином звука

Овим ситним инсектима природа је омогућила живот на ивици смрти. Из својих мравињака они излазе у тренутку кад су сва друга створења већ потражила склониште. За неколико минута, колико се налазе на површини, сребрнасти пустињски мрави морају да нађу неопходан плен – пауке, стоноге и друге инсекте који се од велике врелине нису склонили на време.

На површини се задржавају највише десет минута. Чим температура толико порасте

да ни они не могу да је преживе, мрави *Cataglyphis bombycina* непогрешиво налазе пут до куће с пленом који су уловили. Попусти ли врелина, ови упорни инсекти напуштају сигурност мравињака и поново јуре у потрагу за храном.

Како је могуће да сребрнасти пустињски мрав може да преживи температуру вишу од шездесет пет Целзијусових степени?

Врста *Cataglyphis bombycina* ослања се на особине које је стекла дугим прилагођавањем током еволуције. Пре свега, супермрави су обдарени дугим ногама и малим стопалима. На тај начин овај невероватно издржљиви створ може лако и брзо да се креће и да стопа-

лима једва додирује ужаре-ни песак.

Пошто му је тело неколико милиметара изнад тла, температура је ту већ за шест до седам степени нижа од оне на узаврелом песку. Још нешто је важно – ови супермрави крећу се врло брзо. Како им то помаже?

Када се по топлотом дану човек вози колима, а у аутомобилу нема уграђен систем за расхлађивање, чим протуре руку кроз прозор, осетиће олакшање – струјање ваздуха који ће га, иако загрејан, ипак мало расхладити. Тако се и сребрнасти пустињски мрави расхлађују јер се крећу великом брзином: у секунди пређу више од једног

метра. Кад се зна да за половину тог времена човек направи само корак, у први мах чини се да *Cataglyphis bombycina* баш и није неки рекордер.

Али, треба имати на уму разлику у величини човека и мрав. Ако би човек ходао брзином којом се креће овај сребрнкасти малиша, то би значило да иде готово истом брзином као што је брзина звука.

Грешке су недопустиве

Већ смо рекли да се сахарски мрав на површини не задржава дуже од десет минута. Ако осети да је температура и за њега неподношљива, брзо се снађе и потражи најближе склониште, најчешће брдашце од песка. Кад је дан баш сувише врео, око седамдесет пет одсто времена мрав проведе одмарајући се и скупљајући снагу за хватање плена.

Постоји још један начин на који је мајка природа сребрнкастог мрав обдарила у борби за преживљавање. Сам се расхлађује тако што испљуне мало течности на главу, а пошто се брзо креће, одмах осети олакшање

НАЈИЗДРЖЉИВИЈИ

Иако се сребрнкасти пустињски мрав убраја у најотпорније животиње на нашој планети, у живом свету постоје и други примерци који су му супарници у издржљивости.

ВРЕЛИНА

У појединим пределима Нигерије и Уганде живе ларве мушица (*Polypedilum*) које су шампиони у издржљивости високих температура. Оне могу да преживе и на више од сто степени Целзијуса. Једноћелијски организам познат под латинским називом *Pyrodictum* живахан је и кад температура достигне 110 степени Целзијуса.

ХЛАДНОЋА

Северноамеричка шумска жаба (*Rana sylvatica*) остаје у животу и кад се потпуно смрзне. Пошто настањује пределе око арктичког круга, где су температуре изузетно ниске, крв ове жабе садржи посебан састојак, по особинама сличан антифризу у аутомобилима. Чим

наступе топлији дани, „антифриз“ проради у крви ове северноамеричке шумске жабе и она наставља весело да скакује као да се није вратила из мртвих.

ВИСИНА

Врста лешинара *Gyps guirrelli* вероватно је рекордер у животињском свету у освајању висина. Ова суперптица може да лети и на једанаест хиљада метара изнад нивоа мора.

РАДИЈАЦИЈА

Бактерија *Deinococcus radiodurans* шампион је у издржљивости утицаја радијације. Ова врста једноћелијског организма, у научном свету названа Конан бактерија, преживеће и милион и по рада, радиоактивну дозу три хиљаде пута јачу од оне која може да усмрти човека.

БРЗИНА

У животињском свету гепарди су најбржи тркачи. Од свих дивљих мачака вр-

Сребрнкасти пустињски мрав једно је од најотпорнијих бића на планети

ста *Acionyx jubatus* издвојила се као рекордер – раздаљину од пет стотина метара може да претрчи брзином и од 110 километара на сат ■

Врста *Cataglyphis bombycina* дели се, као и у свим мрављим заједницама, на веће и борбеније примерке ратнике (на великој слици) и обичне „раднике“ (уносе плен у мравињак)

јер му та течност снизи температуру тела.

Сахарским мравима није дозвољено да направе грешку. Уколико успоре, изгубе се или у правом тренутку не наиђу на заклон, неће преживети. Или ће скапати од врелине или ће остати на песку као лак плен гуштерима којима су омиљена храна.

Врста гуштера *Acanthodactylus dumerii* због своје величине не може да преживи тако високе температуре као сребрнкасти мрав. Таман кад се мрав на време повуче у свој мравињак, на врели песак излази овај гуштер у потрази за пленом. Уколико неки од мрав није успео да се склони, ето гуштерима ручка!

За научнике је посебно занимљив начин на који сребрнкасти пустињски мрави непогрешиво налазе пут до куће. То невероватно биће, са веома мало можданих ћелија, има уграђен навигациони систем који му, као да је опремљен најсавршенијим уређајима, омогућава да се врати кући ма где да се затекне ■

В. С.

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

ОВДЕ МОБИЛНИ!

Неки вичу, плашећи се ваљда да их особа с друге стране жице не чује, други мирно исписују неку само њима знану поруку, сасвим посвећени том чину... Уобичајен приказ у аутобусу, на улици, на станици градског превоза. Његово величанство мобилни телефон освојило је велики број људи и већ дуго није привилегија само имућних. Психолози Истраживачког центра у Оксфорду објашњавају да је та наизглед болесна зависност од мобилних телефона сасвим разумљива и лако може да се објасни.

Људи су од памтивека међусобно размењивали вести, препричавали догоровштине, оговарали... Некада су то радили преко плота, гледајући се очи у очи, данас обичним или мобилним телефоном. Пошто је ово време брзог живљења, нема увек времена за окупљање и ћаскање уживо. А човек је друштвено биће... И остали примати имају потребу да буду у групи, да се додирују, играју, укратко, да буду друштвена бића.

И зато, ако вас неко у аутобусу излуђује вичући: „Ја сам у бусу, а где си ти?“, схватите то као неминовност. Човеку је дата илузија да се не осећа усамљено ■

ПОНОВО У ЕЛДОРАДУ!

Све што је о Атлантиди до сада познато из легенди завршило је као маштовита прича у цртаном филму. Све што се причало о Бермудском троуглу испали су чисти трачеви. Али, када један мит умре, увек се налази неки нови који треба да задовољи нашу потребу за бајком и пустиловином. Тако је после неких сателитских снимака и проучавања древних записа, вековних легенди и научних истраживања поново званично почела потрага за Елдорадом. И овај мит о „обећаној земљи среће и богатства“ више пута је оживљаван

МАРАТОН НА АРКТИКУ

Деведесет три године после експедиције америчког поларног истраживача Роберта Пирија, који је у априлу 1909. године открио Северни пол, на крајњој, северној тачки Земље ових дана приводе се крају припреме за маратон којим треба да се обележи годишњица.

Организатори прве трке на Северном полу предвидели су да се 24. априла одржи маратон на 42,195 километара, полумаратон, као и трке на пет и десет километара – све на 50°C испод нуле. Трке ће пратити стручњаци за спортове у екстремним условима, као и неколико руских космонаута, а све ће се одвијати под надзором америчког истраживача Кертиса Либерера који за собом има седам

експедиција
на Северни
и две на
Јужни
пол ■

Роберт
Пири

(стриц Баја и његови сестрићи трагали су за њом неколико пута у цртањима). Прича о бекству преживелих индијанских народа у перуанске џунгле пред доласком освајача из Европе одувек је разбуктавала машту и истраживача и пустилова. Дубоко у прашуми ови народи направили су град „окован“ у злато, имали су „позлаћеног“ краља, а њихове тајне и блага остали су прекривени густим растињем. Због тих тајни многи су почетком прошлог века били спремни и да погину, а неки чак и данас сматрају да домороци чувају неко такво место.

Учесници најновије потраге за Елдорадом су Јацек Палкијевич (пољско-италијанског порекла), археолог са Универзитета у Лими, и Марио Полиа. Наравно, на све их је подстакло једно старо писмо које се појавило у римским језуитским архивама. По мишљењу ових истраживача, скривена метропола заиста је постојала, око 1500. године чак је колонизована, житељи покрштени, а све у тајности да невиђено богатство овог града не би изазвало нови јуриш на благо и рат између колонијалних сила. Не постоје никакве мапе, али Палкијевич у рукама држи неколико дока-

за: сателитске снимке, који као да на југоистоку Бразила, на граници са Перуом, показују неки град зарастао у зеленило, затим необичну секиру од пола килограма злата до које је дошао неки мисионар из те области и више сведочења становника из те области која се у великој мери подударају. Палкијевич ће у јуну, са још седамдесетак истраживача, кренути у пустоловину међу безимене притоке реке Мадре де Диос. Наравно, тачне координате места које им је циљ држе у тајности ■

СНЕЖАНА ЈЕ ИЗ БАВАРСКЕ

Снежана из бајке „Снежана и седам патуљака“ стварно је постојала. Звала се Марија Софија Маргарета фон Ертал, рођена је 15. јуна 1729. године, и била је кћерка принца Филипа Кристофа фон Ертала и Марије Еве фон Бетендорф. Тако тврди Карл-Хајнц Бартелес, апотекар из баварског села Лора. Иако му је за то било потребно седамнаест година истраживања, Бартелес је успео да објави ову своју идеју. А седам патуљака? Изгледа да су радили у Бибијеру крај Лора, који је у то време био рудник у чије су тесне тунеле могле да улазе само веома ниске особе. А да би могли да виде један другог, рудари су носили капуљаче јарких боја, баш као у бајци браће Грим.

Снежанини родитељи живели су у замку Ертал у Лору: када је мајка умрла, отац се поново оженио и то Клаудијом Елизабетом, рођеном Фон Рајшенштајн, која је, дакле, Снежани била маћеха. И огледало које говори је постојало. Штавише, оно још постоји у замку ове породице који је данас претворен у музеј. Реч је, заправо, о финој акустичној

играчки што понавља речи оних који говоре испред њега. Принц га је поклонио својој другој жени, а она га је користила онако како нам је познато. Дакле, све је тачно? Готово да јесте. Како каже апотекар истраживач: Снежана је од овчијих богиња готово потпуно ослепела и сељани су је због тога, али и зато што је била без мајке, волели и штитили. После су браћа Грим ову причу написала на свој начин приказујући вероватно маћеху лошијом него што је стварно била. На слици се види Снежана онако како ју је замислио Волт Дизни, а ту је и замак Ертал у Лору, који још постоји ■

З. М.

—четрдесет један

СИМБОЛИЧНИ

Изрека „Дела говоре гласније од речи“ и те како може да се односи и на гестове. Разни изрази лица и покрети тела или делова тела које правимо, свесно или несвесно, јасно откривају шта нам је тог часа на уму. Многи од тих покрета исти су или слични у целом свету. Непристојне нисмо дали

ШАКЕ

ПРЕКРШТЕНИ ПРСТИ

Ми кажемо: „Држим ти песнице“ и шаке стежемо у песнице. Понеко ће овде рећи: „Држим ти палчеве“ и, сходно томе, палчеве покривати песницом осталих прстију. Довољно је не рећи ништа и само направити такве покрете ако, рецимо, особа којој на тај начин желимо срећу није присутна или је реч о екипи за коју навијамо. У англосаксонским земљама за срећу се не држе песнице, већ се средњи прст ставља преко кажипрста (то се зове: keep fingers crossed) по угледу на хришћански крст ■

РОГОВИ

Овај гест, веома распрострањен у Италији, где је један од најпогрднијих, означава рогању, превареног мужа. Такође, тера баксуз и несрећу („даље од моје куће“). Понекад се и шака покреће напред-назад ■

ПАЛАЦ НАГОРЕ

Означава успех или онога ко направи тај покрет или неког другог. Гест потиче из доба старог Рима када је на тај начин публика у арени тражила да се гладијатору који се храбро борио поштеди живот. Цар им је обично испуњавао захтев показујући песницу с палцем такође нагоре. Палац окренут надолу значио је смрт за гладијатора ■

ПОБЕДА

Гест потиче из Велике Британије, а први га је употребио Винстон Черчил у знак будуће победе над нацистима у Другом светском рату. Данас означава сваку победу. Прстима се показује V јер victory на енглеском значи победа ■

МОЛИТВА

У хришћанском свету овај гест упућен је Богу у молитви. У Индији и Југоисточној Азији знак је поштовања и поздрава. Шаке су се првобитно склапале као симболичан покрет самопредавања Господу ■

МОЛБА

Ово је молба за неку помоћ упућена другој особи ■

ТИ СИ ЛУД

Онај који изводи овај гест сматра да је особа о којој говори или она којој се обраћа мало луда и да треба да „приврсти олабављени шраф у својој глави“ ■

ГЛУПОСТ

Гест је доста чест у Саудијској Арабији, али у неким другим земљама значи: „Јасно видим да си будала!“ ■

НАГЛАШЕНО ПИТАЊЕ

Скупљени сви прсти при чему се шака значајно покреће горе-доле у Италији значи: „Шта ти то хоћеш?“ или: „О чему се ту ради?“ То је, понекад, и блага претња ■

ОКЕЈ

У овом случају палац и кажипрст праве круг, а шака се лако помера напред-назад и то, потекло из САД, значи да је човек задовољан, да је нешто решио у своју корист или, једноставно, да је све у реду ■

ЉУБОМОРА

Гест има различита значења, углавном негативна. У медитеранским земљама знак је за „рогоњу“, мушкарца кога жена вара, а у Јапану за обесну или љубоморну жену ■

ПОДСМЕХ

Овај гест може се у шали показивати вршњацима и друговима, али одраслима не пошто није баш најпристојнији ■

РАЗМИШЉАЊЕ

Људи често сасвим несвесно заузимају ову позу док размишљају. То је, у ствари, преиначена молитва ■

ПАЛЦЕМ О ЗУБ

У медитеранским земљама завући нокат палца мало испод предњих зуба и брзо га повући тако да се чује убицајено је и значи неслагање и љутњу ■

ПОДНИСНИ
ЗАБАВНИК

12. 4. 2002.

ПОКРЕТИ

ЉУБЉЕЊЕ

ПОЉУБАЦ У ОБРАЗ

Пријатељски поздрав при сусрету и растанку. Неки народи, Французи и Шпанци на пример, љубе се сваки час, чак и приликом упознавања. Само се код нас љуби три пута ■

ПОЉУБАЦ У СТОПАЛО

Римски папа, симболизујући понизност и поштовање, на Велики четвртак, пред сам Ускрс, целива стопала људи нижих по рангу од себе. Обичај је подсећање на Тајну вечеру одржану у четвртак када Христос пре свог распећа љуби стопала својих апостола ■

ЉУБАВНИ ПОЉУБАЦ
Еротски пољубац у уста у коме су љубавници спојени у потпуној интимности ■

РУКОЉУБ

Симболичан знак поштовања и лепог васпитања. Господа су некада, у многим земљама где господа још постоје, љубила руку дамама при чему није смело да се чује „цмок“. Данас то највише раде Пољаци. Рука ће се пољубити и патријарху, а деца свештенику ■

СЛАЊЕ ПОЉУПЦА

Пољуби се шака и пољубац одува детету или некоме ко је удаљен, па не можемо да га пољубимо у образ ■

„Пољубац“, Густав Климт, 1907—1908.

ПОЗДРАВЉАЊЕ

МАХАЊЕ

Може да значи и здраво и збогом. Рука подигнута дланом напред класичан је начин привлачења пажње на себе ■

ТРЉАЊЕ НОСЕВА

На Западу се не упражњава. Тако се поздрављају Ескимци и, нарочито, Полинежани ■

РУКОВАЊЕ

Људи се рукују и при сусрету и при растанку, у неким земљама више, у другим мање и ређе. За разлику од клањања и кникса, руковање подразумева сличан друштвени положај и године оних који се рукују ■

Церемонијално клањање у цудоу

НАКЛОН

Овај начин поздрављања уобичајен је у знак поштовања у Азији, нарочито у Јапану. У западним земљама наклон понекад иде уз руковање с тим што је особа која се клања симболично нижег друштвеног положаја. То се, на пример, ради приликом представљања особе краљу или владару. Извођачи се клањају публици као отпоздрав на аплауз ■

РУКЕ

УСПЕХ

Руке испружене у вис знак су успеха: особа се осећа толико великом ■

Фудбалери славе постигнути гол

ЗАХВАЛНОСТ

У овом симболичном покрету дланови и глава окренути су небу ■

ПРЕДАЈА

Међународни гест који дословце значи: „Дижем руке!“ или: „Нека буде по твом!“ У рату је то знак предаје непријатељу, то јест гаранција да особа неће посегнути за оружјем ■

РАДОСТ

Међусобно ударање десних дланова при скоку спонтани је излив радости и најчешћи је код екипних спортова, нарочито фудбала ■

ХАЈЛ

У зависности од укрупнености руке, ово је пријатељски поздрав или фашистичко салутирање. Потиче из старих римских времена, а Хитлер га је усвојио тридесетих година ■

ГЛАВА

НЕ

У већини земаља изражава се махањем главом лево-десно. Грци за „не“ мало подигну главу и браду, „цокну“ језиком и врате је у природан положај. У северној Африци глава се једном оштро окрене на једну страну и врати ■

ДА

Кратко махање главом напред је „да“, али се у Грчкој, Индији и Пакистану потврђује брзим махањем главе лево-десно при чему се врат савија према једном, па другом рамену ■

УСТА

ПЛАЖЕЊЕ ЈЕЗИКА

То раде деца у целом свету и одрасли мисле да то није знак лепог васпитања, али је сигурно први „ружан“ гест који дете научи ■

ТИШИНА

Прст преко затворених уста свуда значи „ћути“ или „тишина“, понекад као опомена да се чува нека тајна ■

БЕС

Када неко гризе доњу усну и често при том покреће главу лево-десно, значи да је опасно љут ■

НЕ ЗНАМ

Спуштање углова усана одговара слегању рамена у смислу „немам појма“ ■

ОЧИ

БЕЗНАДЕЖНОСТ

Често виђан израз. Очи су подигнуте ка небу као да траже божију помоћ ■

СУМЊА

Подизање једне обрве уобичајен је израз неверице ■

НАМИГИВАЊЕ

Има различито значење, од сексуалног „да“ потенцијалног партнера до дослуха о нечему између две или више особа ■

СТРЕПЊА

Подигнуте обе обрве и намрштено чело инстинктиван је израз приликом велике стрепње. Веома је природан у свим народима и културама ■

ЗЛОЧИНИ КОЈИ СУ УШЛИ У ИСТОРИЈУ

Тринаестог новембра 1855. године доктор Вилијем Палмер и његов пријатељ Џон Парсон Кук били су заједно на коњским тркама у Шрузберију и Кукова кобила Полстер је победила. Док су славили победу и добијени новац у хотелу у Рузлију, Кук је потегао добар гутљај брендија и скочио на ноге вичући: „Господе Боже, од овога ми гори грло!“ „Глупости!“, рекао је Палмер и искапио бренди.

Кук се осећао све горе и када је, недељу дана касније, попио неколико пилула које му је дао др Палмер, почео је тако да се грчи да је главом дотицао пете и убрзо је умро.

Стомак у тегли

Палмер је одмах исповртео документ с Куковим потписом у коме је стајало да му покојни Кук дугује 4000 фунти стерлинга што је у оно време била велика свота новца.

Неколико дана потом Куков очух је посумњао и захтевао да се изврши аутопсија леша. Палмеру је дозвољено не само да присуствује обдукцији, већ и да вршља по просторијама где је кришом узео теглу у којој се налазио Куков стомак. Ухваћен је тако рећи на прагу.

Тек тада су се у полицији присетили да се Палмерово име појављивало у низу изненадних смрти и сумњивих новчаних трансакција.

Доктор Палмер је имао четрнаесторо ванбрачне деце и једно од њих изненада је умрло одмах после посете оцу. Палмеров познаник по имену Еби преминуо је у страдфорширској болници пошто је с њим попио чашу брендија.

Низ напрасних смрти

Када је дипломирао медицину, Палмер се вратио у Рузли и оженио богатом наследницом, незаконитом кћерком једног индијског официра, али се убрзо показало да она није тако богата како се он надао.

После три године брака доктор Палмер је у посету позвао женину мајку, своју ташту, и она је напрасно умрла док је боравила код њих. Њен новац наследила је кћи, односно, Палмер.

Следеће године умро је, такође из чиста мира, кла-

ДОК

дионичар Блејдон и то док је становао с Палмером. Тада је ишчезла и велика свота његовог новца као и књига клађења у којој се Палмер водио као губитник у великим дуговима.

После овог случаја многи су чули Палмерову жену како се, уздишући, вајка: „Кад ли ће све ово једном да се заврши?“ За њу се завршило три године касније, такође напрасном смрћу.

А изненадне смрти су се, у међувремену, само ређале: Палмеров зајмодавац Били, ујак Бо Бентли и четворо његове деце отишли су на онај свет у ужасним грчевима и мукама. Онда је 1853. године доктор Палмер осигурао живот своје жене на 13.000 фунти стерлинга, па је и она умрла.

Лакоћа с којом је доктор Палмер дошао до тако великог новца – који га је спасао банкротства – очигледно му је дала крила јер је и рођеног брата Волтера осигурао на 82.000 фунти.

А када је несрећни Вол-

ТОР ТРОВАЧ

тер, не слутећи зло, изненада преминуо после пића са својим братом, осигуравајуће друштво постало је сумњичаво и одуговлачило је да исплати новац.

Нешто је сипао у пиће

Доктора Палмера ово није обесхрабрило, па је на 25.000 фунти осигурао живот свог пријатеља Џорџа Бејтса. Овај је изненада, но, тачно по Палмеровом плану, умро, али је детективи-ма осигуравајућег друштва млади хотелски чистач обуће рекао да је видео како Палмер у Бејтсово пиће нешто сипа и компанија је поново одбила да исплати новац без детаљне истраге.

Вилијем Палмер био је један од највећих криминалаца века гасног осветљења. Током девет година он је послао на други свет најмање дванаест особа и вероватно би усмртио бар још толико да није ухваћен

Такве истраге доктор Палмер се клонио и дигао је руке од новца, али је чистача обуће позвао на пиће и овај се после тога тешко разболео. Срећом, преживео је.

После свега овога Палмер и Кук присуствовали су коњским тркама у Шрузберију и Кук је умро у агонији, а Палмер је његових

4000 фунти стрпао у џеп. Само, то је и за вештог доктора Палмера био крај.

Одлучили су посредни докази

Тела његове жене и брата ексхумирана су и у телу Ане Палмер нађена је знатна количина антимо-на. У телу Волтера Палмера није

нађен отров, али је један од стручњака нагласио да пруска киселина – раствор водониковог цијанида у води – излази из леша у облику гасова.

Куков стомак послат је на испитивање Џону Свејну Тејлору, чувеном професору судске медицине и данас славне болнице „Гај“ у Лондону. Тај стомак био је испревртан током прве аутопсије и бачен у теглу по којој је, сигурно, копао и доктор Палмер када му умало није пошло за руком да је украде.

Професор Тејлор ипак је успео да у стомаку нађе мању количину антимо-на, недовољну да усмрти човека, али ни трунчицу стрихнина.

Да је случај зависио само од тог испитивања, Палмер би без сумње био ослобођен услед недостатка доказа. Али, такозваних посредних доказа било је на претек.

Доказано је и да је доктор Палмер фалсификовао Куков потпис на чеку од 350 фунти и то док је Кук лежао на смрти. Фалсификовао је и потпис на документу који је требало да буде потврда да му Кук дугује 4000 фунти стерлинга.

И, мада анализа професора Тејлора није била оптужујућа, нико није сумњао ни у Палмерову кривицу ни у исход суђења. Доктор Тровач обешен је у Страдфорд-у 14. јуна 1856. године ■

Бојана Дожић

Илустровала Катарина Марковић

ПРИПРЕМА
ЈОВА
РАДОВАНОВИЋ

УРАГАН ЗА ИСТОРИЈУ НОВИНАРСТВА

Беома ми се допао текст о животу и раду писца моје омиљене књиге „Острво с благом“ Роберта Луиса Стивенсона, нарочито појединости из последњих година његовог живота које је провео на Самоу. Зато вас молим да још нешто напишете о том острву.

РАДЕНКО, Младеновац

ОМЛАДИНА ЈАЗАС-а

mladina JAZAS-a
Омладине Југословенске асоцијације за борбу против АИДС-а

27. marta 35
11000 Beograd
tel/fax:
011 / 3222-430
3225-645
3226-953
ojazas@aids.org.yu
ojazas@bitsyu.net
www.aids.org.yu

Знам да је ЈАЗАС удружење за борбу против сиде, али ја бих волела да сазнам што је могуће више о њиховој делатности. На пример, на који начин неко може да им се обрати за савет или да им се придружи како би и сам допринео колико може.

С. В.
Ниш

Било би нам мило да нам стиже више оваквих писама. Јер, за све што не знамо о сиди, коју многи с правом називају кугом нашег доба, треба питати упућене. Нема устручавања, нема стида. Твоје писмо проследили смо Омладини ЈАЗАС-а и одмах добили одговор. Надамо се да ћеш бити задовољна. Ево њиховог писма:

„Омладина Југословенске асоцијације за борбу против сиде (Омладина ЈАЗАС-а) основана је 1994. године. Организацију су основали млади људи, студенти и средњошколци одлучни да се боре против опаке болести.

Целокупан рад Омладине ЈАЗАС-а остварује се кроз два поља деловања:

1. рад на превенцији сиде, полно преносивих болести и болести зависности

2. рад на помоћи особама које живе са ХИВ-ом и сидом, њиховим породицама и окружењу.

Превентивни вид деловања Омладине ЈАЗАС-а остварује кроз непрекидни рад на подизању нивоа знања и измени ставова и понашања људи и истицањем здравог начина живота младих.

Ово се врло успешно остварује кроз:

– организовање трибина, предавања, радионица и школа за едукаторе;

– израду и дистрибуцију штампаног материјала у облику брошура, књижица, плаката, налепница, стрипова, омота за презервативе, новинских огласа, кесица за шећер...

– службу AIDS ИНФО телефон која сваког дана ради од 17.00 до 21.00 час на броју 011/3248-235;

– организовање кампање поводом 1. децембра – Светског дана борбе против сиде;

– организовање програма и штампање превентивног материјала на језицима бројнијих националних мањина у Југославији;

– организовање Међу-

народне летње школе „Стоп AIDS“ и то са традицијом од шест година. Овом пројекту обично присуствују студенти из више од 20 земаља који по повратку у своју средину активно почињу са применом усвојених знања и вештина, а све у светској мрежи едукатора о ХИВ-у и сиди;

– пројекат обуке едукатора који подразумева држање школа за едукаторе о ХИВ-у, сиди и болестима зависности у већим градовима у Србији.

Програм школе је комбинација класичног метода извођења наставе и наставе кроз едукативне радионице;

– успостављање активне сарадње са бројним владиним и невладиним организацијама у нашој земљи и иностранству, а у циљу размене искустава и материјала у раду на превенцији сиде и болести зависности;

– активно учешће чланова Омладине ЈАЗАС-а на бројним научним скуповима у земљи и свету.

Своје делатности спроводимо у окрузима у чијим седиштима постоје подружнице Омладине ЈАЗАС-а (Београд, Панчево, Нови Сад, Суботица, Кикинда, Пожаревац, Крагујевац, Ниш, Ваљево и Заје-

чар), али и у свим градовима у којима постоји занимање и жеља младих за сарадњу са Омладином ЈАЗАС-а.

Подједнако важан вид нашег деловања је и помоћ особама које живе са ХИВ-ом и сидом или су на неки други начин погођене њима. Омладина ЈАЗАС-а тренутно особама које живе са ХИВ-ом и сидом нуди психосоцијалну помоћ, правне савете, материјалну помоћ и помоћ у набавци лекова.

На основу података објављених 30. 11. 2001. године у СРЈ су регистроване 1234 особе које живе са ХИВ-ом. Процењује се да је реалан број особа које живе са ХИВ-ом и сидом у СРЈ преко 10.000. Случајеви инфекције ХИВ-ом забележени су у више од 50 општина у нашој земљи.

- Сваких 5 секунди у свету се једна особа инфицира ХИВ-ом.
- Сваких 15 секунди један живот у свету угаси се због сиде.
- Сваког минута у свету се ХИВ-ом инфицира 6 особа млађих од 25 година.
- Сваког дана у свету се 8500 младих инфицира ХИВ-ом.

Наши чланови редовно обилазе Центар за AIDS Инфективне клинике Медицинског факултета Универзитета у Београду где се, поред дружења са оболелима, труде да поправе и услове њиховог лечења кроз прикупљање материјално-техничке помоћи ■

За Омладину ЈАЗАС-а Одсек за односе са јавношћу координатор Петар Огризовић

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК
12. 4. 2002

Самоа је, у ствари, низ од десет острва и неколико острваца у Јужном Пацифику. Ова вулканска острва, међу којима се величином истичу три (Савај, Уполу и Тутуила) открио је холандски морепловац Јакоб Роге-вен 1722. године. Клима је тропска, па становништво, које углавном чине Полинежани, од давнина највише гаји какао, кокосов орах и банане.

Од средине 19. века право на Самоу полагали су Американци, Британци и Немци. Пред крај тог столећа (1889-1899) Самоом су заједнички управљали САД, Велика Британија и Немачка. Споразумом из 1899. године ово острвље је подељено на Западну Самоу (Савај и Уполу) под управом Немачке и Источну Самоу (Тутуила) под америчком управом. Године 1914. управу над Западном Самоом преузео је Нови Зеланд.

Западна Самоа била је четврт века (1920-1946) мандатно подручје Друштва народа, а потом, још деценију и по, под старатељством Уједињених нација. Године 1962. Западна Самоа је стекла независност, а 14 година касније примљена је и у Уједињене нације. Источна Самоа и данас припада САД, као њена „неинкорпорисана територија“.

За нашу, новинарску, струку Самоа је занимљива због тога што је отуда послата прва вест написана по сада већ добро знамом обрасцу да се најважнији подаци саопштавају у првом пасусу. Ту вест сачинио је дописник агенције Асошијетед прес Ј. П. Данинг, 30. марта 1889. године како би јавио да је ураган опустошио Самоу. Његова вест, послата аустралијским бродом „Алеманда“, стигла је у агенцију у Сан Франсиску тек 13. априла и гласила је овако:

„Самоа, 30. марта. Најјачи и најразорнији ураган који је икада дувао Јужним Пацификом прешао је 16. и 17. марта преко острва Самое тако да је флота од шест ратних и десет трговачких лађа разбијена у најситније делове о стене пристаништа или бачена на обалу према малом граду Апиа, а 142 људи са америчких и немачких бродова заувек сневају мртвим сном под обалом острва у незнатним гробовима на хиљаде миља од своје родне груде.“

Све што је потребно речено је у мало речи. Зато није необично што је у лондонском „Тајмсу“ својевремено о овој вести речено да је она била „најлепше што је икада написано у новинарству на енглеском“ ■

Дописујте се, људи!

Зовем се Душанка, имам 13 година, у хороскопу сам Риба. Волим да читам „Забавник“, највише рубрике „Ма шта кажеш“ и „Живот пише драме“. Сакупљам постере, маркице, салвете и писма, волим музику. Пишите ми на адресу: Душанка Франић, Саве Љубојева 4/40, 21000 Нови Сад ■

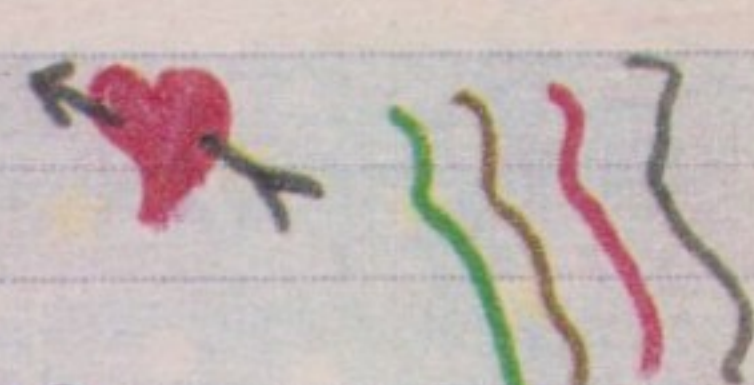
ПОДАЦИ
ЗАБАВНИК

12. 4. 2002

- За дописивање -

ЗДРАВО !!!

* // Зовем се Ана Погоровић. Уцем у 3. разред и имам 9 година. Рођена сам 12. 1993. године, у аероскопском Бродоу. Имам брата Стефана. Он има 11 година, свира клавију и учи француски језик. Сакупљам салвете, илустрације слика и расцвете. Пишите ми, одговараћу свима. Моја адреса је:

СРБИ РУПНИЦИ

Мој отац је рудар. Реците ми откад се Срби баве рударством?

ТИХОМИР
Ваљево

Познато је да су у рудницама средњовековне Србије били запослени многи рудари из некадашње немачке покрајине Саксоније. Били су то чувени Саси о којима су код нас сачуване разне успомене. Мање се, међутим, зна да су се уз ове рударе и људи из Србије обучавали у копању и преради разних руда тако да се „глас о њиховој вештини чуо надалеко“.

Они су били толико овладали пословима „рупника“ (средњовековни назив за рударе), да су их све више презимали од својих учитеља. И међу Србима ово занимање почело је да се преноси са оца на сина тако да је у неким породицама то чак постало наследно право.

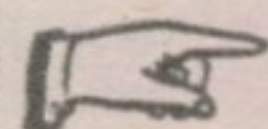
Већ у доба деспота Стефана Лазаревића, почетком 15. века, већина рудара била је из Србије, што се види и из његовог Закона о рудницама у коме су наведена многа имена рудара, састављача Закона. О тадашњој вештини српских копаца руде сведочи и податак да је 1397. године краљ Сицилије затражио да му се из Србије пошаље више искусних рудара. Такође је забележено да су тада многи рудари из Србије прелазили у Угарску и Босну, где је деспот имао више рудника ■

Јелисавета Мићуновић, Крцунова 47, 31000 Ужице
рођена је 11. маја 1991, сакупља салвете, сличице и постере познатих личности и омоте чоколада. Одговориће свима ■

Драгана Рафаиловић, Моравска 10, 36000 Краљево – желела би да се дописује са свима који су читали, или читају, књиге о Харију Потеру. Рођена је 14. децембра 1990, учи енглески. Поручује: „Не дозволите да моје сандуче чами празно!“ ■

четрдесет седам

ДРАГИ ЗАБАВНИЧЕ,

ТИ СИ МОЈ ОМИЉЕНИ ЛИСТ. ЗОВЕМСЕ СТЕФАН И
ИМАМ И ГОДИНА. НАЈВИШЕ ВОЛИМ ХОГАРА И
ИСТОРИЈСКИ ЗАБАВНИК. ГЛЕДАО САМ ФИЛМ
„ГОСПОДАР ПРСТЕНОВА“ И МНОГО МИ СЕ СВИДЕО.
ХВАЛА ТИ ЗА ОНЕ ЛЕПЕ ПРИЧЕ О ПИСЦУ ТОЛКИНУ.
МОЛИО БИХ ТЕ ДА МИ ИСПУНИШ ДВЕ ЖЕЉЕ.
ПРВО, ДА ОБЈАВИШ ПОСТЕР, (ШТО ВЕЋИ) ИЗ ФИЛМА
„ГОСПОДАР ПРСТЕНОВА“, ЈЕР НЕ МОГУ НИГДЕ ДА ГА
НАЂЕМ, И ВОЛЕО БИХ ДА ОБЈАСНИШ ШТА ЗНАЧИ
ОНАЈ ЗНАК

ХВАЛА ТИ ПУНО!
СМНЧЛТ

Тај знак заправо је врста монограма, али
очигледно изведен тако да наликује писми-
ма које је аутор подарио народима Средње
Земље – све у свему, рекли бисмо да је то
знак у правом Толкиновом маниру. Он у
себи обједињује иницијале нашег омиље-
ног писца (чије се име на оригиналном ен-
глеском језику пише John Ronald Reuel
Tolkien) – дакле, слова J, R, R, T.

„Забавник“ ће ускоро објавити и постер
са мотивима из филма „Господар прстенова“■

СВЕЦИ ПОСЛЕДЊИХ ДАНА

Занима ме ко су мормони о којима сам нешто чула
зимус, за време Зимске олимпијаде у Солт Лејк Ситију?

ВИОЛЕТА
Смедерево

Мормони су припадници верске секте Church of Jesus Christ of Latter-
Day Saints (Црква Исуса Христа светаца последњих дана). Секту је осно-
вао Американац Џозеф Смит (1805–1844), који је 1830. године издао књи-
гу неког тобожњег пророка Мормона, а овај ју је наводно написао 420.
године. Та књига (енгл. Book of Mormon) пуна је измишљених прича о
библијским племенима у Северној Америци, чуда и откровења.

Мормонска вера садржи хришћанске и савремене нехришћанске идеје,
а својим верницима је извесно време допуштала и проповедала много-
женство. Због оваквог схватања брачног живота локално становништво
прогонило је мормоне када су покушали да се населе на територији др-
жава Охајо и Мисури. На врхунцу тих сукоба (1844) убијен је и мормон-
ски вођа Џозеф Смит.

Године 1847. нови вођа Бригам Јанг (1801–1877) одвео је своје следбе-
нике на запад и населио их у Солт Лејк Ситију, где се и данас налази
главна мормонска црква. Три године касније, амерички

Конгрес је читаву територију Јуте покљонио мормонима, а
Јанга именовао за њеног гувернера. Склоност мормона ка
полигамији (многоженству) довела је и овде до сукоба са затеченим
становништвом. На крају је
(1857–1858) између те две стране
дошло до правог оружаног су-
коба који је упамћен као „Рат у
Јути“ (енгл. Utah war).

Мормони су, најзад, 1890. уки-
нули полигамију, а шест година
касније Јута је званично постала
једна од чланица
САД. Данас у Солт
Лејк Ситију, Јути и
целој Америци има
око три милиона
мормона■

МОЛИТВА И ЖИВОТ

Да ли људи који су верници и који се
моле Богу дуже живе од атеиста? Несто-
ји ли одговор на ово моје, можда мало
необично питање?

МИЛИЦА М.
Београд

Да твоје питање, Милице, није нимало необично,
биће ти јасно ако ти кажемо да оно заокупља и вр-
ло озбиљне научне студије. У свету су групе науч-
ника покушале да дају одговор на то питање и до-
шле до занимљивих закључака. Вера у Бога утиче и
на физичко и на психичко здравље. Око 350 студија
доказује да су верници бољег здравља, а да су и ду-
шевно отпорнији од неверника доказује чак 850 сту-
дија урађених у различитим истраживањима ши-
ром света.

Друго је питање колико молитва за неког другог
утиче да се та особа, за коју упућујемо молбе Богу,
заиста осети боље. Први се тиме позабавио Френсис
Голтен (1822 – 1911), енглески научник, који је 1872.
године сачинио студију о групи људи којој се најче-
шће упућују молитве. Јасно је да су то били чланови
британске краљевске породице, али Голтен је утврдио
да су у тим годинама они у просеку краће живели од
обичних смртника.

Прошле године у Америци се појавила студија у ко-
јој су прикупљени подаци из болница широм САД.
Предмет истраживања били су срчани болесници који
су због тегоба морали извесно време да проведу у бол-
ничком кревету. Лекарима су покушали да утврде да ли
су се пацијенти за које су се други молили брже оно-
равили од болесника за које се нико није обраћао Бо-
гу. Иако се здравље оних који су имали подршку у мо-
литвама незнатно поправило, тешко је рећи да њихо-
во брже оздрављење може да се припише томе што се
неко за њих молио Богу■

ПОСЛАНИЦИ
ЗАБАВНИК
12.4.2002

РИЦИНУС НА УСНАМА

Од чега се праве ружеви за усне?

ТИЈАНА
Карабурма

Састав кармина, или ружа за усне, вероватно је најсложенији међу бројним козметичким производима. То је нека врста воштаног гела који садржи уља, масноће, пигменте (они кармину дају боју), конзервансе, ароме, антиоксиданте, силиконе... У течном стању стављају се у калупе, а користе се углавном када се стегну (мада има и течних кармина). Да би руж давао уснама што јачи сјај, често се као један од обавезних састојака користи рицинусово уље ■

Дописујте се, људи!

• Зовем се Љиљана Богојевић, надимак ми је Ли-кица. Рођена сам 11. априла 1990. године. Из-виђач сам, идем на моде-ран плес и певам у хору. Ако ми буде-те писали, сазнаћете шта ме још зани-ма. Љиљана Богојевић, Војводе Вука 12, 18000 Ниш ■

Дајана Перовић, Беличка 17, 11000 Београд – рођена је 21. маја 1991. године. Надимак јој је Бубица, иде на драм-ску секцију и у плесну школу, сакупља сличице „Све моје звезде“ и воли да се дописује ■

Крина Поповић, Колубарска 6, 12000 Пожаревац – рођена је 9. октобра 1992. године, обожава часове енглеског и ли-ковног. Сакупља позивнице и сличице с ликом Барбике ■

Милица Павловић, Прокупачка 15, 37000 Крушевац – рођена је 11. јула 1990. године. Онима који јој буду писа-ли откриће шта воли и чиме се бави у слободно време ■

Јована Дивац, Новозазарска 32, 11000 Београд – рођена је 21. априла 1992. године. Одлична је ученица, запажена на ритмичкој гимнастици, али и као члан драмске и литерарне секције ■

Биљана Драмићанин, Миладина Бо-шковића 12, 32000 Чачак – има 14 година, у хороскопу је Ован. Воли море, природу, путовања, животиње и дописивање ■

Рођена сам 14. децембра 1990. године и у хороскопу сам Јарац. Волим добру му-зику и добре књиге, поготово оне о Ха-рију Потеру. Желим да се дописујем не само преко писама већ и преко рачуна-ра. Моја адреса је: Драгана Рафаиловић, Моравска 10, 36000 Краљево ■

РЕШЕЊА

ПРАВОУГАОНИЦИ

Идентични су правоугаоници 1 и 3.

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Век, рајско, икава, Том, л, Лод, Вера, станодавац, Мухамед Али, Ирачанин, т, тирани, ски, сир, стрес, зт, ИБ, ресе, вис, овамо, р, каравани, Коста Рацин ■

ЛАВИРИНТ

БРОЈЧАНА УКРШТЕНИЦА

1	2	7	0	1	9	8		4	2	2
		9		5		7				1
4		1			2	4	9	5	7	6
7	1	6	1	5	0		4		3	
2			8		3	6	1		7	
3	5	1	6	0	4		2	1	4	0
0			5		2		7			
4		2	7	0	4	1	8	5	3	0

РЕШЕЊЕ КВИЗА

ПОЛИТИКИН
КО ЧИТА ЗАБАВНИК ТАЈ И ЗНА

1. А, 2. Б, 3. А, 4. Б, 5. А,
6. Б, 7. А, 8. А, 9. В, 10. Б,
11. А, 12. А, 13. А, 14. А, 15. Б

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

БРОЈ 2618

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибникар

Издаје и штампа ПОЛИТИКА
Newspapers and Magazines
(PNM) d.o.o.

Заменик Главнио и одговорнио уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стипла Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Весна Минић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрновић
Јова Радовановић
Весна Факић
Весна Софреновић
Миленко Тодоровић

Техничка редакција Слободанка Вујић
Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3224-471
Техничка редакција 3226-620
центра 3224-191 и 3225-761
преплата 3228-776

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3220-645

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
На основу мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I
1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 156,00 дин. 3 месеца 468,00 дин. 6 месеци 936,00 дин.
Преплата на жиро рачуне број: 40801-603-4-3054128
и 40801-603-1-2054128 уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодина/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодина/авионом: I група –
Европа: 96 EUR. II група – Азија – Африка: 102
EUR. III група – Америка – Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ПРЕТПЛАТА СЕ ВРШИ ПРЕКО:

девизног рачуна код Комерцијалне банке:

540100-17372424

и девизног рачуна код Raiffeisen bank:

540100-4117372424.

Као сврха уплате ОБАВЕЗНО навести

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Копију уплате обавезно послати на адресу

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“,

11000 Београд, Македонска 29, Yugoslavia

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун,

а копију уплате на факс:

++381 11 3226 353 или ++381 11 3249 293

Годишњу преплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

УПОЗНАЈ СВЕТ У ПОНОЋ И ПЕТ

Најбољи светски документарни програм

на телевизији ПОЛИТИКА

РЕПРИЗЕ наредног дана 10³⁰ - * СУБОТОМ у 17⁰⁵

ПОНЕДЕЉАК
ГЕОПОЛИТИКА

УТОРАК
СТИЛ
ЖИВОТА

СРЕДА
КУЛТУРА,
ЦИВИЛИЗАЦИЈА

ЧЕТВРТАК
У ДИВЉИНИ

ПЕТАК
ИСТРАЖИВАЧ

ВАСИОНА ОСТАЈЕ ТАЈНА

Потрага за схватањем универзума најупорнија је и највећа пустоловина у људској историји. Тешко је замислити да шачица становника ове мале планете, у малој галаксији, за циљ има потпуно разумевање целокупног универзума, али то је истина. Мала бића, која искрено верују да је могуће разумети целину...

Ове речи својевремено је изговорио Муреј Гел-Ман, један од водећих физичара 20. века, на почетку пута којем се још не назире крај, а чији је циљ добијање одговора на бар два питања: како васиона делује и како је настала.

Порекло васионе садржи кључ о истини нас самих и управо због тога човекова опчињеност звезданим пределима је разу-

мљива. Та потреба постоји од давнина, још од доба када је човек на небу „виђао“ богове и назирао предзнаке. Временом се из тог метафизичког деловања људског ума родила наука коју зовемо астрономија.

Египћани су се први упустили у пустоловину проучавања универзума. Закључили су да је Земља средиште васионе и то мишљење је било уважено читавих 1400 година, све док Коперник није потврдио да је, у ствари, Сунце у средишту. Нова, тада револуционарна мисао подстакла је Јохана Кеплера да постави законе везане за елипсаста кретања планета. Отприлике у ис-

то време, Галилео Галилеј је потврдио, уз помоћ телескопа, да је Земља у покрету и да Месец није глатка и равна површина како се раније веровало. Њутнова теорија гравитације следећи је велики корак напред, а Ајнштајнова теорија релативитета и данас чини основу нашег схватања овог света.

До праве експлозије људске потребе за проучавањем васионе дошло је у прошлом веку. Наоружан знањем, човек је започео путовање до најдаљих граница наше галаксије, па и даље. У почетку је истраживао у опсерваторијама, а убрзо и у самом свемиру. Прва мисија у свемир кренула је 16. јула 1969. године а чланови „Апола 11“ не само да су са Месеца скинули вео тајанствености, него су и научну фантастику у буквалном смислу преселили у праве пилотске кабине.

Са садашњом техником и технологијом човек је у прилици да чини чуда не само код куће на Земљи, већ и код комшија, на другим планетама. О најновијим достигнућима и сазнањима, када је реч о васиони, гледаоци Телевизије „Политика“ могу да сазнају у документарним епизодама серијала „Упознај свет у поноћ и пет“ уз закључак да космичке пустоловине доносе многа знања, али не и потпун одговор на она два основна питања са почетка приче: како васиона делује и одакле потиче ■

Ана-Марија Симоновић

РЕКЛИ

СУ О ЛЉУБАВИ

ЛЉУБАВ ЈЕ ВАТРА. АЛИ, ХОЋЕ ЛИ ВАМ ЗАГРЕЈАТИ СРЦЕ ИЛИ ЗАПАЛИТИ КУЋУ, НИКАДА УНАПРЕД НЕ МОЖЕТЕ ЗНАТИ.

ЏОАНА КРАФОРД
америчка филмска глумица
(1906 – 1977)

**БУДИТЕ УВЕРЕНИ ДА ЗА СВЕ ШТО ВОЛИТЕ
МОРАТЕ ДА ПЛАТИТЕ ОДРЕЂЕНУ ЦЕНУ.**

АГАТА КРИСТИ
енглеска списатељица
(1891 – 1976)

**ЛЉУБАВ СЕ
ЗАСНИВА НА ТРИ
ЧЕТВРТИНЕ
РАДОЗНАЛОСТИ.**

ЂАКОМО КАЗАНОВА
италијански пустилов и
писац
(1725 – 1798)

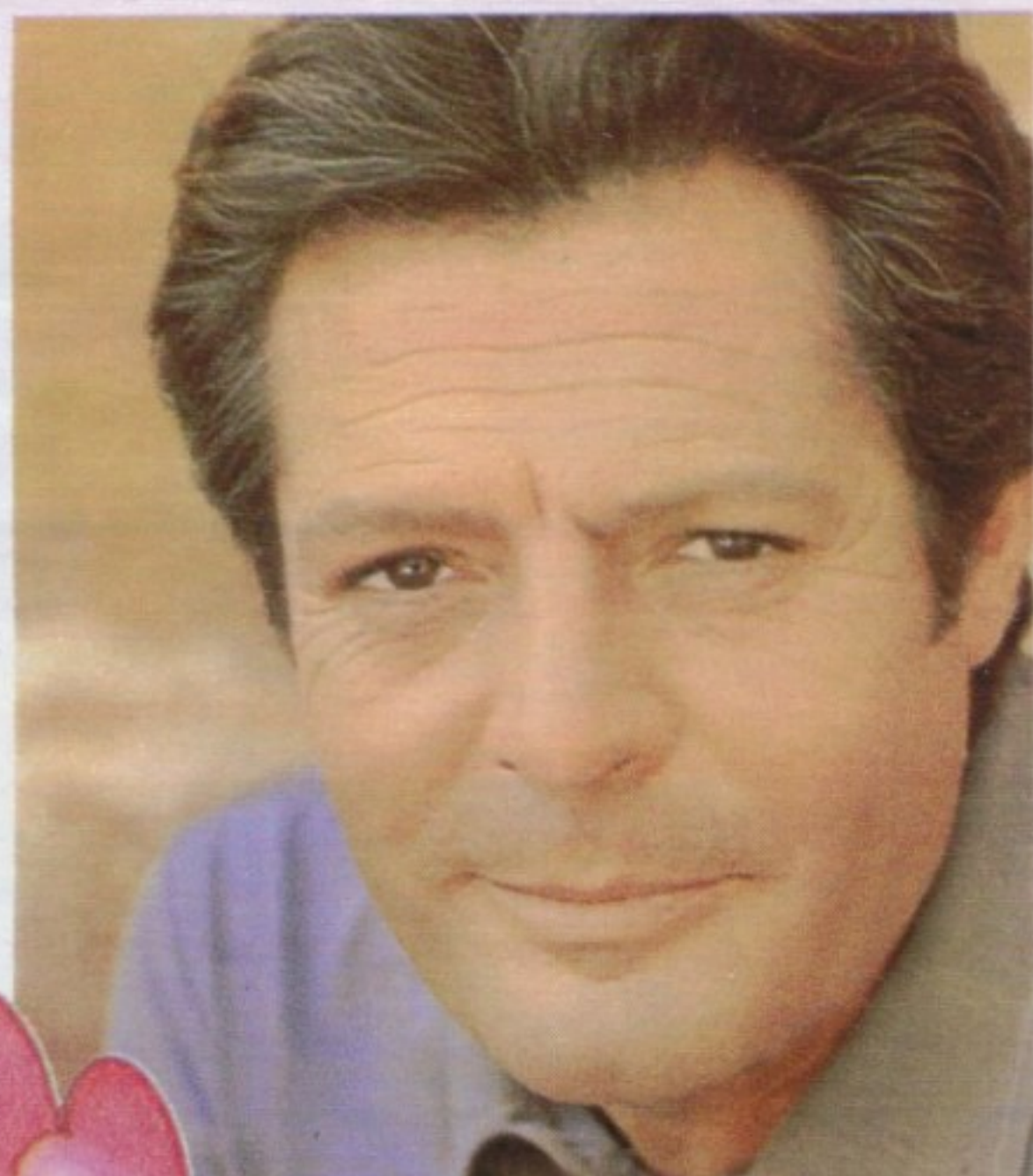

**ЧОВЕК ПРВО
МОРА ДА ОСЕТИ
ЛЉУБАВ ДА БИ
СПОЗНАО ПРАВО
ПРИЈАТЕЉСТВО.**

СЕБАСТИЈАН ШАМФОР
француски афористичар
(1714 – 1794)

**КАДА САМ БИЛА
ВЕОМА МЛАДА,
ЖЕСТОКО САМ
СЕ ЗАЉУБИЛА...
И ЗАИСТА БИЛА
УВЕРЕНА ДА СЕ
ВИШЕ НИКАДА НЕЋУ
ТАКО ОСЕЋАТИ. А ОНДА,
ДЕВЕТ ГОДИНА КАСНИЈЕ,
ЗАЉУБИЛА САМ СЕ МНОГО
ДУБЉЕ И ЈАЧЕ НЕГО ПРЕ.**

КАРЕН БЛИКСЕН
данска књижевница
(1885 – 1962)

**ФЛЕРТОВАТИ БЕЗ
ДУБЉИХ НАМЕРА ИСТО
ЈЕ, ОТПРИЛИКЕ, КАО
ПЛАНИРАТИ ПУТОВАЊЕ,
А НЕМАТИ ПРЕВОЗ.**

МАРЧЕЛО МАСТРОЈАНИ
италијански глумац
(1924 – 1996)

**ПРАВА ЛЉУБАВ ЈЕ ПЛОД
УНУТРАШЊЕ СНАГЕ БИЋА А
ОБУХВАТА БРИГУ, ПОШТОВАЊЕ,
ОДГОВОРНОСТ И ЗНАЊЕ.**

ЕРИХ ФРОМ
немачки аналитичар
(1900 – 1980)

**ЛЉУБАВ ЈЕ ЖИВОТ ЖЕНЕ, А
ЕПИЗОДА У ЖИВОТУ МУШКАРЦА.**

ЖАН ПОЛ (Јохан Паул Фридрих Рихтер)
немачки песник
(1763 – 1825)

**ПОСТОЈИ НЕКО ЗЛО МЕЂУ
ЉУДИМА КОЈЕ ИХ СПРЕЧАВА ДА
СЕ УДРУЖУЈУ И НАГОНИ ИХ ДА
ИЗМЕЂУ СЕБЕ ОТВАРАЈУ ПОНОР.
ЈЕДИНО ЛЉУБАВ МОЖЕ
ДА ИХ НАТЕРА ДА ТАЈ
ЈАЗ ПРЕМОСТЕ.**

ХЕРМАН ХЕСЕ
немачки писац
(1877 – 1962)

**СВЕ ШТО СЕ ИЗ ЛЉУБАВИ
РОДИ ЗАСНОВАНО ЈЕ
НА ДОБРУ И ЗЛУ.**

ФРИДРИХ ВИЛХЕЛМ
НИЧЕ
немачки филозоф
(1844 – 1900)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

